

**KTO KARATAY ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
DİSİPLİNLERARASI AİLE DANIŞMANLIĞI ANABİLİM DALI
AİLE DANIŞMANLIĞI TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**TÜRKİYE'DEN ULUS ÖTESİNE GÖÇ ETMİŞ AİLELERDEKİ
ERGENLERİN DAVRANIŞ PROBLEMLERİ VE
EBEVEYNLERİN PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK ÖZELLİKLERİ**

Sümeyye KARAÇAYIR

Yüksek Lisans Tezi

**KONYA
Temmuz, 2023**

TÜRKİYE'DEN ULUS ÖTESİNE GÖÇ ETMİŞ AİLELERDEKİ
ERGENLERİN DAVRANIŞ PROBLEMLERİ VE
EBEVEYNLERİN PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK ÖZELLİKLERİ

Sümeyye KARAÇAYIR

KTO Karatay Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Disiplinlerarası Aile Danışmanlığı Anabilim Dalı
Aile Danışmanlığı Tezli Yüksek Lisans Programı

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Hatice YALÇIN

Konya
Temmuz 2023

BİLDİRİM

Enstitü tarafından onaylanan Yüksek Lisans tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını basılı veya dijital biçimde arşivleme ve aşağıda belirtilen koşullar dahilinde erişime açma iznini KTO Karatay Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle, Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak ve gelecekteki çalışmalar (makale, kitap, lisans, patent vb.) için tezimin tamamının veya bir bölümünün kullanım hakları yalnızca bana ait olacaktır.

Tezimin bütünüyle kendi çalışmam olduğumu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izinle kullanılması zorunlu olan kaynakları, yazılı izin alarak kullandığımı ve istenildiğinde izinlerin suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayımlanan “Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge” kapsamında, tezim, aşağıda belirtilen koşullar haricince, YÖK Ulusal Tez Merkezi ve KTO Karatay Üniversitesi Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

Enstitü / Fakülte Yönetim Kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir.¹

Enstitü / Fakülte Yönetim Kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ... ay ertelenmiştir.²

Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir.³⁴

25 Temmuz 2023

Sümeyye KARAÇAYIR

¹ MADDE 6(1) Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

² MADDE 6(2) Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internette paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ay aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

³ MADDE 7(1) Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

⁴ MADDE 7(2) Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

ETİK BEYAN

KTO Karatay Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Hazırlama ve Yazım Kurallarına uygun olarak Doç. Dr. Hatice YALÇIN danışmanlığında tarafımdan üretilen bu tez çalışmasında; sunduğum tüm veri, enformasyon, bilgi ve belgeleri bilimsel etik kuralları çerçevesinde elde ettiğimi, tüm değerlendirme, analiz, bulgu ve sonuçları bilimsel usullere uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım kaynakların tümüne bilimsel normlara uygun biçimde atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, tezimin/projemin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

25 Temmuz, 2023

Sümeyye KARAÇAYIR

Rahmetli Babam Ömer Karaçayır ve Canım Annem İsmihan Karaçayır'a

TEŞEKKÜR

KTO Karatay Üniversitesinde öğrencilik hayatım boyunca benden desteğini esirgemeyen, her daim yanımda olan bir öğretmenenden daha çok dost olan sevgili, biricik Hocam Doç. Dr. Hatice Yalçın'a sonsuz teşekkürler. Her zaman beni destekleyen sevgili annem ve aileme ve arkadaşlarıma çok teşekkür ederim.

25 Temmuz, 2023

Sümeyye KARAÇAYIR

ÖZET

Sümeyye KARAÇAYIR

Türkiye'den Ulus Ötesine Göç Etmiş Ailelerdeki Ergenlerin Davranış Problemleri ve Ebeveynlerin Psikolojik Sağlık Özellikleri
Yüksek Lisans Tezi
Konya, 2023

Bu çalışmada, Türkiye'den ulus ötesine göç etmiş ailelerdeki ergenlerin davranış problemleri ve ebeveynlerin psikolojik sağlık özellikleri incelenmiştir. Araştırmada karma araştırma modeli uygulanmıştır. Araştırmanın nitel aşamasında; ebeveynlerin ergenlik dönemindeki çocuklarının davranış problemleri hakkındaki düşüncelerini analiz etmek için, fenomenoloji desen uygulanmıştır. Araştırmanın nicel aşamasında; ebeveynlerin psikolojik sağlık durumlarının belirlenmesi için, "Psikolojik Sağlık Ölçeği" kullanılmıştır. Ergenlik döneminde çocuğu bulunan, ulus ötesine göç etmiş tüm ebeveynlere ulaşılması mümkün olmadığından, örneklem seçim teknikleri arasından "kartopu örnekleme tekniği" kullanılmıştır. Verileri elde etmek amacıyla; Skype, Google Teams, Zoom uygulamaları kullanılmıştır ve görüşmeler sekiz ay sürmüştür. Veri toplama aracı olarak "Kişisel Bilgi Formu", "Görüşme Formu" ve "Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği" uygulanmıştır. Verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Veriler kodlanmıştır, birbirine benzeyen veriler için ortak temalar oluşturulmuştur. Belirlenen temalar ve ölçekten elde edilen veriler tablolar halinde sunulmuştur. Demografik değişkenler açısından anlamlı düzeyde bir farklılaşma olup olmadığını test etmek için Kruskal Wallis H testi yapılmıştır. Ebeveynlerin demografik özellikleri ile, ölçek puanları arasında anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek için, ANOVA testi yapılmıştır. Analizlerdeki anlamlılık değeri 0.05 düzeyinde %95 güven aralığında değerlendirilmiştir. "Ebeveynlerin psikolojik sağlık düzeyleri" ile "çocuklarıyla kurdukları iletişimin niteliği" anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Çocuğuyla çok iyi iletişim kuran ebeveynlerin psikolojik sağlık düzeyleri, diğerlerinden daha yüksektir. Ebeveynler, çocuklarında 1'den fazla davranış problemi olduğunu belirtmişlerdir. Davranış bozukluğu, erkeklerde kızlara oranla 4 kat fazladır. Kızlarda davranış problemleri, ergenlik döneminde belirginleşmektedir. Çalışma grubundaki ebeveynler ile ergenlik dönemindeki çocuklar arasındaki iletişim; genel olarak sınırlı, kopuk, şeffaf olmayan, ima edici, yargılayıcı ve çözüm odaklı olmayan iletişim tipindedir. Çalışmanın sonunda araştırmacılara ve ebeveynlere yönelik öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler

Ulusötesi göç, ergenlik, davranış problemleri, psikolojik sağlık, ebeveyn

ABSTRACT

Sümeyye KARAÇAYIR

Behavioral Problems of Adolescents in Families Immigrated from Turkey, and
Psychological Resilience Characteristics of Parents

Master's Thesis

Konya, 2023

In this study, behavioral problems of adolescents in families who migrated from Turkey to a transnational country, and the resilience of their parents were investigated. Mixed research model was used in the research. In the qualitative phase of the research; The phenomenology design was applied to analyze the parents' thoughts about the behavior problems of their adolescent children. In the quantitative phase of the research; "Psychological Resilience Scale" was used to determine the resilience of parents. Since it is not possible to reach all parents who have children during adolescence and who migrated abroad, the "snowball sampling technique" was used among the sample selection techniques. In order to obtain the data; Skype, Google Teams, Zoom applications were used and the interviews lasted eight months. "Personal Information Form", "Interview Form" and "Short Psychological Resilience Scale" were applied as data collection tools. Content analysis method was used in the analysis of the data. The data were coded, and common themes were created for similar data. The data obtained from the determined themes and scale are presented in tables. Kruskal Wallis H test was used to test whether there was a significant differentiation in terms of demographic variables. ANOVA test was performed to determine whether there was a significant difference between the demographic characteristics of the parents and the scale scores. The significance value in the analyzes was evaluated at the 0.05 level, with a 95% confidence interval. "The level of resilience of parents" and "the quality of communication with their children" differ significantly. Parents who communicate very well with their children have higher levels of psychological resilience than others. Parents stated that their children had more than 1 behavioral problem. Conduct disorder is 4 times more common in boys than girls. Behavioral problems in girls become more evident during adolescence. Communication between parents in the study group and their adolescent children; In general, it is limited, detached, non-transparent, implicit, non-judgmental and non-solution-oriented communication type. At the end of the study, suggestions for researchers and parents were presented..

Keywords

Transnational migration, adolescence, behavioral problems, resilience, parent

İÇİNDEKİLER

BİLDİRİM	i
ETİK BEYAN.....	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZET.....	vi
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar DİZİNİ	viii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xii
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xiii
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	5
1.3. Araştırmanın Önemi	5
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	6
1.5. Tanımlar	6
2.KONU İLE İLGİLİ BİLGİLER.....	8
2.1. GÖÇ.....	8
2.1.1. Göçün Kapsamı	8
2.1.2. Göç ve Çocuk	13
2.1.3. Göçe İten Sebepler	16
2.1.4. Göç ve Sorunlar	19
2.1.5. Ulus Ötesi Göçler	20
2.1.6. Göçün Etkileri	21
2.2. PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK	23
2.2.1. Psikolojik Sağlamlığın Kapsamı.....	23
2.2.2. Psikolojik Sağlamlığın Karakteristik Özelliği	24
2.2.3. Psikolojik Sağlamlığın Desteklenmesi	26
2.3. ERGENLİKTE DAVRANIŞ PROBLEMLERİ.....	28
2.3.1. Davranış Problemlerinin Kapsamı.....	28
2.3.2. Davranış Bozukluğunun Nedenleri	29
2.3.3. Davranış Problemlerinin Sınıflandırılması	31
2.3.4. Davranış Bozuklukları ile İlişkili Teoriler	33

2.4. KONU İLE İLGİLİ YAPILMIŞ ARAŞTIRMALAR	37
3.YÖNTEM.....	42
3.1. Araştırmanın Modeli	42
3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu	43
3.3. Verilerin Toplanma Süreci	46
3.4. Veri Toplama Araçları.....	48
3.5.Verilerin Değerlendirilmesi.....	49
4.BULGULAR VE TARTIŞMA	51
4.1. Psikolojik Sağlık Ölçeği ve Demografik Değişkenlerin Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular	52
4.2. Psikolojik Sağlık Ölçeği ve Çalışma Grubundaki Çocukların Demografik Değişkenlerinin Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular.....	76
4.3. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Sorularına Verilen Cevaplarla İlgili Bulgular	84
3. SONUÇ ve ÖNERİLER.....	92
KAYNAKLAR	99
ÖZGEÇMİŞ	119
EK 1. ÖRNEK BİRİNCİ EK	115
ETİK KURUL/KOMİSYON İZİNİ/MUAFİYETİ	118

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Göç nedenleri.....	1
Tablo 2. Davranış bozukluğunda DSM-5 tanı kriterleri	32
Tablo 3. Çalışma grubunun demografik özellikleri	43
Tablo 4. Çalışma grubundaki ergenlerin demografik özellikleri	45
Tablo 5. Çalışma değişkenlerine ilişkin betimsel istatistikler.....	52
Tablo 6. Ebeveynlerin psikolojik sağlık puanlarının anne ya da baba olma durumuna göre karşılaştırılması	54
Tablo 7. Ebeveynlerin psikolojik sağlık puanlarının yaşanılmakta olan ülkeye göre karşılaştırılması	56
Tablo 8. Ebeveynlerin psikolojik sağlık puanlarının göç edilen bölgeye göre karşılaştırılması	60
Tablo 9. Ebeveynlerin psikolojik sağlık puanlarının Türkiye dışında yaşamaya yönelik düşüncelerine göre karşılaştırılması	62
Tablo 10. Ebeveynlerin psikolojik sağlık puanlarının Türkiye'den göç edilen süreye göre karşılaştırılması	64
Tablo 11. Ebeveynlerin psikolojik sağlık puanlarının başka bir ülkeye göç etme nedenlerine göre karşılaştırılması	65
Tablo 12. Ebeveynlerin psikolojik sağlık puanlarının göç etme kararını alan bireylere göre karşılaştırılması	67
Tablo 13. Ebeveynlerin psikolojik sağlık puanlarının yaşanılan ülkedeki insanlar tarafından nasıl karşılandıklarına göre karşılaştırılması	68
Tablo 14. Ebeveynlerin psikolojik sağlık puanlarının akrabalık durumuna göre karşılaştırılması	69
Tablo 15. Ebeveynlerin psikolojik sağlık puanlarının medeni duruma göre karşılaştırılması	70
Tablo 16. Ebeveynlerin psikolojik sağlık puanlarının ekonomik duruma göre karşılaştırılması	72
Tablo 17. Ebeveynlerin psikolojik sağlık puanlarının eğitim duruma göre karşılaştırılması	73
Tablo 18. Ebeveynlerin psikolojik sağlık puanlarının ebeveyn çalışma durumuna göre karşılaştırılması	75

Tablo 19. Ebeveynlerin psikolojik sağamlık düzeylerinin çocuğun cinsiyetine göre karşılaştırılması	76
Tablo 20. Ebeveynlerin psikolojik sağamlık puanlarının çocuğun yaşına göre karşılaştırılması	77
Tablo 21. Ebeveynlerin psikolojik sağamlık puanlarının ocuk sayısına göre karşılaştırılması	78
Tablo 22. Ebeveynlerin psikolojik sağamlık puanlarının çocuğun travma yaşama durumuna göre karşılaştırılması	79
Tablo 23. Ebeveynlerin psikolojik sağamlık puanlarının çocuğun kronik hasta olma durumuna göre karşılaştırılması	82
Tablo 24. Ebeveynlerin psikolojik sağamlık puanlarının çocukla kurulan iletişimin niteliğine göre karşılaştırılması	83
Tablo 25. Çalışma grubundaki ebeveynlerin ergenlik dönemindeki çocuklarında bulunduğunu dşdndkleri davranış problemlerinin dağılımı	85

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Dünya genelinde ülkelerde toplam yabancı doğumlu nüfus	9
Şekil 2. Göçmen çocukların en fazla bulunduğu ülkeler	10
Şekil 3. Uluslararası göçmenlerin ilk 20 varış noktası ve kökenleri.....	12
Şekil 4. Çocuk ve gençlerde göçün etkileri.....	15
Şekil 5. Göçün ortaya çıkışının genel çerçevesi.....	17
Şekil 6. Psikolojik sağlamlık modeli.....	25
Şekil 7. Ergenlik döneminde görülen davranış problemlerinin nedenleri.....	30
Şekil 8. Araştırmanın nitel sorularının hazırlanması sürecinde izlenen yol haritası.....	47
Şekil 9. Bulgular bölümünde incelenen değişkenler.....	52
Şekil 10. Avrupa’da yaşayan bireylerin zorluklardan sonra geri dönme yetenekleri ve psikolojik sağlamlıkları.....	59

KISALTMALAR DİZİNİ

Kısaltma	Açıklama
AB	Avrupa Birliği
AET	Avrupa Ekonomik Topluluğu
BM	Birleşmiş Milletler
EC	European Comission Avrupa Komisyonu
EUROSTAT	European Statistical Office Avrupa Birliği İstatistik Bürosu
IFMS	International Forum on Migration Statistics Uluslararası Göç İstatistikleri Forumu
IOM	International Organisation for Migration Uluslararası Göç Örgütü
UN	United Nations Birleşmiş Milletler
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği

1.GİRİŞ

1.1 Problem Durumu

Günümüzde teknoloji ve ulaşım araçlarının gelişmesi ve ulaşımın kolay olması sebebi ile insanların buldukları, doğdukları ortamdan başka bir yere gitme ve yaşama olanakları artmıştır. Yaşadığı ortamı değiştirmek, çalışmak için yada başka sebeplerden dolayı doğduğu ortamı ve kültürü bırakıp ulus ötesine göç eden kişi sayısı oldukça fazladır (Brown ve Zagefka, 2011). Farklı bir kültürde oluşan ve yaşamını farklı bir kültürde devam ettiren ailelerin yaşadığı sosyal ve kültürel sorunlar üzerinde dururken, bu araştırma yardımı ile hangi bölgelerde daha çok sorun yaşandığı ve bölgeden bölgeye değişiklikler olup olmadığı araştırılmaktadır (Getaz vd., 2016).

Uluslararası Göç Örgütü'nün (International Organization for Migration-IOM) 2020 yılında yayınladığı Dünya Göç Raporu verilerine göre, 2019'da 272 milyon kişi göçmen konumundadır ve dünya nüfusunun yaklaşık %3.5'i göç etmiştir (Doğan & Buz, 2022). Göç seviyeleri, son yıllarda, genellikle daha az gelişmiş ülkelerden daha gelişmiş ülkelere hareketi içeren, tarihsel olarak eşi görülmemiş seviyelere ulaşmıştır (Watson ve Floridi, 2020). Göç eden bireylerin ve toplumların sayısının gelecekte artmaya devam etmesi beklenmektedir (Suresh ve Guttag, 2020). Dünya Göç Raporu (2022) 640 milyon yetişkinin (dünyadaki yetişkinlerin %13'ü) göç ettiğini ve taşınmak isteyenlerin %23'ünün Amerika Birleşik Devletleri'ni tercih ettikleri yer olarak gösterdiğini ortaya koymaktadır (World Migration Report, 2022). Bu durum her ülke için farklılıklar göstermektedir.

Uluslararası göçmenlerin neredeyse yarısı kadındır, ancak, göçmenlerin cinsiyeti açısından bölgesel olarak önemli farklılıklar vardır. Kuzeyde kadın göçmenlerin sayısı erkeklerden daha fazla iken, Güney'de tersi bir durum söz konusudur. 2000 ile 2017 arasında, Asya dışındaki tüm bölgelerde kadın göçmenlerin oranı artmıştır (UNESCO, 2017).

Göçmen kabul eden uluslar, göçmenlere yaklaşımları ve göçmenlik politikaları açısından önemli farklılıklar göstermektedir. Kanada gibi bazıları, göçmenleri, özellikle de yüksek vasıflı olanları değerli bir mal olarak görmekte ve potansiyel ekonomik katkıları temelinde her yıl çok sayıda göçmeni ülkeye kabul etmektedir. Amerika Birleşik

Devletleri gibi diğerkleri, aile birleşimine daha fazla önem vermektedir ve göçmenlik politikaları, çok sayıda “belgesiz” veya “düzensiz” göçmenden nasıl kaçınılacağına daha fazla odaklanmaktadır. Almanya gibi bazı ülkeler, tarihsel olarak ülkelerinin göçmen alan bir ulus olduğunu reddetti ve göçmenleri kabul etmek için resmi politikalar geliştirmektedirler (Vinkler, 2008).

Bazı ülkelerde 12 aylık hizmet standardı kapsamında yeni başvurular işlemeye yönelik ek çözümler uygulamaya konmuştur (Martin ve Zürcher, 2008). Bu önlemler arasında dosya sayısallaştırması, uygulamaların uzaktan işlenmesi, uzaktan görüşmeler yapılması, Advanced Analytics kullanımı, müşteriler ve temsilciler için çevrimiçi uygulama portalının tanıtılması ve aile sınıfı uygulamalara atanan karar vericilerin sayısının artması yer almaktadır (UNESCO, 2017).

Ulusötesi kavramı özellikle pandemi sonrasında sık kullanılan bir kavram haline gelmiştir. Göç, yalnızca coğrafi anlamda bir hareketlilikten ibaret olmayan, hem göçveren ve göç-alan ülkeleri, hem de göçmenlerin kendilerini bu iki ulusal alandaki kişiler, kurumlar ve süreçlerle ilişkili hale getiren çok daha geniş kapsamlı bir hareketliliği içinde barındıran bir olgu olarak betimlenmektedir (Voigt-Graf, 2004).

Göçmen kavramsallaştırmasını sorgulayan yeni kavramlar ortaya atılmıştır. Bu bağlamda keşfedilen kavramlardan biri olan ulusötesi göç (transnational migration), göçmenlerin, ulusötesi sosyal bir mekânda hayatlarını yaşayan ve hem köken ülke hem de gidilen ülke açısından yapılandırılmış kimlikler geliştiren ulusötesi göçmenler (transmigrants) olarak daha iyi anlaşılabilceği ileri sürülmektedir (Özkul, 2012).

Uluslararası göçle ilgili yürütülen teorik çalışmalarda da ulusötesi göç kavramının çağdaş göçmenlerin değişen deneyimlerini daha iyi yansıttığı savunulmaktadır (Hoerder, 2013). Artık yirmi birinci yüzyılın göçmenleri, iki topluma eş zamanlı aidiyet duymakta, göç ettikleri ülkenin gündelik yaşam kurumlarıyla ve paternleriyle kaynaşmaktadır. Onlar, aynı zamanda köken ülkeleriyle bağlantılar sağlamakta, kurumlar inşa etmekte, faaliyetler yürütmekte, hatta yerel ve ulusal olayları etkilemektedir (Deniz ve Özgür, 2013).

Göçlerin bir bölümü isteğe bağlı göçlerdir. İsteğe bağlı göç olduğunda, ergenlik dönemindeki gençler için göçün yeni fırsatlar sunması, yeni kaynaklar, yeni bir aidiyet ve kimlik kazanımı için olanaklar yaratması da söz konusudur. Göçün zorunlu olduğu

durumlarda da göçe iten zorlayıcı durumdan uzaklaşmak ergenler açısından yeni yapabilirliklerin başarılmasını sağlayabilir. Dolayısıyla göç ergenlik dönemindeki bireyler için bir fırsat olabilir ve olumlu sonuçlar oluşabilir (Doğan & Buz, 2022; Staudenmeyer, 2016).

Son yıllarda, akademik çevrelerde göçten toplumsal hareketlere ve küreselleşmeye kadar çeşitli bağlamlarda ulusötesicilik (transnationalism) kavramını benimseme konusunda artan bir ilgiye tanık olunmaktadır. Göç edilen ülkedeki koşulları da dikkate alarak bakmak, ergen göçmenlerin yer değiştirme nedeniyle kendi ülkelerindeki ve yeni ülkedeki kaynaklarda meydana gelen değişimlerin farkında olmak ve ergenlerin bu dönemin gelişimsel görevlerini başarmalarını destekleyecek mekanizmaları harekete geçirmek büyük önem taşımaktadır. Yurt ötesine göç etmiş ailelerin çocukları ile olan iletişimlerinin ve aile yapılarının incelenmesi ve coğrafi konun itibari ile bir çok farklı kültürü içerisinde bulunduran ve yurt ötesine göç etmiş ailelerin hangi kültürleri daha yakın buldukları incelenmesi önemlidir.

Bu bilgiler ışığında bu araştırmanın amacı, Türkiye'den ulus ötesine göç etmiş ailelerdeki ergenlerin davranış problemleri ve ebeveynlerin psikolojik sağlık özelliklerini incelemektir.

Bu araştırmanın problem cümleleri aşağıda verilmiştir;

1. Türkiye'den ulus ötesine göç etmiş ailelerdeki ergenlerin davranış problemleri nelerdir?
2. Türkiye'den ulus ötesine göç etmiş ebeveynlerin psikolojik sağlık puanları ne düzeydedir?
3. Türkiye'den ulus ötesine göç etmiş ailelerdeki ergenlerin davranış problemleri ile ebeveynlerin psikolojik sağlık puanları arasında bir ilişki var mıdır?
4. Türkiye'den ulus ötesine göç etmiş ebeveynlerin psikolojik sağlık düzeyleri *anne ya da babaya (cinsiyete)* göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
5. Türkiye'den ulus ötesine göç etmiş ebeveynlerin psikolojik sağlık puanları *yaşadıkları ülke* değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
6. Türkiye'den ulus ötesine göç etmiş ebeveynlerin psikolojik sağlık puanları *Türkiye'den göç edilen şehir* değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

7. Türkiye'den ulus ötesine göç etmiş ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanları *Türkiye dışında yaşamaya yönelik düşünceleri* değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
8. Türkiye'den ulus ötesine göç etmiş ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanları *Türkiye'den göç ettiği süre* değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
9. Türkiye'den ulus ötesine göç etmiş ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanları *başka bir ülkeye göç etme nedenine* göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
10. Türkiye'den ulus ötesine göç etmiş ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanları *göç etme kararını alan birey* değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
11. Türkiye'den ulus ötesine göç etmiş ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanları *yaşadığı ülkedeki insanlar tarafından nasıl karşılandığına* göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
12. Türkiye'den ulus ötesine göç etmiş ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanları *eşiyile akrabalık durumu* değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
13. Türkiye'den ulus ötesine göç etmiş ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanları *ailenin medeni durumu ve birlikte yaşadıkları aile bireyleri* değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
14. Türkiye'den ulus ötesine göç etmiş ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanları *ailenin ekonomik durumu* değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
15. Türkiye'den ulus ötesine göç etmiş ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanları *anne ve babanın eğitim durumu* değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
16. Türkiye'den ulus ötesine göç etmiş ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanları *anne ve babanın çalışma durumu* değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
17. Türkiye'den ulus ötesine göç etmiş ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanları ve davranış sorunu değerlendirmeleri *çocuğun cinsiyeti* değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
18. Türkiye'den ulus ötesine göç etmiş ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanları ve davranış sorunu değerlendirmeleri *çocuğun yaşı* değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

19. Türkiye'den ulus ötesine göç etmiş ebeveynlerin psikolojik sağlık puanları ve davranış sorunu değerlendirmeleri *çocuğun doğum sırası* değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

20. Türkiye'den ulus ötesine göç etmiş ebeveynlerin psikolojik sağlık puanları ve davranış sorunu değerlendirmeleri *çocuk sayısı* değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

21. Türkiye'den ulus ötesine göç etmiş ebeveynlerin psikolojik sağlık puanları ve davranış sorunu değerlendirmeleri *çocuğun kronik hastalığı bulunması* değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

1.2.Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'den ulus ötesine göç etmiş ailelerdeki 12-18 yaş arasındaki ergenlerin davranış problemleri ve ebeveynlerin psikolojik sağlık özelliklerinin incelemektir.

1.3.Araştırmanın Önemi

Hızla gelişen ve değişen dünyamızda sürekli olarak ülkeler arasında yer değiştirme hareketliliği yaşanmakta ve bu durum her yıl artmaktadır. Dünya, küreselleşme nedeniyle büyük değişimler yaşamaktadır. Siyasal ve toplumsal bütünleşme süreci olan küreselleşme, iletişimde yakaladığı olağanüstü hızla etki alanını genişletmiş, yeni olanaklar ve üretim biçimleri yaratarak yeryüzünü koca bir köy haline getirecek kadar küçültmüştür. Farklı yerleşim yerleri arasındaki hareketlilik aile yapısını ve aile dinamiklerini de etkilemektedir.

Genel olarak, ebeveyn tutumlarının ergenlerin uyumunu desteklediği bilinmektedir. Ebeveyn tutumlarının göçmen kökenli ergenlerin psikolojik ve sosyo-kültürel uyumundaki rolü, ebeveyn bilgisi ve sosyal özelliklerin (yani cinsiyet, kuşaksal durum, göçmen geçmişi) nasıl olduğu hakkında daha az şey bilinmektedir. Göçün ergen problem davranışları üzerindeki potansiyel sonuçları birçok eski çalışmada ele alınmış olsa da, uluslararası karşılaştırmalı araştırma azdır ve aynı zamanda ebeveynlerin psikolojik sağlamlığını etkileme durumuna ilişkin bir araştırmaya rastlanmamıştır. Ulusötesi göçler aile bireylerinin tamamını sosyal, duygusal, ekonomik, kültürel bakımdan etkilemektedir.

Ebeveynlerin doğdukları ve kültürel değerlerini benimsedikleri bir ortamdan farklı bir kültürde çocuk yetiştirmeleri, jenerasyonların bakış açılarının da farklı olmasını sağlar. Anne ve babasından daha farklı değerlerin ve yaşam ikliminin olduğu bir ortamda ergenlerin davranışlarını ebeveynler problemlili davranış olarak algılayabilirler. Bu çalışma, Türkiye'den ulus ötesine göç etmiş ailelerdeki 12-18 yaş arasındaki ergenlerin davranış problemleri ve ebeveynlerin psikolojik sağlamlık özelliklerini değerlendirmek ve demografik değişkenlerle ilişkisini ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Bu çalışmanın, aile danışmanlığı bilim alanında göçmen ailelerle ve ergenlerle çalışan profesyoneller için önemli bir bilgi altyapısı oluşturacağı öngörülmektedir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma; Türkiye'den ulus ötesine göç etmiş ve 12-18 yaş arasında tipik gelişim özelliği gösteren ergen çocuğu bulunan ebeveynler ile sınırlıdır.

1.5.Tanımlar

Ulusötesi göç: Ulusötesi göç, ulus-devletlerin sınırları boyunca bağları ve ilişkileri içeren sosyal alanlara yerleşmiş kişilerin hareketidir. Bağlantılar sosyal olanın ötesine, ekonomik ve politik olana kadar uzanır. Bu kategorideki araştırmalar, ulusötesi göçün sosyal, politik ve ekonomik yönlerine ilişkin çalışmaları içerir (Hong vd., 2003). Dünyada küreselleşme nedeniyle büyük değişimler yaşanmaktadır. Küreselleşme, beraberinde toplumsal değişimlere de yol açmaktadır (Li, 2015). Modern zamanların ulus devletlerinin sınırları küreselleşme ile birlikte ortadan kalkmakta ve yeni sınırlar şekillenmektedir. Farklı kültürlerle ve farklı sınırlara sahip bireyler veya topluluklar arasındaki mesafe küçülmüştür. Küreselleşme ile birlikte ülkeler arasındaki etkileşim artmıştır. İletişim ve ulaşım imkânlarındaki dikkat çekici gelişme ve bunun dünya üzerindeki etkileri birçok birey ve grubun göç etmesine neden olmuş ve birey ve toplumlar uluslarının ötesindeki başka bir yere göç etmeleri yaygınlaşmıştır (Ingleby & Watters, 2002: 43 Kim vd., 2018).

Davranış problemleri: Davranış bozuklukları ifadesi çocuklarda en az 6 ay süren ve okulda, evde ve sosyal ortamlarda sorunlara neden olan yıkıcı davranışlar örüntüsünü içerir. Neredeyse herkes zaman zaman normal olarak kabul edilmeyen davranışlardan bazılarını gösterir, ancak davranış bozuklukları ifadesi daha ciddi ve bireyin sosyal,

duygusal, ahlak gelişimine zarar verebilen davranışları içermektedir (Espin, 2006: 243). Problem davranışların şiddeti farklı olabilir. Yetişkinlerde olduğu gibi çocuklarda da ortaya çıkabilirler. Sorunlu davranışları olan kişiler genellikle semptomlarını iyileştirmek için tıbbi müdahale gerektirir (Costello, Keeler & Angold, 2001). Problem davranışlar alkol veya uyuşturucu kötüye kullanımı, hırsızlık, aşırı öfke nöbetleri, meydan okuyan davranışlar, dikkatsizlik, günlük hayata ilgisizlik veya geri çekilme, ilaç bağımlılığı, duygusal düzlük, aşırı ve rahatsız edici konuşma, işe yaramaz nesnelere biriktirme, şişirilmiş benlik saygısı veya aşırı güven, takıntılı düşünceler, karar verememe, sürekli maddi hasar yapan davranışlar, kendini yaralama, duyguların yokluğu ya da agresif tepkiler şeklinde görülebilir (Reynolds, Temple, Robertson & Mann, 2001: 2339). Davranış sorunları genellikle kız ve erkek çocuklar arasında farklı şekillerde kendini gösterir. Örneğin, sorunlu davranışlara sahip erkek çocuklar kavga edebilir, hırsızlık yapabilir veya mülke zarar verebilir. Davranış sorunu olan kızlar yalan söyleyebilir veya evden kaçabilir (Tuvblad, Grann & Lichtenstein, 2006: 734).

Psikolojik sağlık: Psikolojik dayanıklılık olumsuz olaylara, ciddi tehditlere ve tehlikelere rağmen, bireyin rahatsızlığa başarılı bir şekilde uyum sağlama, istikrarını, sürdürülebilirliğini ve büyümesini tehdit eden önemli zorluklara dayanma veya bunlardan kurtulma yeteneği olarak tanımlanmaktadır (Gonzales vd., 2015; Masten, 2014). Bu tanım, sağlık da dahil olmak üzere sosyal sistemlerin dayanıklılığını güçlendirme arzusunu ve aciliyetini içerecek şekilde genişletilmiştir (Norris vd., 2008). Araştırmalar, çocuklarda ve ergenlerde bu yeteneklerin, başarısızlıklardan sonra toparlanmalarına, kötü koşullar karşısında gelişmelerine, risk alma davranışlarından kaçınmalarına ve genellikle üretken hayatlar sürmeye devam etmelerine yardımcı olan bir beceri olduğunu göstermiştir (Panter-Brick, 2014). Psikolojik sağlık bir tür sıkıntının üstesinden gelme ve böylece hoş olmayan bir olaya veya duruma rağmen olumlu sonuçlar elde etme yeteneği olarak tanımlanmaktadır (Southwick vd., 2014).

2.KONU İLE İLGİLİ BİLGİLER

2.1.GÖÇ

2.1.1. Göçün Kapsamı

Siyasal, toplumsal ya da ekonomik nedenlerle bireylerin ya da toplulukların buldukları, oturdukları yerleşim yerini bırakarak başka bir yerleşim yerine ya da başka bir ülkeye gitme eylemi olarak tanımlanan göç (Collyer ve King, 2015) günümüzde özellikle pandemi sonrasında önemli bir sosyolojik kavram haline gelmiştir. Ailelerin dinamik yapısı göçlerden etkilendiği için aile danışmanlığı bilim alanında ele alınması gereken önemli konulardan biridir.

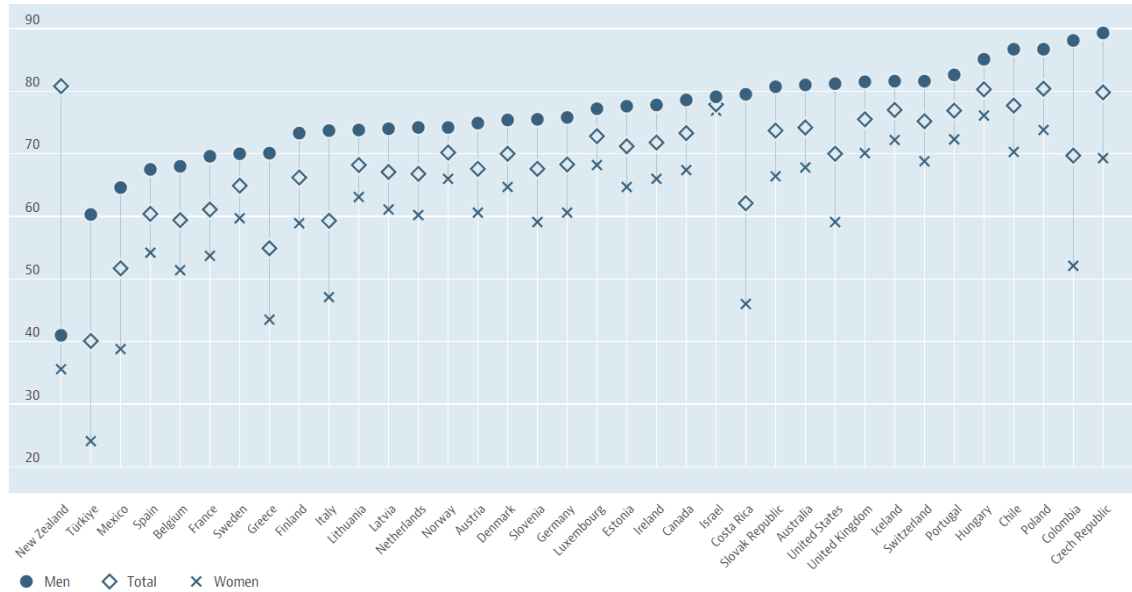
Göç hareketliliğine bakıldığında zaman uzun vade de göçün en büyük etkeni; sosyal, politik ve teknolojik dönüşümlerle ilgili olduğunu görmekteyiz. Küreselleşmenin daha fazla ortaya çıkması ile bu dönüşümler günlük hayatımızı sürdürürken iş yerlerimizde, evlerimizde sosyal ve manevi yaşamımızda giderek daha fazla şekilleniyor. Artan teknolojik gelişmeler ile aynı zamanda artan insan sayısı dünyanın dört bir yanında bilgi, mal ve hizmetlere erişimi kolaylaştırmaktadır. Günlük hayatımızda meydana gelen değişiklikler göçün meydana geldiği yerleri etkilemektedir (Karpat, 2010).

Birleşmiş Milletlere üye ülkelerin bir araya gelerek göçün uluslararası etkilerine ilişkin, küresel bir anlaşma ile dünya tarihi bir değişime tanık oldu. Güvenli, düzenli ve düzensiz göçler için küresel anlaşmalar sağlanmıştır. Bu anlaşmalar devletlerin, uluslararası kuruluşların ve diğer kuruluşların (sivil toplum kuruluşları) göçün uluslararası düzeyde yönetilme şeklini iyileştirmeye yönelik onlarca yıllık çabasının bir sonucu olmuştur.

Türkiye, yakın tarihe kadar göç veren ve son zamanlarda göçmenlerin hedef ülkesi olan bir ülkedir. 1960'lı yıllarda Almanya'ya gerçekleştirilen önemli büyüklükteki işgücü göçü karşısında Almanya uzun yıllar barındırdığı bu nüfusu toplumuna entegre etmenin yollarını aramıştır. Türkiye kökenli işçilerin yaşadıkları dışlanma, aşağılanma, ötekileştirilme gibi pek çoğu iç acıtan sorunlar bugün hala belleklerdedir. Kabul edilme, aidiyet kurma, bütünleşebilme sancılı süreçler yaşanmadan sağlanamamaktadır. Bu sancılı süreçlerin ardından bugün Almanya'daki Türkler eğitim, sanat, kültür, bilim, ekonomi, teknoloji, spor, hukuk, siyaset gibi birçok alanda ülkenin sosyal sermayesini zenginleştirmektedir. Almanya yaklaşık üç milyona yakın Türkiye kökenli nüfusu 60 yılı

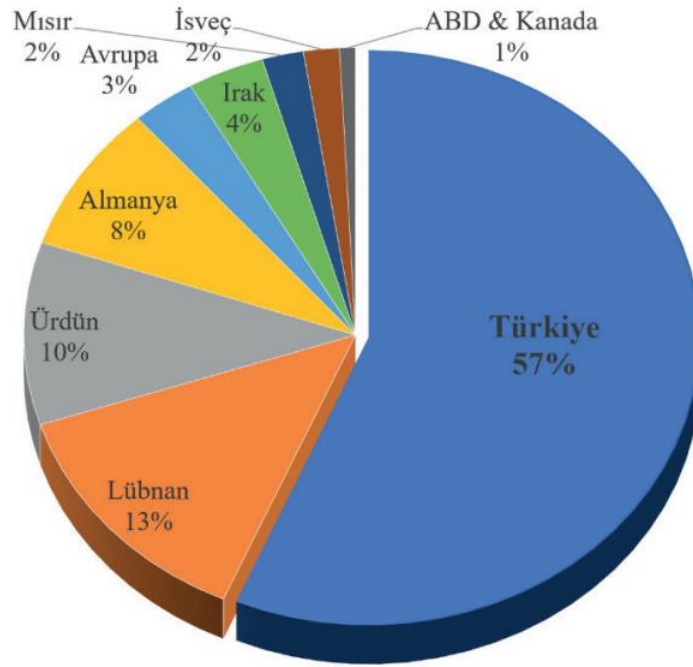
aşkın süre boyunca almışken; Türkiye son 11 yılda dört milyona yakın Suriyeli nüfusu kabul etmiştir (Ustabaşı-Gündüz, 2022).

Uluslararası göçmenlerin durumları, uluslararası göçün nedenleri ve göç eden bireylerin yanı sıra göç ettikleri ülkelerde oluşan etkiler hakkındaki temel veriler, pek çok ülkede yetersiz kalmaktadır. Veriler sürekli değiştiği için istatistikler de net olmamaktadır. IFMS (International Forum on Migration Statistics) Ocak 2023 tarihinde dünya çapında göç verilerinin toplanmasını ve analizini iyileştirmek, mevcut göç verileri ile ilişkili boşlukları doldurmak ve ülkelerde göç ile ilgili politika oluşturma sürecini daha iyi bilgilendirmek amacıyla oluşturulan bir kurumdur (unstats.un.org/unsd/demographic-social/migrationstat-forum-2023/). Göçlerle ilgili istatistikler, ekonomik, demografik, sosyolojik, jeo-uzamsal bilim ve bilgi teknolojisi gibi bir dizi disiplinden uzmanlara yönelik uluslararası göçler konusunda güncel bilgiler IFMS istatistikleri aracılığıyla öğrenilebilmektedir. IFMS 2023, ulusal ve uluslararası istatistik ofislerinden, diğer devlet kurumlarından, uluslararası kuruluşlardan, akademiden, sivil toplumdan ve özel sektörden göç istatistikleri üreticileri ve kullanıcılarını bir araya getirmektedir. Forum, 24-26 Ocak 2023 tarihleri arasında Şili'de uluslararası uzmanların katılımıyla gerçekleştirilmiş ve dünya genelinde göçmenlerin durumu, sorunları, ulusötesi göçlerin genel istatistiklerine ilişkin veriler elde edilmiştir. IFMS (2023) güncel istatistiklere göre kadın-erkek toplam yabancı doğumlu nüfus, Şekil 1'de gösterilmektedir.

Şekil 1. Dünya genelinde ülkelerde toplam yabancı doğumlu nüfus (IFMS, 2023)

Dünyada en fazla göçmen barındıran Türkiye, Suudi Arabistan, Ürdün, Lübnan ve Pakistan olmak üzere beş ülkenin hepsi Asya kıtasındadır. Asya kıtasındaki ülkeler kalabalıktır ve bunun bir sonucu olarak Asya kıtası, dünyada en fazla sayıda çocuk göçmen barındıran kıta olarak değerlendirilmektedir. Toplamda 1,8 milyon kişi olmak üzere dünyadaki her dokuz mülteçiden biri Avrupa’da barınmaktadır. Küresel toplam göçlerin %21’i Amerika kıtasındadır. Afrika kıtasındaki göçmenlerin %86’sı diğer Afrika ülkelerine sığınmacı olarak başvurmuşlardır. 5,4 milyon mültecinin çıkış yeri Afrika ülkeleridir (Yalçın, 2022). Göçmen çocukların en fazla bulunduğu ülkeler Şekil 2’de verilmiştir.

Şekil 2. Göçmen çocukların en fazla bulunduğu ülkeler (Yalçın, 2022)

Göçün ve yerinden edilmenin boyutu sürekli olarak artmaktadır ve artmaya da devam edeceği öngörülmektedir (www.oecd.org). Birleşmiş Milletler kurumları ve ortaklarının daha fazla insana ulaşması ve böylece mevcut kaynakların etkisini en üst düzeye çıkarması için dünyadaki tüm ülkelerden talepler göçlerle ilişkili komisyonlara iletilmektedir. Birleşmiş Milletler Göç Kurumu (United Nations Migration Agency-IOM), hizmet sunduğu insanların temel ihtiyaçlara, korunmaya ve diğer haklara erişimini iyileştirmenin yanı sıra kriz çözümü ve geçiş durumlarında göç eden insanların dayanıklılıklarını artırmak için kurtarma ve geliştirme çalışmaları da yapmaktadır.

Göç, çağımızın en önemli ve acilen çözüm gerektiren küresel sorunları arasında yer alarak insanlık tarihinin değişmez ve kalıcı bir özelliği olmuştur. İnsanlar bir ülkenin sınırını geçtiğinde, yasal statülerinde bir başkalaşım olur, aniden özel bir göçmen etiketi veya statüsü kazanırlar ve bu açıdan insanların sosyal, duygusal durumlarında da ciddi değişimler gerçekleşir (Tataru, 2019).

Göç, çok karmaşık bir olgudur. İnsanların göç etme nedenleri çeşitlidir ve sürekli değişmektedir. Ayrıca göç eden bireyler farklı koşullarda, farklı ortamlardan ve farklı bireysel özelliklerle geldikleri için sınıflandırılmaları kolay olmamaktadır (European Commission, 2020). Buna göre, göçün nedenlerini ve sonuçlarını anlamak, teorik ve pratik beceriler kazanmak, hem ortaya çıkan zorluklarla mücadele etmek hem de göçmenleri korumaya yönelik etkili politikalar geliştirmek için gereklidir (Hitaj, 2016: 37).

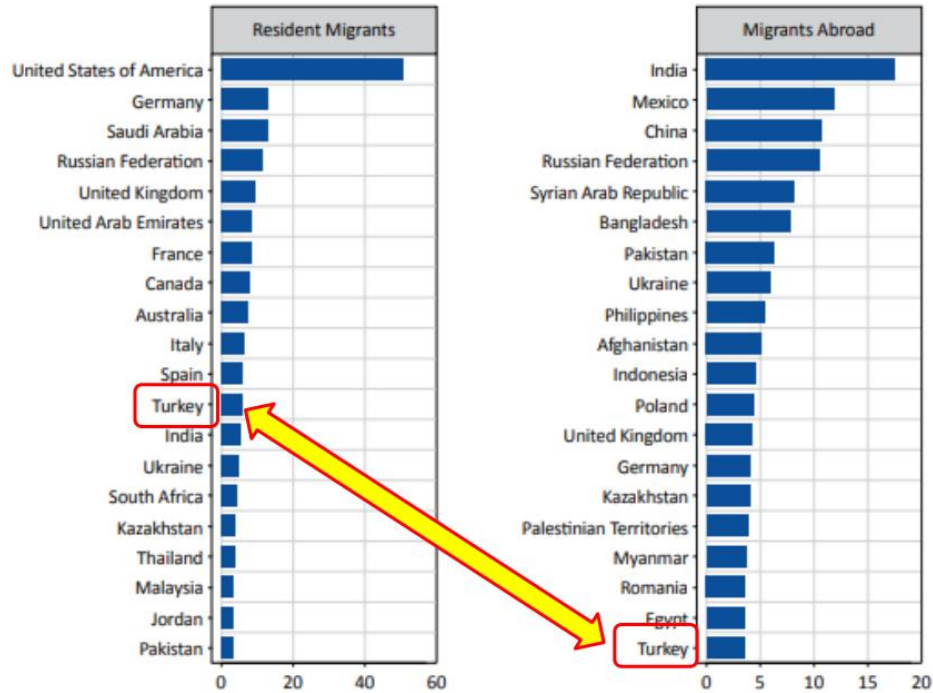
Düzensiz göçler; dar anlamda kaçak işçi göçünü, insan ticaretini ve kaçakçılığını içine alırken; geniş anlamda mülteci ve sığınmacı hareketlerini de içine alacak şekilde kapsayıcı bir kavramdır. Aynı zamanda düzensiz olarak yapılan göç, kişilerin kendileri ve aileleri için daha iyi yaşam arayışından, silahlı çatışmalardan, insan hakları ihlallerinden, çevresel sorunlardan veya ağır ekonomik koşullar nedeniyle zorunluluktan kaynaklanabilir (More & Shellman, 2004).

Göç, ülke sınırları içinde veya dışında, tekil veya toplu, gönüllü veya zorunlu olarak gerçekleşebilir. Ayrıca göç, coğrafi olarak değerlendirildiğinde, ülke sınırları içindeki iç göç (ulusal) ve yurt dışından o ülkeye veya o ülkeden başka bir ülkeye (uluslararası) göç olarak farklı tanımlanmaktadır. İnsanların kırsal alanlardan, aynı ülke veya bölge içindeki kentsel alanlarda daha iyi olanaklara ve olanaklara sahip başka şehirlere taşınması, daha rahat bir yaşam tarzı ve daha az kirlilik için şehirlerden kırsal alanlara taşınması da göç olarak kabul edilir. Kalıcı olarak yerleşmek veya menşe ülkeden belirli bir süre için ayrılarak başka bir ülkeye gitmek uluslararası göç olarak tanımlanmaktadır. İkamet amacıyla ülke içinde başka bir bölge veya şehre taşınmak ise iç göç olarak kabul edilmektedir (Berry, 2011; Klein vd., 2020).

Göçle ilgili sıklıkla yapılan bir başka tanım farklılığı da düzenli ve düzensiz göç kavramları için de yapılmaktadır. Buna göre düzenli göç, bireylerin transit geçtikleri ülke topraklarından geçerken herhangi bir ülkede veya kendi ülkelerinin farklı bölgelerinde

yasal izinler çerçevesinde kısa veya uzun süreli olarak kalmaları olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımın açık göstergesi, yasal olarak yapıлып yapılmadığıdır. Örneğin akademisyenler, üniversite öğrencileri, emekli olduktan sonra başka ülkelerde daha rahat bir hayat yaşamak isteyenler bu tanıma uymaktadır. Yasal bir zeminde gerçekleşmeyen ve sıklıkla yapılan tanımlardan bir diğeri düzensiz göç kavramıdır. Yasal sürenin bitmesine rağmen takip eden dönemde bir ülkeye yasa dışı olarak girmek, bir ülkede yasa dışı olarak kalmak veya yasal olarak girdiği halde ülkeyi terk etmemek olarak değerlendirilebilir (Arslan, 2021; Yılmaz ve Telsaç, 2021).

Türkiye, geçmişte ekonomik nedenlerin temelinde olduğu faktörlerin etkisiyle daha çok göçmen gönderen bir ülke konumundaydı. Ancak yakın tarihte ve daha çok göçmen alan bir ülkeye dönüşmüş durumdadır. Özellikle Suriye'den Türkiye'ye zorunlu bir göç dalgası meydana gelmiş, Türkiye kendi ülkelerinin yöneticileri tarafından zulme uğrayan bu insanlara kapısını sonuna kadar açmıştır. 2019'da uluslararası göçmenlerin ilk 20 varış noktası (solda) ve kökenleri (sağda) Şekil 3'de özetlenmektedir.

Şekil 3. Uluslararası göçmenlerin ilk 20 varış noktası ve kökenleri (2019) (milyon)

Dünyada sürekli gelen ve giden devletler ve bireyler bulunmuştur. İnsanların çalışmak, ailelerini ziyaret etmek, şiddet ve doğal afetlerden kaçmak, okumak, iyileşmek veya ülkelerine dönmek gibi birçok nedenden dolayı geçtiği sınırlar vardır. Göç sadece sınırı

geçme eylemi değil aynı zamanda diller, kültürler, etnik gruplar ve uluslar ya da devletler arasındaki geleneksel sınırların aşınmasında önemli bir faktördür ve herkesi etkiler (Williams, 2006: 589). Göç, bir bütün olarak dinamik ve sürekli değişen bir gerçeklik olarak tanımlanmaktadır (D'Albis, Boubtane & Coulibaly, 2018). Başlangıcından bu yana avantaj ve dezavantajlarıyla küresel düzeyde devam eden göç olgusu, devletlerin sosyal ve ekonomik hayatını etkileyen çağımızın tartışılmaz bir unsurunu temsil etmektedir. Bu gerçekle karşı karşıya kalan dünya hükümetleri, göç konusunda devletler arası işbirliğinin en etkili yollarını aramak durumundadır (UNICEF, 2019).

Zulümden ve silahlı çatışmalardan kaçmak için evlerini terk eden çoğu insan, ya ülke içinde yerinden edilmiş kişiler olarak ülkelerinde kalmaktadır ya da mülteci olarak komşu veya yakın devletlere sığınmaktadır (Lee, 2009). Mültecilerin çoğu kendi bölgelerinde kalırken, artan sayıda mülteci Batı Avrupa, Kuzey Amerika ve hatta Avustralya ve Japonya'daki sanayileşmiş ülkelere gitmektedir. Böylece, birincil amacı iş aramak, daha iyi bir yaşam standardı elde etmek veya halihazırda o eyalette yerleşik olan diğer aile üyelerine katılmak olan daha geniş bir uluslararası göçmen akışına katılmaktadırlar (Lawrence, Kaplan & Collard, 2018: 944).

Göçler; dünya çapında 130 milyonun üzerinde yetişkin ve çocuğu kapsamaktadır ve göçler özellikle çocukların gelişim alanlarında önemli değişiklikler yapmıştır (Wickramage vd., 2015).

2.1.2. Göç ve Çocuk

Türkiye'de milyonları aşan sayıdaki göçmen Türkiye'nin her iline dağılmış durumdadır ve özellikle şehirlerde Türk toplumu ile birlikte yaşamaktadırlar. UNICEF (2019) verilerine göre Türkiye'de 1.674.070 milyon göçmen çocuk yaşamaktadır. Göçmen gruplar içinde en fazla göçmen sayısı Suriye kökenli gruptur (www.goc.gov.tr).

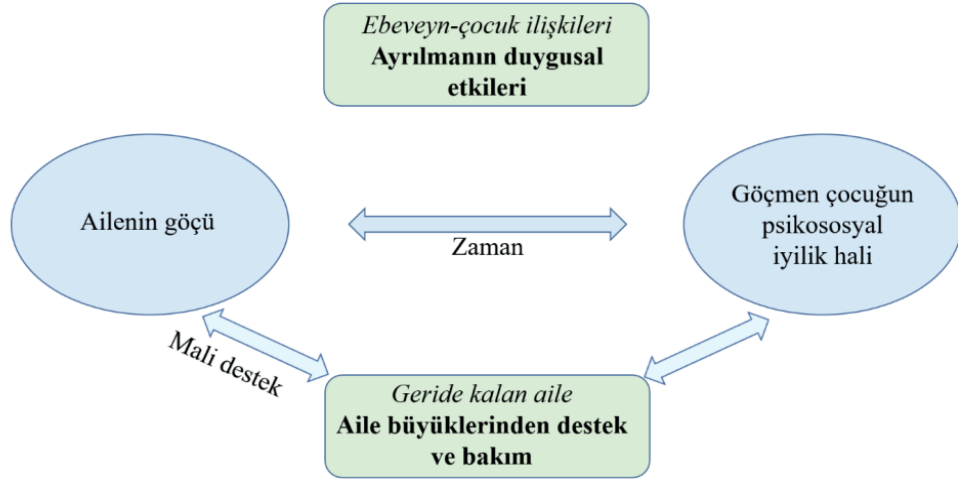
Ulusal ya da uluslararası göç nedeniyle her çocuk, doğduğu yerden ayrılmaya bağlı bazı problemler yaşar ve çoğu zaman aile bireylerinin yaşadığı sosyal, ekonomik, duygusal problemlerden etkilenir. Araştırmalar, göç nedeniyle ayrılmanın duygusal etkilerinin, güvenli bağlanma ile ilgili problemlere yol açtığını (Cox & McDonald, 2020) ve göç eden çocukların pek çoğunda psiko-sosyal bozukluklar geliştiğini vurgulamaktadır (Aydın, Gundoğdu & Akgul, 2019; Ersoy & Turan, 2019).

Göçün oluşturduğu fiziksel ve psikolojik yükler, aile bireylerini ve göçmen çocukları yüksek düzeyde strese maruz bırakır ve bu durum ebeveyn tutumlarındaki problemleri ve eksiklikleri daha da kötüleştirir. Göç ile ilişkili zorluklar yaşayan ebeveynler daha düşük düzeyde sıcaklık ve destek gösterebilir ve çocuklarla etkileşimlerinde daha cezalandırıcı olabilir (SuarezOrozco, 2016). Bu tür yetiştirme uygulamalarına maruz kalmak çocukların sosyal ve psikolojik iyilik hallerine zarar verir. Bakım verenlerin bozulmuş psikolojik işlevleri, yanlışlıkla çocuklara aktararak duygusal dengesizlik ve depresyona yol açabilmektedir (Nakeyar vd., 2018).

Çocukluk ve ergenlik genellikle farklı coğrafi ve sosyo-ekonomik yapılarda görülen, farklı yaş gruplarında başlayan ve biten bir dönemdir. Bireylerin hemen hemen tüm gelişimsel özelliklerini içeren bir süreç olarak da tanımlanabilir (Yalçın, 2022). Ergenlik, bireyin fiziksel, zihinsel ve psikolojik durumunu etkileyen 12-20 yaşları arasındaki dönemi ifade eder. Birçok kaynakta çocukluk ile yetişkinlik arasında bir 'geçiş dönemi' olarak da tanımlanır. Bu dönemde bireyin özelliklerinin gelişimini etkileyen değişimlerin tamamına yakını, bir değişim ve dönüşüm oluşturmaktadır. Ergenlik dönemindeki değişimlerin temelinde fiziksel, bilişsel ve sosyal geçişlerin önemli rolü vardır. Ergenlik çağının başlamasıyla birlikte bireyin fiziksel görünümü ve üreme organları ile ilgili değişimler yaşanmaktadır (Hill, 2006: 9). Çocuklar ve ergenler soyut veya varsayımsal kavramlar yoluyla daha iyi düşünme becerisi kazandıklarında, çevrelerindeki dünya ve etkileşimde buldukları kişiler hakkındaki düşünceleri etkilenir. Bu noktada bireyler gelecekteki yaşamları, arkadaşlık ve aile ilişkileri hakkında düşünmeye başlar ve siyaset, felsefe, din vb. kavramlar üzerinde daha mantıklı düşünebilir hale gelirler. Ergenlik döneminde bireyler sosyal ve duygusal yaşamlarında farklılaşma yaşarlar. Sosyal ve duygusal yaşamlarındaki farklılaşmanın yanı sıra özellikle göç etmek gibi yeni yaşanan bir yaşamsal kriz ortamı sonucunda anne babanın bilinç eksikliği fark edilmeye başlanır. Bu nedenle kültürel ve sosyal yeniliklere yönelik yapıların nasihatler ergen için rahatsız edici olarak algılanmakta ve bu şekilde göçmen ailelerde aile içi çatışmalar ortaya çıkmaktadır (Verkuyten & Reijerse, 2008).

Göçler sonucunda aile bireyleri ile birlikte çocuklar ve gençler de ekonomik, sosyal, kültürel ve psikolojik zorluklarla karşı karşıya kalmaktadır. Göçmen çocukların yabancı bir ülkeye geldikleri andan itibaren yaşadıkları toplumdaki yerleşme ve uyum çabaları sonucunda kendilerini gergin, umutsuz ve hedefsiz hissettikleri tespit edilmiştir (Deniz

ve Erol, 2009). Göçlerin çocuk ve gençlerde oluşturduğu psikososyal değişimlerin etkisi Şekil 4’de özetlenmektedir.

Şekil 4. Çocuk ve gençlerde göçün etkileri (Zhao, Wang, Zhou, Jiang & Hesketh, 2018)

Göç edildiğinde ayrılmaya bağlı duygusal etkiler ailenin maddi durumu, sosyal ve duygusal destekler, geride kalan aile bireyleriyle ilişkili kaygılar ve zaman faktörü çocuklar üzerinde olumlu ve olumsuz etkilere yol açmaktadır.

Göçmen çocukların hedef ülkedeki topluma uyumlarının araştırılması, çocukların geldikleri ülkeden kültürel rol ve kimlik kazanıp kazanmadıklarının önemi pek çok araştırmada vurgulanmıştır (Berry, 2011; Kardeş ve Akman, 2022; Klein vd., 2020; Measham vd., 2014; Rubinstein-Avila, 2017). Birincil sosyalleşme olarak adlandırılan 6–14 yaş dönemini dolduran çocuklarda; yeni bir topluma taşındıktan sonra orijinal kültürel kimliklerini kaybetme olasılığı daha düşüktür ve kendi ülkelerine geri dönmeye daha isteklidirler. Ancak ilk sosyalleşme döneminin ortasını oluşturan 1-5 yaş arası çocuklar, herhangi bir kültürde kendilerini güvende hissetmedikleri ve sorunlu olarak tanımlandıkları için yüksek risk potansiyeline sahip çocuklar grubudur (Fruja Amthor & Roxas, 2016: 156).

Ev sahibi kültürde çok sayıda zorlukla karşılaşan mülteci çocuklar, akran zorbalığına veya dış müdahalelere karşı daha savunmasız hale gelmektedir (Kardeş ve Akman, 2022). Göçmen çocuklar ve gençler toplumsal önyargılar nedeniyle eğitimde ve sosyal ortamlarda özgüven sorunları ve akademik başarısızlıklar yaşamaktadırlar (Çelik & İçduygu, 2019: 254). Okulları, statüleri ve geçmişleri ne olursa olsun, göçmen çocukların

eğitime erişimi artırılmalı, gelişimleri desteklenmeli ve kişisel gelişim fırsatları sağlanmalıdır (Ager & Strang, 2008).

2.1.3.Göçe İten Sebepler

Göç etmenin nedenleri ya da insanları göç etmeye iten nedenler incelendiğinde ortak faktörler arasında silahlı çatışma, afete maruz kalma, cinsiyet eşitsizliği, iş fırsatlarının olmaması, siyasi yolsuzluk ve yetkin sağlık ve eğitime erişim eksikliği sayılmaktadır (Faist, 2010).

Göç etmeye iten faktörler, bireyleri ayrılmaya iten olumsuz nedenler olarak değerlendirilmektedir. İnsanların doğdukları, yaşadıkları kültürleri terk etmelerinin çok farklı sebepleri olabilir. Sosyo-ekonomik açıdan bakıldığı zaman göç sebeplerinin başında ekonomik nedenler gelmektedir. Daha iyi şartlarda yaşamak için bireyler öz yurtlarını terk etmektedir (Gielis, 2009). Özellikle gelişmemiş ülkelerde yaşam şartlarını iyileştirmek amacıyla insanlar buldukları öz yurtlarını göç etmektedir. Dünyanın her yerinde meydana gelen göç olaylarının en başlı sebepleri insanların daha iyi sağlık şartlarına sahip olmak istemesi, kırsal yaşamdan kentsel yaşama geçmek istemesi, teknolojinin tarımda gelişmesi, işsizlik gibi bir çok farklı faktör bulunmaktadır (Jacobs, Phalet & Swyngedouw, 2006). Başlıca göç nedenleri Tablo 1’de özetlenmektedir

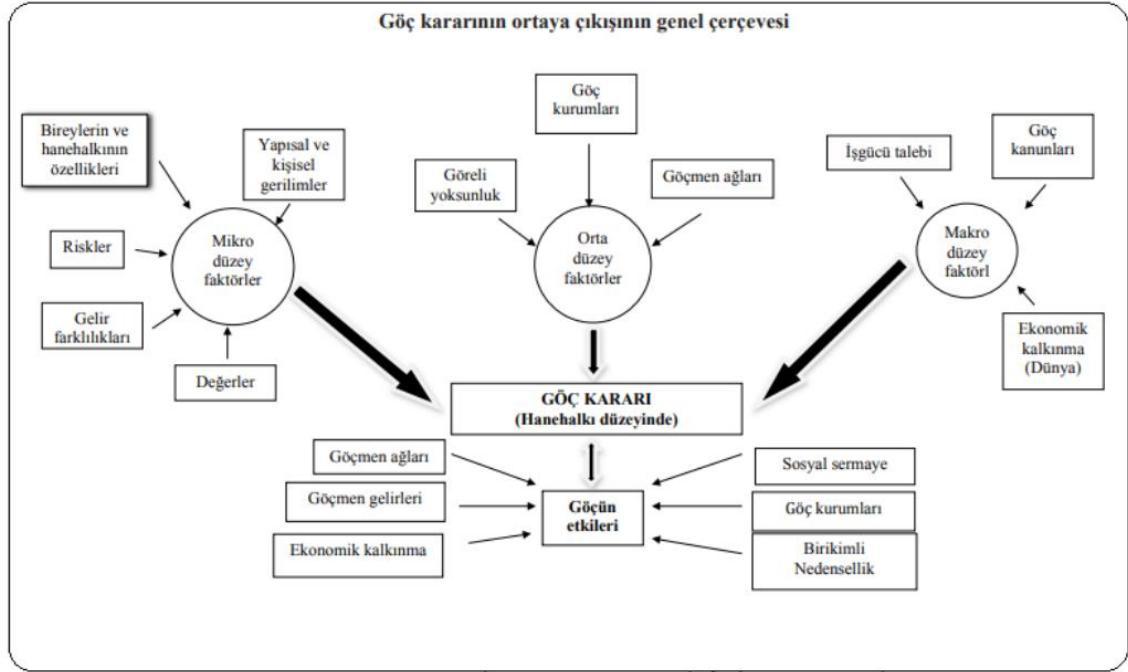
Tablo 1. Göç nedenleri

Göç nedenleri	
Doğal nedenler	<ul style="list-style-type: none"> • Erozyon • Kuraklık • Deprem • Heyelan
Sosyal nedenler	<ul style="list-style-type: none"> • Eğitim • Sağlık
Ekonomik nedenler	<ul style="list-style-type: none"> • İş imkanları • Doğal kaynakların varlığı
Siyasi nedenler	<ul style="list-style-type: none"> • Savaş • Mübadele

Tablo 1 incelendiğinde genel olarak yaşam tarzına bağlı göçlerin yoğun olduğu görölmektedir. Yaşam tarzı göçü, yaşlı ve emekli nüfus arasında yaygın bir hareketlilik tipidir. O nedenle literatürde önceleri emekli göçü (international retirement migration) ve yaşlı göçü (international elderly migration) olarak yer bulmuş, ancak sonraları bu ve

benzeri kavramlar yaşam tarzı göçü (lifestyle migration) çatısı altında toplanmıştır. Yaşam tarzı göçü, genel olarak turizmle bağlantılı, çoğunlukla orta yaş ve üzerinde, refah düzeyi yüksek nüfus kitlelerinin, daha ılıman ve yaşanabilir bir iklim arayışı ile; ekonomik bir beklenti olmaksızın gerçekleştirdikleri göç hareketlerini anlatmaktadır (Lewicka, 2008).

Göç etmek bir millet ve kültürde zor verilen kararlardan biridir. Birey ve ailelerin göç etmesini tetikleyen ve iten nedenler ülkeden ülkeye farklıdır. Ekonomik kalkınma, sosyal sermayeler, gelir farklılıkları, ailede ve toplumdaki yapısal gerilimler, bireylerin ve hane halkının değerleri ve beklentileri, buldukları bölgedeki sosyal, duygusal ve ekonomik risklerin bulunması gibi pek çok neden ile göç etme kararı alınabilmektedir. Şekil 5’de göç kararının alınması ve göçün ortaya çıkışının genel çerçevesi özetlenmektedir.

Şekil 5. Göçün ortaya çıkışının genel çerçevesi

Kaynak: Hagen-Zanker, 2008)

Aynı zamanda kısa ve orta vadede gelişmiş ülkelerde vasıfsız işgücüne karşı uygulanan sıkı politikalar göçü engellemektedir; tersine uluslararası gelir dağılımındaki eşitsizlikler, düzensiz göçü arttırmaktadır (Karaduman, 2010).

Artan yoksulluk, devlet görevlileri arasındaki yozlaşma, cinsel ayrımcılık, kadına yönelik şiddet, sıkı göç politikaları, kurbanların olayın sonucunun farkında olmaması,

yeraltı dünyası için yüksek karlılık, dünyada oluşan talep insan ticaretini arttırıcı etkide bulunmaktadır (Orozco, 2005). Tablo 1'de dünya genelinde görülen göç nedenleri özetlenmektedir.

Göçün "temel nedenleri", temel olarak göçlere neden olan sosyal ve politik koşullar, özellikle yoksulluk, baskı ve şiddetli çatışma olarak düşünülür. "Göçe itici güçler", nihai olarak göçün sonuçlarını üreten mekanizmaları da kapsayan daha geniş bir terimdir. Örneğin, sosyal ağlar ve bilgiye erişim, göçün itici güçlerinin bir parçası olabilir, ancak bunlar temel nedenler değildir. 'Göçün belirleyicileri' genellikle böyle teorik bir şekilde değil, metodolojik olarak tanımlanır (Salinari & Santis, 2013).

Göç etmenin sosyal, ekonomik, siyasi nedenleri olduğu kadar doğal afetler nedeniyle de bireyler göç etmeyi tercih edebilirler. Göç nedenleri Tablo 1'de özetlenmiştir.

Bazı insanlar iş veya ekonomik fırsatlar aramak, aileye katılmak veya okumak için taşınmaktadırlar. Bazı bireyler ise çatışmadan, zulümden, terörizmden veya insan hakları ihlallerinden kaçmak için buldukları yerden hareket etmektedirler. Aynı zamanda iklim değişikliğinin, doğal afetlerin veya diğer çevresel faktörlerin olumsuz etkileri de göç etme nedenleri arasındadır (Fandrem, Strohmeier, & Jonsdottir, 2012). Düzenli olarak sel, kasırga ve deprem olayları yaşayan bireylerin göç etmesi muhtemeldir. Bazı göçmenler, doğanın olumsuzluklarından korunmak için geçici veya kalıcı olarak geldikleri noktayı terk etmek, kendi ülkeleri içinde veya yurt dışına taşınmak zorunda kalmaktadırlar. Birleşmiş Milletler Çevre Programı'nın iklim değişikliği ve göç ile ilgili açıklamasına göre, göçü önemli ölçüde etkileyebilecek çevresel faktörler vardır. Belirli alanlarda sürekli ısınma, verimli toprak ve temiz su eksikliğine yol açarak tarımsal üretkenliği yavaş yavaş düşürebilmektedir. Aşırı hava olaylarında artış, şiddetli fırtınalar ve ani seller gibi iklim değişikliğinden kaynaklanan aşırı hava olayları milyonlarca insanı yerinden edebilmektedir. Ayrıca deniz seviyesinin yükselmesi, alçak kıyı bölgeleri için aşırı çevresel tehlike oluşturur ve bir milyondan fazla kişinin kalıcı olarak yer değiştirmesine neden olabilir. Bunların yanı sıra bireyleri yerlerini terk etmeye iten önemli bir sosyo-politik faktör, savaş ve çatışmanın varlığıdır. Bireylerin etnik kökeni, dini, cinsiyeti, ırkı ve kültürü nedeniyle baskı görmesi, yaşam kalitesi için önemli bir risk oluşturur ve bu da bireyin başka bir yere yerleşme olasılığını artırır. Çatışma bölgelerinden, insan hakları ihlallerinden ve hükümet zulmünden kaçan insanlar, uluslararası koruma ve daha güvenli

bir bölge isteyen sığınmacılardır. Savaş gibi dış etkenler nedeniyle zorla yerinden edilen bireyler mülteci'dir. Günümüzde çok sayıda insan anavatanlarındaki çatışma, zulüm ve terörden kaçmaktadır. Suriye'den gelen sığınmacıların dörtte birinden fazlasına koruma statüsü verilmiştir. Suriyeli göçmenlerden sonra sırasıyla Afganistan ve Irak'tan göç edenler çok fazladır (Khamis, 2019; McBrien, 2017; Poureslami vd., 2013).

2.1.4. Göç Sorunları

Göçmenler buldukları ülkelerin sosyo-kültürel kentsel politik ve ekonomik açılardan bir çok katkıda bulunmuşlardır. Göçmenler buldukları ülkelerde yaşayan insanlara oranla daha çok girişimcilik faaliyetlerine sahiptirler. Amerika Birleşik Devletleri gibi çok uluslu devletlerde göçmenler yeniliğe oldukça katkı sağlamışlardır. Toplumsal politika alanında göçmenlerin ev sahibi topluma dahil edilmesi sağlanmıştır. Bu alanda dahil edilen göçmenler dil, eğitim, iş gücü gibi alanlara dahil olma aile birleşimi, siyasi ve vatandaşlığa kabul gibi politika alanlarına dahil edilmeleri ile buldukları ülkeyi etkilemektedir (Pescaru, 2015).

Göç ve sağlık arasında karmaşık bir ilişki vardır. Göç, sağlık risklerine daha fazla maruz kalmaya yol açabilir aynı zamanda göç edilen ülkeye göre daha iyi sağlık hizmetlerine de ulaşabilir. Göç eden çocuklar aileleri ile güvenli bir şekilde göç ederken dünyada yüksek bir oranda göç eden çocuklar sağlıksız ve zor şartlarda göç etmektedir. Bu çocukların bir kısmı insan hakları ihlalleri ile karşılaşmaktadır (More & Shellman, 2004; Rubinstein-Avila, 2017).

Çocuk göçmen sayısı son yapılan araştırmalara göre 31 milyona yakındır. Yaklaşık 13 milyon çocuk mülteci, 936.000 sığınmacı çocuk ve kendi ülkeleri içinde zorla yerinden edilmiş 17 milyon çocuk vardır. Çevresel ve iklim değişikliğinden kaynaklanan insan hareketliliği genellikle koruma ve güvenlik hatlarıyla çerçevelenirken iklim şartları yüzünden göç eden bir çok aile vardır. Göç durumu, göçmenlerin krizle başa çıkma becerilerini önemli ölçüde etkileyebilir. Esnek göçmenlik ve vize politikaları, göçmenlerin kendilerini güvende tutmalarının yanı sıra bir krizin etkisinden kurtulmalarına da yardımcı olur. Son iki yılda, özellikle Birleşmiş Milletler Göç Ağı'nın ve mülteciler ve göçe ilişkin iki küresel anlaşmalar olmak üzere, göçün küresel yönetiminde önemli değişiklikler görülmüştür. Yasal olarak bağlayıcı olmasalar da, iki

küresel anlaşma, sürekli uluslararası işbirliği ve taahhüt gerektiren konularda neredeyse evrensel bir fikir birliğini temsil etmektedir.

2.1.5.Ulus Ötesi Göçler

Doğdukları ülkeyi terk etmek zorunda kalıp başka bir ülkeye yerleşme ulusötesi göç olarak tanımlanmaktadır. Ulus ötesi göçler Türkiye’de ve dünyada gittikçe artmaktadır. İnsanlar aileleri ile birlikte savaştan kaçmakta ve kendilerine daha güvenli yaşam alanları bulmaya çalışmaktadır (Leyendecker, 2011).

Avrupa'daki göçmen çocukların çoğu ikinci nesil göçmenlerdir ve üçüncü hatta dördüncü nesil göçmen olma ihtimalleri daha düşüktür. İki grup arasında ayırım yapılabilir. Birincisi, pek çok çocuğun Doğu Avrupa'dan Avrupa Birliği ülkelerine veya İsviçre ve Norveç gibi diğer Batı Avrupa ülkelerine çok sayıda taşınan göçmenlerin çocukları olması muhtemeldir. İkincisi, birçok çocuğun ebeveynleri, bir birinci ve bir ikinci nesil göçmenden oluşan karışık bir kuşak statüsüne sahiptir. Birinci ve ikinci nesil eşler arasındaki evliliklerin, aşağıdaki kısıtlamalardan biri veya tümü geçerli olduğunda gerçekleşmesi muhtemeldir: (a) aile birleşimi, yeni göçmenler için ana yasal giriş yoludur, (b) göçmen ebeveynler, çocuklarının birisiyle evlenmesini tercih eder. Menşe ülkeden, (c) anavatan kolayca erişilebilir ve aileler tatillerini kendi ülkelerinde geçirme eğilimindedir ve (d) yüksek eğitim almış kadınların iyi bir yer bulma şansı daha yüksektir (Perez, 2016). Sonuç olarak, göçmen ailelerden gelen çocukların çoğunluğunun en az bir ebeveyni menşe ülkede büyümüştür. Bu, bu ailelerde menşe ülkenin kültürünü ve dilini canlı tutar. Bu nedenle, bu ebeveynlerin çocuklarının ikinci nesil çocuklara üçüncü nesil çocuklara benzeme olasılığı daha yüksektir (Motti-Stefanidi, Pavlopoulos & Tantaros, 2011: 58).

Göç literatürleri sosyologların, demografların, ekonomistlerin, antropologların, hukukçuların ve epidemiyologların katkılarıyla her zamankinden daha disiplinlerarası hale gelen bu insan hareketlerinin süreçlerini ve sonuçlarını anlama çabasıyla çoğalmıştır (Bargal, 2006). Yeni bir ülkeye taşınan pek çok insan anavatanlarında önemli aile bağları sürdürür. Ebeveynlerini, kardeşlerini ve diğer akrabalarını geride bırakırlar, ancak teknoloji aracılığıyla yakın temas halinde kalırlar. Bu göçmenler, ziyaret etmek veya aile düğünleri ve cenaze törenleri gibi önemli etkinliklere katılmak için düzenli olarak menşe ülkelerine geri dönecekler. Birçok göçmen çocuğunun da benzer şekilde kendi

ülkelerinde düzenli olarak ziyaret etmek istedikleri büyükanne ve büyükbabaları olur. Tüm bu süreçler ergenlerin davranışlarını etkiler (United Nations, 2017; Yakar, 2013).

2.1.6. Göçün Etkileri

Küreselleşmenin olumlu etkileriyle beraber seyahat imkânlarının kolaylaşması, çeşitli değişim programlarının yaygınlaşmasıyla öğrencilerin kıtalararası farklı eğitim kurumlarında eğitim görmesi ve daha sayılabilecek birçok olumlu gelişmelerin yanında, dünyanın çeşitli bölgelerinde yaşanan savaşlar, sosyal ya da ekonomik krizler insan hareketliliğinde artışa neden olmaktadır.

Göç ev halkının ve nihayetinde tüm ekonominin refahını çeşitli şekillerde etkileyen bir karardır (Azam & Gubert 2006: 426). Göçün menşe ülke üzerindeki refah etkileri, her zaman olmasa da çoğu zaman oldukça büyük ve olumludur. Göçün yoksulluğu hafiflettiği ana kanallar, işçi dövizlerinden elde edilen gelirlerin artması, tüketimi kolaylaştırma yeteneği, yeni bir iş kurmak için finansmana erişimin yanı sıra göçmen diasporasının uluslararası topluluğu tarafından sağlanan bilgi ve kaynaklardan yararlanmadır. Parasal kazançların yanı sıra, göç ve havaleler, sağlık ve eğitime daha fazla yatırım yapılmasını sağlar. Yine de, göç etme ile ilgili tüm etkiler olumlu değildir: göçmenleri ötekileştiren, insani haklarına saygı duymayan işe alım görevlileri veya işverenler tarafından sömürülmesinin yaygın olduğu bildirilmektedir (Cox, E., A. & Ureta, 2003: 429). Aileden ayrılma göçmenler için stresli olabilir ve büyük ölçekli göç, bir ulusun kimliğine ve egemenliğine ciddi zorluklar getirebilir (Ball & Chernova, 2008: 497).

Göç bazı aileler üzerinde en güçlü olumsuz etkiye sahiptir. Pescaru (2015), Romanya'da gözle görülür şekilde göç ile ilgili yanlış anlaşılmalara, göç eden ailelerde aile içi gerginlikler, çocukların kontrolsüz olması, çocuk suçluluğu, ebeveynin çocukları denetlemek için evde kalamaması, büyükanne ve büyükbabanın yetkisiz durumu ya da çok fazla aşk devamsızlığı, okul terki, okul başarısızlığı, alkol, sigara ve uyuşturucu bağımlılığı ve en önemlisi ailenin parçalanması ya da boşanmaların arttığına dikkat çekmiştir.

Göç olgusunun çağımızdaki biçiminin genel görüntüsüne bakıldığında, küreselleşmenin pek çok olguyu ve durumu etkilediği gibi, göç olgusunun da bu süreçten etkilendiği görülmektedir. Küreselleşme, göç sebebinin oluşmasından, göç kararının alınmasından, göç edilecek yerin seçimi ve göç edilen yerdeki yaşama koşullarının belirlenmesine

kadar, geniş bir yelpazede göç görünümleri üzerinde etkili olmaktadır. Küreselleşmenin, politik, sosyal, ekonomik yapılarda meydana getirdiği değişimler ve bu değişimlerin birbirini tetiklemesinin daha hızlanmış olması, göçü ve göçmeni daha fazla etkilemesine neden olmakta ve bu sürecin daha sert yaşanması sonucunu doğurmaktadır (Ekholm ve Friedman, 2003).

Sürecin getirdiği bu gelişmeler, sosyal bilimcilerin göç olgusunu daha karmaşık ve çok boyutlu ele alarak, bu yönde bir bakış açısı geliştirmelerini zorunlu kılmaktadır. Ancak böyle bir bakış açısının geliştirilmesi sosyal bilimcileri, ulusaşırı nüfus hareketleri, bunun getirdiği çokkültürlülük ve gerek uzak coğrafyalar arasında gerekse de yakın coğrafyalar içinde oluşan yeni tip topluluklar vb. gibi pek çok faktörün yapılacak analize dâhil etmeye zorlamaktadır. Çünkü küreselleşme ve göçün ulusaşırı yaşanıyor olması olgunun bir boyutunu oluştururken, ulus devletlerin sınırlarının varlığı ve bu sınırların getirdiği hukuki durumlar olgunun diğer boyutunu oluşturmaktadır (Sayın, 2001).

Dolayısıyla bu sınır aşırı yaşanan demografik hareketler sadece ekonomik temelli değil, politik, kültürel ve bölgesel temelli olarak da değerlendirilmelidir. Bu tür bir yapı içerisinde oluşan ilişki ağları, zaman ve mekânı sıkıştırarak, yeni bir biçim kazanmaktadır ve aile danışmanlığı gibi bilim alanlarında çalışan profesyoneller için bu önceliklerin belirlenmesinin önemli olduğu görülmektedir.

2.2. PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK

Son yıllarda, ruh sağlığı alanında, bireyin eksikliklerine odaklanmaktan, bireyin güçlü yönlerine daha aydınlanmış bir odaklanmaya doğru bir paradigma değişimi görülmektedir. Bu paradigma kayması, insan işleyişinin olumlu yönlerine ve son zamanlarda bu olumlu faktörlerin bireyin kararlılığına ve optimal işleyişine nasıl yardımcı olabileceğine olan ilginin artmasına neden olmuştur. Bu değişim, dayanıklılık, iyimserlik ve mutluluk gibi pozitif duygu yapılarını araştıran çok sayıda literatür ile sonuçlanmıştır. Spesifik olarak dirençlilikle bağlantılı olarak, bu kavram, dirençlilik kavramı üzerine yapılan araştırmalarla birlikte onlarca yıllık araştırmalar sonucunda gelişmiştir. Bu çerçevede psikolojik sağlamlık kavramı aile danışmanlığı bilim alanında geliştirilmesi gereken en önemli becerilerden biri haline gelmiştir (Raghavan, 2020; Vella & Pai, 2019; Wang vd., 2020).

2.2.1. Psikolojik Sağlamlığın Kapsamı

Psikolojik dayanıklılık, dinamik bir sistemin işleyişini tehdit eden herhangi bir rahatsızlığa başarılı bir şekilde uyum sağlama, istikrarını, sürdürülebilirliğini ve büyümesini tehdit eden önemli zorluklara dayanma veya bunlardan kurtulma yeteneği olarak tanımlanmaktadır (Gonzales, 2015).

Yakın geçmişte yaşanan pandemi, tüm dünya genelinde uzun süreli bir etkiye sahip olacak sosyal, ekonomik ve politik etkiler ortaya çıkarma potansiyeline sahip olduğundan, etkilediği ülkelerin her biri üzerinde baskı yaratmıştır. Bu süreçte tecrit, temas kısıtlamaları ve ekonomik kapanma, etkilenen ülkelerde psikososyal ortamda tam bir değişiklik dayattığı için bu ciddi ve hızlı gelişmeler tüm dünyada kaos yaratmıştır. Bu durum, pek çok bireyde psikolojik dayanıklılık becerilerini geliştirme konusunda literatüre katkı yapılmasının önemini ortaya koymuştur (Albert, Cheryl & George Everly, 2020: 822).

Psikolojik dayanıklılık kavramının kavramsallaştırılması ve ölçülmesi konusunda fikir birliği eksikliği devam etmektedir (Pai & Vella, 2018). Bu sorunlar, ciddi akıl hastalığı bağlamında dayanıklılıkla ilgili olarak daha da belirgindir (Infurna & Jayawickreme, 2019: 152). Psikolojik dayanıklılığın üzerinde anlaşmaya varılmış bir tanımı olmasa da, tüm psikolojik dayanıklılık tanımları temel olarak hem olumsuzluklara hem de olumlu sonuçlara yönelik ifadelerden oluşmaktadır (Ahern, Ark & Byers, 2008).

Psikolojik sağamlık bir tür sıkıntının üstesinden gelme ve böylece hoş olmayan bir olaya veya duruma rağmen olumlu sonuçlar elde etme yeteneği olarak tanımlanmaktadır (Southwick vd., 2014). Psikolojik dayanıklılık “yılmazlık” ifadesi ile de kavramsallaştırılmaktadır (Kaner ve Bayraklı, 2004).

Psikolojik dayanıklılık, kişisel bir özellik olarak değerlendirilmesinin yanı sıra, bir sonuç olduğu kadar bir süreç olarak da kavramsallaştırılmaktadır (Yue-Quin & Yi-Qun, 2008). Psikolojik dayanıklılık terimi artık yaygın olarak psikolojik bir anlamı çağrıştırmaktadır. Psikolojik dayanıklılığın en basit tanımı, şoklarla başa çıkma ve hemen hemen aynı şekilde yaşamaya devam etme yeteneğidir (Albert, Cheryl & George Everly, 2020: 823).

2.2.2. Psikolojik Sağamlılığın Karakteristik Özellikleri

Psikolojik dayanıklılığı sağip bir kişinin temel özelliklerinden bazıları farkındalık, öz kontrol, problem çözme becerileri ve sosyal destektir. Dirençli insanlar, durumların, duygusal tepkilerinin ve etraflarındakilerin davranışlarının farkındadır. Farkında kalarak, bir durumun kontrolünü elinde tutabilirler ve sorunları çözmenin yeni yollarını düşünebilirler. Çoğu durumda, dirençli insanlar bu tür zorluklardan sonra daha güçlü ortaya çıkmaktadırlar (Richardson, 2002: 307).

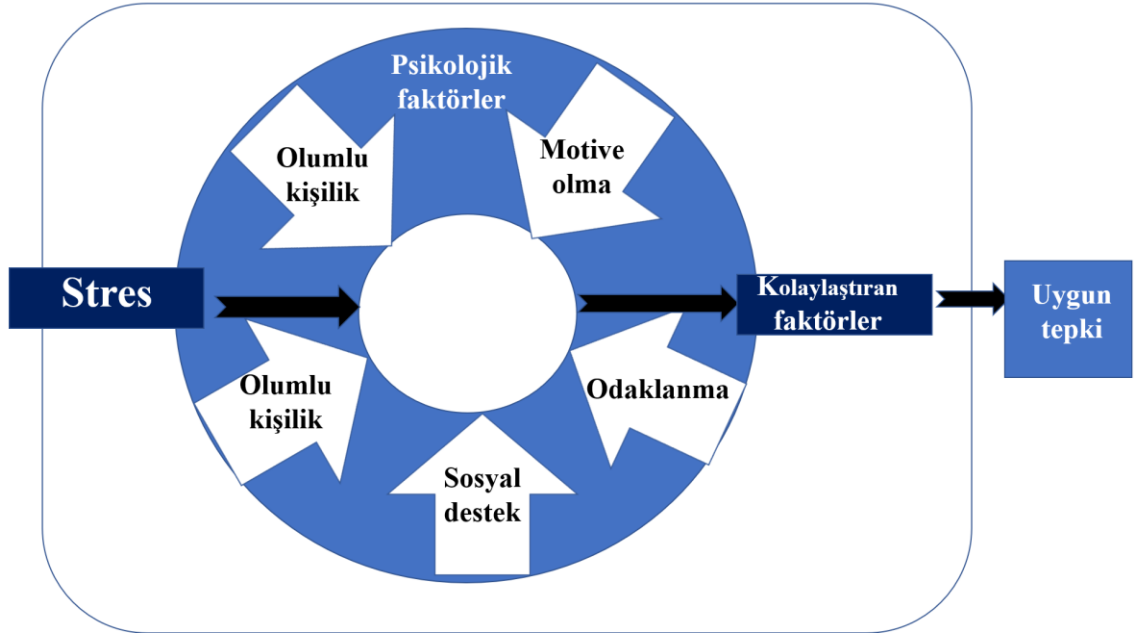
Genel olarak psikolojik sağamlık becerileri gelişmiş olan insanlar, iç kontrol odağına sağip olma eğilimindedirler. Yaptıkları eylemlerin bir olayın sonucunu etkileyeceğine inanırlar. Doğal afetler gibi bazı faktörler kişisel kontrolün dışındadır. Bazı durumlarda zor ve travmatik durumlarla baş etme yeteneğini ve geleceği etkileyecek seçimler yapma gücüne sağip olduğunu hissetmek önemlidir ve psikolojik sağamlık becerisi bulunan bireylerde bu his güçlüdür (Masten, 2014).

Psikolojik sağamlık becerileri gelişmiş olan bireylerin problem çözme yetenekleri gelişmiştir. Bir kriz ortaya çıktığında psikolojik dayanıklılığı gelişmiş olan insanlar, güvenli bir sonuca götürecek çözümü tespit edebilirler. Tehlikeli durumlarda, insanlar bazen tünel görüşü geliştirerek önemli ayrıntıları not etmekte veya fırsatlardan yararlanmakta başarısız olurlar. Psikolojik sağamlılığı güçlü bireyler, bir soruna sakin ve rasyonel bir şekilde bakabilir ve başarılı bir çözüm tasavvur edebilirler (Jacobs, Phalet, Swyngedouw, 2006).

Ayrıca güçlü sosyal bağlantıların bulunması psikolojik sağamlılığın en temel özelliklerindedir. Bir sorunla uğraşılıyorsa, destek sunabilecek insanlara sağip olmak

önemlidir. Karşılaşılan zorluklar hakkında konuşmak, bakış açısı kazanmak, yeni çözümler aramak veya sadece duyguları ifade etmek için sosyal bağlantıların bulunması mükemmel bir yol olabilir. Psikolojik sağlamlığı güçlü insanlar, sosyal olarak bağlantılarını sürdürmek için bir arkadaş, aile üyeleri, iş arkadaşları ve çevrimiçi destek gruplarından oluşan bir ağa sahiptir (Vella & Pai, 2019).

Psikolojik sağlamlık, bazı psikolojik faktörlerle de ilişkilidir. Fiziksel performans ve psikolojik sağlamlık konusunda dayanıklılık, kriz çözme, üst düzey atletik beceriler geliştirme konularında araştırmalarını derinleştiren Fletcher ve Hanton (2003), psikolojik sağlamlık ile ilişkili model geliştirmişlerdir.

Şekil 6. Psikolojik sağlamlık modeli (Fletcher & Hanton, 2003)

Bireylerin erken yaşlardan itibaren küçük zorlukların üstesinden gelmeleri, daha sonraki zorluklara karşı dayanıklılık geliştirmeleri için önemlidir. Stres oluşturan durumlara bireylerin verdikleri tepkiler farklıdır. Bir krizle zihinsel veya duygusal olarak başa çıkabilme veya kriz öncesi duruma hızla dönebilme yeteneği olan psikolojik dayanıklılık; bireyin "kendini stres faktörlerinin potansiyel olumsuz etkilerinden korumak için zihinsel süreçleri ve davranışlarını" kullandığında ortaya çıkan bir tepkidir (Gonzales, 2015). Fletcher ve Hanton (2003) modeline göre psikolojik dayanıklılık, krizler/kaoslar sırasında sakin kalmayı ve olaydan uzun vadeli olumsuz sonuçlar olmadan uzaklaşmayı sağlayan psikolojik ve davranışsal yetenekler geliştiren insanlarda bulunmaktadır.

İnsanlar, bir krizle karşı karşıya kaldıklarında kullandıkları başa çıkma becerilerinde önemli ölçüde farklılık gösterse de psikolojik dayanıklılığın bazı temel özelliklerini göstermektedirler. Bu becerilerin çoğu, hayatın aksilikleriyle başa çıkma becerisini geliştirebilecek şekilde bireyi güçlendirilebilir (Gizir, 2007).

Psikolojik sağlamlığın açıklanmasında birçok faktör rol oynamasına rağmen üç genel kategoriden söz edilebilir. Bu kategoriler; aile uyumu ve desteği, kişisel yapısal özellikler ve sosyal çevre ya da iş arkadaşları gibi dış destek sistemleridir. Bu bakış açısı çerçevesinde Fribog ve diğer araştırmacılar (2005) “benlik algısı”, “gelecek algısı”, “yapısal tarz”, “sosyal yeterlilik”, “aile uyumu” ve “sosyal kaynaklar” olmak üzere altı faktörlü bir yapı önermektedir. Benlik algısı, kişinin kendisi ve temel olarak kim olduğu hakkındaki farkındalığıyla ilgilidir. Gelecek algısı, kişinin gelecek perspektifine işaret eder. Ancak, olumlu bakış açısı psikolojik sağlamlık sürecinde önemli bir rol oynar. Kişinin yapısal tarzı bir bakıma kendine güveni, güçlü yönleri ve öz disiplindir. Sosyal yeterlilik; kişilerin sosyal destek alıp almamaları ile ilgili bir faktör olmakla birlikte; aile uyumu gösterir. Bu bağlamda psikolojik dayanıklılık sürecinde aile uyumu ve sosyal destek önemli rol oynamaktadır. Sosyal kaynaklar, bir kişinin sahip olduğu sosyal ilişkileri göstermektedir (Herrman vd., 2011; Ristevska-Dimitrovska, 2015).

Psikolojik sağlamlık teorisi üzerine yapılan bir araştırmaya göre, psikolojik dayanıklılık, insanların yalnızca ezici sıkıntı anlarında başvurdukları bir şey değildir. İnsanlar her gün her türlü stresle karşılaştıkça bu beceriler gelişmektedir (Martin, 2012).

2.2.3. Psikolojik Sağlamlığın Desteklenmesi

Psikolojik sağlamlık becerilerinin gelişmesi zaman, güç ve çevredeki insanlardan yardım istemeyi gerektirmektedir. Özsaygı ve iletişim becerileri gibi kişisel davranışların ve becerilerin sosyal destek gibi kaynaklar yoluyla artırılması gerekmektedir. Psikolojik sağlamlığın bulunması insanların stres, duygusal karışıklık ve derin üzüntü yaşamadıkları anlamına gelmemektedir. Baş etmesi zor durumlarda esneklik göstermeyi de gerektirir (Pai & Vella, 2018).

Psikolojik sağlamlık becerilerinin oluşturulmasına yardımcı olan bazı faktörler şunları içerir:

*Sosyal destek: Araştırmalar, kişinin yakın veya geniş aile, topluluk, arkadaşlar ve kuruluşları içerebilen destekleyici sosyal sistemlerinin kriz veya travma zamanlarında

kişinin dayanıklılığını geliştirdiğini ve bireyde dayanıklılığı desteklediğini göstermektedir.

*Benlik saygısı: Olumlu bir benlik duygusu ve kişinin güçlü yanlarına olan güven, sıkıntı karşısında çaresizlik duygularını uzaklaştırabilir. Infurna ve Jayawickreme (2019), özgüven ve dayanıklılığın yakından ilişkili olduğunu belirtmektedirler.

**Başta Çıkma Becerileri*: Başta çıkma ve problem çözme becerileri, zorluklara göğüs germek ve zorlukların üstesinden gelmek zorunda olan bir kişiyi güçlendirmeye yardımcı olur. Araştırmalar, iyimserlik ve paylaşma gibi olumlu başta çıkma becerilerinin kullanılmasının, üretken olmayan başta çıkma becerilerinden daha fazla dayanıklılığı artırmaya yardımcı olabileceğini ortaya koymaktadır.

**İletişim becerileri*: Açık ve etkili bir şekilde iletişim kurabilmek, insanların destek aramasına, kaynakları seferber etmesine ve harekete geçmesine yardımcı olur. Araştırmalar, başkalarıyla etkileşime girebilen, empati gösterebilen ve başkalarına güven ve itimat uyandırabilen kişilerin daha esnek olma eğiliminde olduğunu göstermektedir (Haldane vd., 2017).

**Duygusal düzenleme*: Potansiyel olarak ezici duyguları yönetme veya bunlarla başta çıkmak için yardım isteme kapasitesi, insanların bir zorluğun üstesinden gelirken odaklanmalarına yardımcı olmaktadır.

2.3.ERGENLİKTE DAVRANIŞ PROBLEMLERİ

2.3.1. Davranış Problemlerinin Kapsamı

Davranış, bireyin çevresine ve onun parçası olan bireylere karşı davranış ve tepki verme biçimini tanımlamaktadır (Perrotta & Fabiano, 2021). Davranış ile ilgili tanımlamalarda “mizaç” (çevresel uyaranlara belirli şekillerde tepki vermek için bireyin doğuştan gelen, genetik olarak belirlenmiş eğilimler) ve “karakter” (birleştirici ve organize kompleks davranışlar) tanımlamalarının da davranış biçimlerini etkilediği göz önünde bulundurulur (Kim-Cohen vd., 2003).

Çocuğa bir davranışı yapmaması söylendiğinde, çocuğun o davranışı yapmaması gerektiğini idrak etmesine rağmen, davranışı tekrar tekrar yapma durumu “davranış bozukluğu” olarak adlandırılır (Birkan, 2002). DSM 5’e (Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El kitabı) göre davranış sorunları, diğer kişilerin temel haklarının ya da temel yaşa uygun toplumsal normların veya kuralların ihlal edildiği, tekrar eden ve ısrarcı bir davranış düzeni olarak tanımlanmıştır (APA, 2013). Çocuklar kendileri için çok karmaşık ya da korku verici olan bir duygu ya da gereksinimi ebeveynlerine aktarabilmek için bazen alışılmadık yollar seçerler (Sargın, 2001).

Duygu ve davranış bozuklukları; çocuğun ve ergenin yaşamının pek çok alanını etkilemektedir. Bu durum sosyal çevresinde bulunan diğer insanların hayatını da zorlaştırmakta, pek çok yetersizliklerle karşılaşmalarına yol açmaktadır. Saldırganlık davranışları, rahatsız edici davranışlar, antisosyal davranışlar çocuğun sosyal çevresindeki diğer insanların da sıkıntılar yaşamasına neden olmakta ve çocuğa yardım edilmesini zorlaştırmaktadır. Duygu ve davranış bozukluğu olan insanların hayatlarında olumsuz davranışlar bazı durumlarda süreklilik gösterir ve problemlerin yükü ve etkisi giderek hayatlarını zorlaştırır. Bu nedenle duygu ve davranış bozuklukları anlaşılması ve tanılanması güç olan, sıklıkla farklı durumlarla yorumlanabilen bir yetersizlik gurubudur. Sonuçta bilişsel, dil, cinsel, ahlak, sosyal, duygusal gelişim alanlarda olumsuz etkilenmeler artmaktadır (Aktepe, Demirci, Çalışkan & Sönmez, 2010; Cirhinlioğlu, 2010).

Ergenlerin davranış sorunları, küçük zorluklardan daha şiddetli olanlara kadar değişen ve tanı kriterlerini karşılayan çok çeşitli duygusal ve davranışsal sorunları kapsamaktadır.

Bu bozukluklar hem ergenler hem de aileleri, okulları, toplumları ve daha geniş toplumları için kısa ve uzun vadede stres kaynaklarıdır. Ruhsal bozukluğu olan ergenler, damgalanma, tecrit ve ayrımcılık, sağlık hizmetlerine ve eğitim tesislerine erişim eksikliği ve temel insan haklarının ihlali gibi büyük zorluklarla karşı karşıyadır (Osman vd., 2019).

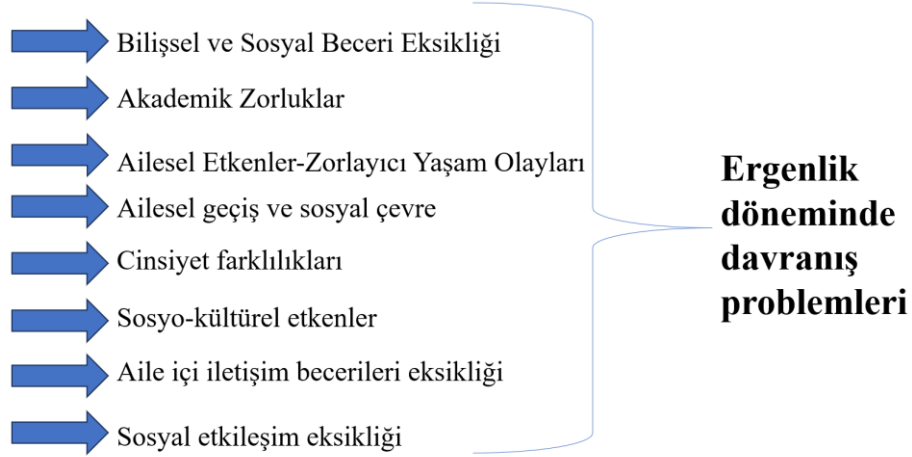
Ergenlerde görülen davranış sorunları, yaygın olması ve yetişkinlikte benzer nitelikteki başka sorunların gelişmesine zemin oluşturması nedeniyle bir halk sağlığı sorunu olarak değerlendirilmektedir (Perera, 2013). Dünya Sağlık Örgütü (WHO, 2012) verilerine göre ergen nüfusun en az %20'si bu sorunlardan etkilenebilmektedir. En yaygın olanlar arasında, utangaçlık, içine kapanıklık ve somatik şikayetleri de içeren içselleştirici davranış sorunları olduğu düşünülen kaygı ve depresyon; dışsallaştırıcı davranış sorunlarının yanı sıra sosyal kuralları çiğneme ve saldırganlık gibi antisosyal davranışlar olarak kabul edilmektedir (Mills vd., 2013).

2.3.2. Davranış Bozukluklarının Nedenleri

Ergenliğin gelişim döneminin özellikleri ve davranış sorunlarıyla ilişkili faktörler dikkate alındığında pek çok nedenle ergenlerin davranış problemleri yaşadıkları araştırma sonuçlarıyla ortaya konmuştur. Davranış problemlerine neden olan (a)aile-ebeveynlik uygulamalarındaki yanlış tutumlar (Milkman ve Wanderg, 2012); (b)kişisel-sosyal becerilerle ilişkili nedenler ya da sosyal yeterlilik düzeyinde azalma (Havas, Bosma, Spreeuwenberg & Feron, 2010); akademik performanstaki azalma ve madde kullanımı (Milkman & Wanderg, 2012); (c)demografik-yaş, sosyoekonomik durum ve cinsiyet farklılıkları (Tilim & Murat, 2019) ile ilgili bazı risk faktörleri bu araştırma sonuçlarıyla ortaya konmaktadır.

Ergenlik döneminde problem davranışlar üzerine yapılan çalışmalar, ergenlerin problem davranışlara yönelmelerinde ailenin önemli bir faktör olduğunu göstermektedir. Ebeveynlik uygulamaları, ebeveynlerin şefkatle ilişkilendirilen davranışlarını, sınır ve kuralları koymalarını, etkinliklerin denetlenmesini ve çocuklarının sosyal/ahlaki ve akademik davranışlarının izlenmesini içermektedir (Klein, Schoen & Simantov, 2000; Ulusoy, Özcan-Demir & Görgün-Baran, 2005).

Bazı araştırmalar, olumlu annelik uygulamalarının davranış sorunlarının daha az görülme sıklığı ile ilişkili olduğunu ve olumsuz ebeveynlik uygulamalarının davranış sorunları ile olumlu bir şekilde ilişkili olduğunu vurgulamıştır (Siyez, 2006). Ergenlik döneminde sık görülen davranış problemlerini etkileyen pek çok neden şekil 7’de özetlenmiştir.

şekil 7. Ergenlik döneminde görülen davranış problemlerinin nedenleri

Ergenlik dönemi ile birlikte ailenin ergen üzerinde etkisinin azaldığı düşünülse de ergenlik dönemi bireyin aileye en çok gereksinim duyduğu dönemlerden bir tanesidir. Bu dönem ergenin, ailenin desteğine ve rehberliğine gereksinim duyduğu bir zaman dilimidir. Ergenlik döneminde aile ortamında var olan aile içi şiddet, olumsuz aile ortamı, aile yapısında yaşanan ani değişimler gibi değişkenler, ergenlerin problem davranışlara yönelme olasılıklarını arttırmaktadır (Arslan & Balkıs, 2014).

Aynı zamanda problemlili davranışlar gösteren ergenler üzerinde yapılan çalışmalarda, parçalanmış aileye sahip, ailelerinde şiddet yaşanan, ailelerinde sık alkol kullanan birey bulunan, eğitim düzeyi düşük ebeveyne ve çalışan anneye sahip ergenlerin daha yüksek risk puanına sahip olduğu görülmektedir (Reddy, Biswas & Rao, 2011). Hükümlü ocuklar üzerinde yapılan bir araştırmada, çocukların büyük kısmının aile içi şiddete maruz kaldığı, anne ve baba arasındaki tartışmalara yüksek oranlarda rastlanıldığı, anne, baba, kardeş ve diğer bireyler ile arkadaş çevresinin alkol, sigara, uyuşturucu vs. kullanmalarının yaygın olduğu görülmektedir (Kunt, 2003). Anne-babanın ocuk yetiştirme tarzı ile gencin ergenlik döneminde yaşadığı problemler arasındaki ilişkiyi açıklamak amacıyla yapılan bir araştırmada, ebeveynin ocuk yetiştirme biçimi ile gencin

ailesinin sosyal ve ekonomik durumu, aile içi ilişkiler ve aile içi şiddet, gencin etiketlenmesi, gencin ve ailesinin madde bağımlılığı, gencin hayatı yaşamaya değer bulmaması, gencin vücuduna zarar verme davranışı, okula devamsızlığı, evden kaçma davranışı ve arkadaşları ile ilişki kuramaması arasında güçlü ve anlamlı ilişkiler bulunmuştur (Ulusoy, Özcan-Demir & Görgün-Baran, 2005).

Ailesel nedenlerin yanı sıra göç de ergenlerde davranış problemleri provoke eden faktörlerden olarak değerlendirilmektedir. Göç, ergenlerin yaşamlarını derinden etkileyen, duygusal ve davranışsal birçok probleme zemin hazırlayan önemli bir olgudur ve tüm nüfus grupları açısından ortak güçlüklerin yanı sıra ergenler açısından çeşitli riskleri de beraberinde getirmektedir (Doğan & Buz, 2022).

Göç eden bireylerin yaşı ya da demografik özelliği ne olursa olsun kimlik bunalımı ve aidiyet duygusunun yetersizliği problemi en sık rastlanan problemlerden biridir. Kimlik bunalımı, ergenlik döneminde ortaya çıkan çalkantılı durum olarak ifade edilir. Aidiyet olgusu ise herhangi bir grup tarafından kabul edilme şeklinde açıklanır. Erken ergenlik dönemiyle birlikte yoğun bir şekilde yaşanan dönüşümlerle baş etme çabalarıyla karşı karşıya kalan ergenler, göç sürecinde yaşadıkları olumsuz yaşam koşullarına bağlı olarak yoğun stres altında kalabilmekte bu da kimlik oluşumlarını ve diğer davranış problemlerini doğrudan etkileyebilmektedir (Gupta, Mongia & Garg, 2017).

2.3.3. Davranış Problemlerinin Sınıflandırılması

Davranış problemleri farklı araştırmalarda birbirinden farklı şekilde sınıflandırılmaktadır. Yörükoğlu (1993), zihinsel gerilikleri ve öğrenme bozukluklarını dışarıda tutarak çocuklukta ruhsal sorunları a) Davranış bozuklukları (sürekli hırçınlık, geçimsizlik, kuralları çiğneme, çalma...); b) Duygusal bozukluklar (korkular, kuruntular, saplantılı düşünceler, uyku bozuklukları, kekemelik, tikler...); c) Alışkanlık bozuklukları (parmak emme, mastürbasyon, gece işemeleri, dışkı kaçırma...); d) Ağır ruhsal sorunlar (içe kapanıklık, psikoz) olmak üzere dört ana grupta toplamaktadır.

Algozzine'e (1991) göre; psikolojik bozukluğu tanımlayan davranışlar iki ana boyutta ele alınabilir. Bunlar; 1) duygusal problem davranışlar, 2) sosyal problem davranışlar.

Ergenlik dönemi uyum ve davranış sorunları arasında; erken yada geç puberte ve boy kısalığı, davranış bozukluğu, alkol ve madde bağımlılığı, uyuşturucu ve uyarıcı madde

kullanımı, cinsel kimlik bozuklukları, yeme bozuklukları (Anoreksiya nevrosa ve bulimiya) sıklıkla ele alınırken; ruhsal bozukluklar grubunda ise, otizm, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, özel öğrenme bozukluğu, sosyal fobi, panik bozukluğu, tik bozuklukları, konversiyon bozuklukları, obsesif-kompulsif bozukluklar, depresyon, şizofreni olarak ele alınmaktadır (Ekşi, 1999).

Davranım bozukluğunun belirtileri; “fiziksel saldırganlık, yalancılık ve hırsızlık, mala zarar verme, kurallara uymama” olmak üzere dört klinik boyutta kendini göstermektedir. Yalan söyleme, kabadayılık etme, kavga dövüş başlatma, insanlara ve hayvanlara acımasızca davranma, bir kimseyi cinsel eyleme zorlama, başkasının evine, binasına ya da arabasına zorla girme, hırsızlık, isteyerek başkalarının malına mülküne zarar verme, evden ve okuldan kaçma gibi sorun davranışlar bu dört temel alandaki belirtilerdir. DSM-5 Tanı Kriterleri ne göre davranım bozuklukları Tablo 2’de özetlenmiştir.

Tablo 2. Davranış Bozukluğu DSM-5 Tanı Kriterleri

A. En azından bir tanı ölçütünün son 6 aydır bulunması koşuluyla aşağıdaki tanı ölçütlerinin en az 3’ünün son 12 aydır bulunması ile kendini gösteren, başkalarının temel haklarına saldırıldığı veya kuralların hiçe sayıldığı, yineleyici ve sürekli davranış örüntüsü
İnsanlara ve hayvanlara karşı saldırganlık: 1) Çoğu zaman başkalarına kabadayılık eder, gözdağı verir veya gözlerini korkutur. 2) Çoğu zaman kavga dövüş başlatır. 3) Başkalarının ciddi bir biçimde fiziksel yaralanmasına neden olacak silah kullanmıştır. 4) İnsanlara fiziksel olarak acımasız davranmıştır. 5) Hayvanlara fiziksel acımasız davranmıştır. 6) Başkalarının gözü önünde çalmıştır. 7) Birisini cinsel eyleme zorlamıştır.
Eşyaları kırıp dökme: 8) Ciddi hasar vermek amacıyla isteyerek yangın çıkarmıştır. 9) İsteyerek başkalarının malına mülküne zarar vermiştir (yangın çıkarma dışında)
Aldatma ve hırsızlık: 10) Başkalarının evine, binasına ya da arabasına zorla girmiştir.

11) Bir şey elde etmek, bir çıkar sağlamak veya yükümlülükten kaçmak için çoğu zaman yalan söyler, (başkalarını atlatır).
12) Başkaları görmeden değerli şeyler çalmıştır (örn. mağazadan aşırma, sahtekarlık).
Kuralları Ciddi Biçimde İhlal Etme:
13) Ailenin yasaklarına karşın, on üç yaşından önce başlayarak, sık sık geceyi dışarıda geçirme.
14) Ana babasının ya da onların yerini tutan kişilerin evinde yaşarken, en az iki kez gece evden kaçmıştır ya da bir kez aradan uzun bir süre geçtiği halde geri dönmemiştir.
15) On üç yaşından önce başlayarak sık sık okuldan kaçmaları olmuştur
B. Bu davranış bozukluğu, toplumsal, okulla ya da işle ilgili işlevsellikte klinik olarak belirgin biçimde düşmeye neden olur.
C. Kişi 18 yaşında ya da daha ileri bir yaşta ise antisosyal kişilik bozukluğu tanı ölçütleri karşılanmamaktadır

Normal gelişim özellikleri gösteren çocuklarda da sinirlilik, kural ihlali, kavgaya yatkınlık gibi özellikler görülebilir ancak bunlar yoğun ve süregelen değildir, işlevselliği olumsuz etkilememektedir. DSM 5'e göre davranış bozukluklarının sürekli olması, yoğun olması ve bireyin yaşamını olumsuz yönde etkilemesi tanı kriterleri arasında değerlendirilmektedir (Hoffman vd., 2019).

DSM 5'e göre sınıflandırılan davranım bozuklukları aynı zamanda yaşamın pek çok alanını kapsamaktadır. Bu belirtiler sıklıkla kademeli şekilde kendini göstermekte ve uzun sürmektedir. Ergenlerde davranım bozukluklarının görülme sıklığı, dışavurumu ve şiddeti yaş, cinsiyet ve gelişim dönemine göre farklılık göstermektedir. Küçük yaşlardaki aşırı öfkeli, küfür etme, yalan söyleme, kibrit, çakmak ve bıçak gibi tehlikeli aletlerle ilgilenme daha büyük yaşlarda hırsızlık, silahlı soygun, yaralama, taciz gibi daha yıkıcı ve tahrip eden davranışlara dönüşmekte ve başkalarına zarar verici boyutlara ulaşmaktadır. Bu nedenle aile danışmanlığı bilim alanında ergenlerde sık görülen davranım bozukluklarına erken müdahale hizmetlerinin önemi büyüktür (Tonyalı, Göker & Üner, 2019).

2.3.4. Davranış Bozuklukları ile İlişkili Teoriler

Davranışların incelenmesinde günümüzde farklı bilgi alanları, duyguları bilişsel ve duygusal iletişimin bir biçimi olarak görülmesi konusuna odaklanmaktadır. Diğer

bireylere duygusal bağlanma ve çeşitli duygusal katılım türleri, insan davranışlarını etkilemektedir (Lochman & Wells, 2003).

Ergenlik döneminde görülen problem davranışları açıklamaya yönelik birçok kuram bulunmaktadır. Problemleri davranışların oluşumunu biyolojik, psikolojik ve psiko-sosyal açıdan inceleyen araştırmacılar, biyolojik açıklamalarda ağırlıklı olarak genetik faktörlere ve hormon salgılanım oranlarına vurgu yaparken; psikolojik kökenli yaklaşımlar, problemleri davranışların ortaya çıkmasında erken çocukluk yaşantılarının önemine değinmekte ve ebeveyn tutumunun çocuğun kişiliği üzerindeki etkileri vurgulanmaktadır. Çocuk ve ergenlerdeki davranış bozukluklarının tanımlanması ve tedavisini içeren klasik teoriler James-Lange, Cannon-Bard ve Schachter-Singer tarafından oluşturulmuştur.

-James-Lange'ın teorisi: Psikolog James ve fizyolog Lange aynı anda birbirinden bağımsız olarak duygu üzerine benzer teoriler öne sürmüşlerdir. Bu nedenle "James-Lange teorisi" olarak adlandırılmaktadır. Bu iki teorisyenin davranış bozukluklarına ilişkin görüşlerinin temelinde sağduyuya karşı olma bulunmaktadır. Onlara göre "üzgün olduğumuz için ağlamıyoruz, ağladığımız için üzgün hissediyoruz; korktuğumuz için titremiyoruz ama titrediğimiz için korku hissediyoruz". Dolayısıyla bu ardışıklığa göre duygusal tepki, duyuların fiziksel düzeyde nasıl yorumlandığına bağlıdır (Pietralunga vd., 2020).

-Cannon-Bard teorisi: Cannon, James-Lange teorisinin bir eleştirisini yayınlamıştır. Cannon, sempatik sinir sisteminin aynı aktivasyon durumunun birçok farklı duyguda mevcut olabileceğini keşfetmiştir. Bu çalışmalar sayesinde, duygusal deneyimde talamusun kritik bir rol oynadığı vurgulanmıştır ve bu teori daha da geliştirilmiştir. Duyusal bilginin talamustan geçmesini sağlayan sinir uyarıları daha sonra yeniden iletilmektedir. Cannon ve Bard, fizyolojik değişikliklerin önce geldiğini savunan James'e katılmayarak, duygunun öznel ve fizyolojik bileşenlerinin eşzamanlı olduğunu savunmaktadır (Eyberg, Nelson & Boggs, 2008: 216).

-Schachter-Singer'ın teorisi: Schachter'e göre, belirli bir duyum adımı verdiğimiz yaygın bir fizyolojik aktivasyon durumunu belirtmek için bilişsel bir etiket seçerken kişi bir duygu hisseder. Schachter, fizyolojik duyuların duygular olduğu ve her duyguya farklı fizyolojik değişikliklerin eşlik ettiği hipotezini geliştirmemiştir. Bunun yerine Schachter,

biz onu bir duyguyla ilişkilendirerek bilişsel olarak bir yoruma bağlayana kadar, aktivasyon durumunun yalnızca otonom sinir sisteminin genelleştirilmiş bir aktivasyonu olduğunu öne sürmektedir. Örneğin, “Bu kişi beni tehdit ettiği için mideme kramp giriyor” yargısının ardından bir korku duygusu gelmektedir. Bununla birlikte, dış uyaranlar bilişsel olarak aktivasyon durumu ile ilişkili değilse, hiçbir duygu hissedilmemektedir. Örneğin, karnın ağrıdığını ve kişinin çok sinirli görüldüğünü fark edebiliriz, ancak bu ilgisiz iki olay herhangi bir duyguya neden olmaz (Nock, 2003).

Çocuk ve ergenlerdeki davranış bozukluklarının tanımlanması ve tedavisini içeren modern teoriler “nörobiyolojik yaklaşım”, “bilişsel yaklaşım”, “modern psikanalitik yaklaşım”, “evrim teorisi” şeklinde sınıflandırılmaktadır.

-Nörobiyolojik yaklaşım: Zajonc (1980), yüksek düzeyde bilişsel veya algısal katılımın yokluğunda bile duyguların kışkırtılabileceğini savunmaktadır (Perrotta & Fabiano, 2021). Örneğin, bir odadan geçen birine hemen sempati duyarız ya da telefona cevap verme şeklinden dolayı başka birine karşı tiksinti duyarız. Bu durumu fizyolojik açıdan yorumlayan Le Doux (1998), öfke ve korkunun talamustan amigdalaya nasıl yönlendirilebileceğini doğrulamıştır ani bir değerlendirmeyi mümkün kılmış ve genellikle ani bir saldırı/kaçma tepkisi üreterek bu teoriyi doğrulamıştır (Akt. Lochman & Wells, 2003).

-Bilişsel yaklaşım: Bilişsel değerlendirme, duygusal deneyimlerimizin her zaman düşüncenin anlamının bilişsel bir değerlendirmesinin sonucu olduğunu varsaymaktadır. Ayrıca, normal bir duyguyu yaşamadan önce, olayların hızlı veya bilinçsizce değerlendirilebildiği, düşüncelerin en az bilgiye dayandırıldığını ve irrasyonel öncüllerin kullanıldığı savunulmaktadır. Çok hızlı oluşan ve anlık bir duygusal tepki uyandıran bilişsel değerlendirmeler, sıcak bilişsel süreçler olarak adlandırılmaktadır ve duygunun habercisidir. Yavaş bilişsel süreçler herhangi bir duygu uyandırmamaktadır. Bu nedenle bilişsel süreçlerin her zaman duygulardan önce geldiği bu teoride vurgulanmaktadır (Perrotta & Fabiano, 2021).

-Modern psikanalitik yaklaşım: Psikanalizde duygular, ilişkiel travmaya bir dizi ciddi kişilik bozukluğu ve psikotik çözüme atfederek hem teoride hem de klinik uygulanabilirliğinde her zaman merkezi bir rol oynamıştır. Bu teoride duygunun ağlama yoluyla dışa vurumu ile annenin tepkisi arasında meydana gelmesi gibi, duygunun belirli

duygulanımlar uyandırarak onu eyleme geçirme yeteneğine sahip örtük bir iletişim biçimi olarak nasıl tanımlanabileceği savunulmaktadır.

-Evrım teorisi: Farklı kültürlerdeki yüz ifadelerini gözlemleyerek temel duyguların gözden geçirildiği, önemli sayıda doğuştan duyguya sahip olduğunu vurgulayan araştırmalar bulunmaktadır (Nayir & Sarıdaş, 2020). Kültürleri ne olursa olsun, çocuklar doğumdan itibaren bakıcılarla etkileşimlerinde duygularını gösterirler.

Çocuklar ve ergenler saldırgan davranışlarla kendini gösterebilen hayal kırıklığından kaynaklanan öfke; öznenin tehlikeli bir durumda hayatta kalmasını amaçlayan korku; kayıp veya yerine getirilmemiş bir hedefin sonucu olarak ortaya çıkan üzüntü; arzularının tatmin edildiğini düşünenlerin neşesi, olumlu ruh hali; beklenmedik bir olaydan kaynaklanan ve ardından korku veya neşenin geldiği davranışlar; küçümseme ile karakterize olan tam bir saygısızlık hissi ve tutumunu içeren, aşağılık olarak kabul edilen insanları küçümseyerek reddetme; tokluktan veya hoşnutsuzluktan veya içerlemeden kaynaklanan tiksinti gibi davranışlar gösterebilir. Daha sonra sosyal etkileşim, büyüme sırasında ikincil duygulara yol açacak olan birincil duyguların kombinasyonlarını üretmektedir. Bu duygular neşe, ruhun tatmin duygusu; kıskançlık, diğerinin sahip olduğu şeye sahip olmak için güçlü bir arzu; utanç, kişinin sosyal kuralları çiğnedikten sonra hissettiği duygusal bir tepki; kaygı, varsayımsal bir tehlikeye tepki; boyun eğme, bir acıyı, bir talihsizliği sabırla kabul etme isteği; kıskançlık, bir şeyi kaybetme korkusundan kaynaklanan duygusal bir durum; umut, fenomenlerin veya olayların yönetilebilir ve kontrol edilebilir olduğuna ve dolayısıyla umulan sonuçlara yönlendirilebileceğine inanma eğilimi; affetme, algılanan bir suçun ardından gelen olumsuz duyguların olumlu duygularla değiştirilmesi; eylemler veya sözler nedeniyle bir kişiye verilen suç, manevi zarar gibi duygu ve davranışlar ortaya çıkabilir. Çocuk ve ergenlerde zaman içinde gelişen bu durumlar “evrim teorisinde” detaylı şekilde ele alınmaktadır (Perrotta & Fabiano, 2021).

2.4.KONUyla İLGİLİ YAPILMIŞ ARAŞTIRMALAR

Türkiye'den ulus ötesine göç etmiş ailelerdeki ergenlerin davranış problemleri ve ebeveynlerin psikolojik sağlık özelliklerinin incelendiği bu araştırma ile ilişkili olarak literatür taraması yapılmış; dünyada ve Türkiye'de benzer konulardaki araştırma sonuçları aşağıda sunulmuştur.

Sam, Kosic ve Oppedal (2003) çocuk ve ergenlerin normal gelişim süreçleri ile göç ve kültürleşme ile ilgili sorunları birbirinden ayırmanın zorluklarına işaret etmektedir. Aynı zamanda göçmen ailelerden gelen çocuklar ve gençler için zaman içinde meydana gelen değişikliklerin çözüm önerileri belirtilmekte, bu konuya diğer çalışmalardan daha farklı açılardan yaklaşılmaktadır.

Rosenzweig (2005), gelişmekte olan ülkeler için göçün sonuçları ile ilişkili araştırmasında; düşük gelirli ülkelere gelen göç ile bu ülkelerin gelişimi arasındaki ilişkiyi ele almaktadır. Göç etme sonucunda ailelerin çocuklarıyla ilişkilerindeki değişime odaklanılmakta, sorunun analitiği ele alınmaktadır. Bu çalışmada göçün hem gönderen hem de alan ülkeler üzerindeki etkilerinin belirsiz olmasının nedenlerinden biri, göçmenleri ve ailelerini tanımlayan verilerin nitelik ve niceliğinin nispeten zayıf olması olarak tanımlanmıştır. Mayıs'tan Kasım'a kadar olan 7 aylık dönemde daimi ikamet eden yabancılar olarak kabul edilen 18 yaş ve üstü 8.575 kişiden oluşan bir çalışma grubuna Yeni Göçmen Anketi uygulanmıştır. Tabakalı rastgele örnekleme tekniği kullanılarak ulaşılan kişilerin yarısından fazlasının kadın ve çocuk olduğu, yeni göç edilen ülkelere kültürel aktarımların ikinci jenerasyondan sonra değişime uğradığı ve yeni yerleşilen ülkedeki kültürel değerlerin ailelerde daha fazla ön planda olduğu vurgulanmaktadır.

Aksel ve diğer araştırmacılar (2007) göçün, aileleriyle birlikte Türkiye'de kültürel olarak farklı iki yerden birine taşınan ergen popülasyon üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Bu çalışmada Türkiye'nin doğusundaki bir köyden yakındaki bir kasabaya taşınmış, diğeri ise Türkiye'nin batısındaki büyük bir şehre oldukça uzak bir yere taşınmış gruplar incelenmiştir. Yaşları 12 ile 15 arasında olan 305 ergenle benlik saygısı, yaşamdan memnuniyet ve sosyal destek ağları ölçümleri yapılmıştır. Göç etmiş ergenler benlik saygısı ve yaşam doyumunda daha düşük puan almışlardır, sosyal çevrelerinde daha az insan bulunmaktadır ve sosyal destek ağları daha az sayıdadır. Bu çalışmada göç edenlerin sosyal destek için aileden çok akranlarına bağımlı olma eğiliminde oldukları da

bulunmuştur. Bunun nedeni özellikle erkek göçmenler için okula devam oranının daha düşük olması ve ailelerinden uzakta sokakta tam zamanlı çalışma olasılığının oldukça yüksek olması olarak değerlendirilmiştir.

Ball ve Chernova (2008), iki veya daha fazla çocuğu olan kişilerin, hiç çocuğu olmayanlara göre ulusötesi göç etmeleriyle ilgili ortalama olarak daha memnun olduklarını bulmuşlardır. Ancak, sadece bir çocuğu olan kişilerin, çocuğu olmayanlardan istatistiksel olarak daha fazla memnun olmadığı belirtilmektedir. Bu çalışmada bir ülkeye göç akışını potansiyel olarak teşvik edebilecek veya engelleyebilecek makroekonomik eğilimleri kontrol etmek için, regresyonlara birkaç temel makroekonomik değişken dahil edilmiştir. Bu araştırmadaki analizlere dahil edilen tüm makroekonomik değişkenlerin her ülkeye özgü olduğu da vurgulanmaktadır.

Motti-Stefanidi ve diğer araştırmacılar (2011), Yunanistan'daki Arnavut göçmen ergenler ile ebeveynleri ve sınıf arkadaşları arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Bu ergenlerin, aynı yaş grubundaki yerli Yunan ergenlerle karşılaştırıldığında, ebeveynlerle çatışma miktarı açısından farklılık göstermediğini bulmuşlardır. Araştırmaya dahil edilen Arnavut göçmen grubunun, onları diğer gruplardan, örneğin Türk kökenli insanlardan ayıran birkaç benzersiz özelliğe sahip olduğu vurgulanmış; diğer göçmen topluluklarının çoğunun aksine, bu grubun en azından dış özellikler söz konusu olduğunda asimile olmayı tercih ediyor gibi göründükleri belirtilmektedir. Araştırma kapsamında Yunan etnik kökenine sahip olduklarını beyan etmek, isimlerini Yunan isimleriyle değiştirmek, çocuklarını veya kendilerini kilisede vaftiz etmek gibi stratejilerle uyum sağlamak için büyük çaba sarf etmelerinin muhtemel olduğu tartışılmıştır. Ek olarak, bu grubun yılmazlığa işaret eden bazı dikkat çekici özellikler gösterdiği belirtilmiştir. Akademik olarak daha az başarılı olmalarına, ayrımcılığa maruz kalma olasılıklarının daha yüksek olmasına ve yerli Yunan ergenlerle karşılaştırıldığında daha büyük sosyal sıkıntı içinde yaşama olasılıklarının daha yüksek olmasına rağmen, psikolojik iyi oluş açısından farklı bulunmamışlardır. Bu sonuçlar, asimilasyon stratejisi ışığında özellikle dikkat çekicidir.

Cooper (2011), göçmen ailelerden gelen çocukların ve ergenlerin olumsuz koşullara rağmen kendi yollarını nasıl bulduklarını ve başarılı olduklarını anlamak için, kişisel, ilişkisel, kurumsal ve kültürel düzeyde zorluklar ve destek arasındaki etkileşimin

izlenmesi gerektiğine odaklanan bir araştırma yapmıştır. Araştırmada bu yaklaşımı ciddiye alarak, çocukların refahına ilişkin önemli göstergeler üzerindeki büyüme eğrilerinin eğimini incelemek için gelişimsel bir bakış açısını, durumu aydınlatmak için direnci destekleyen özelliklere ilişkin bir bakış açısını birleştiren sonuçlar vurgulanmaktadır.

Stefanek ve diğer araştırmacılar (2011), kökenleri Türkiye veya eski Yugoslavya Cumhuriyeti olan ergenlerin, Avusturyalı ailelerden gelen ergenlere kıyasla zorbalığa uğrama olasılıklarının daha düşük olduğunu bulmuştur. Gelecekteki araştırmalar için, sadece risk faktörlerine değil, dayanıklılığı destekleyen koruyucu faktörlere de odaklanmanın önemine işaret edilmektedir. Diğer araştırmalarda asimilasyon ve psikolojik sağlık arasında ilişki bulunamazken, bu araştırmanın sonuçlarında aile, akranlar ve toplumdaki sosyal destek, temel koruyucu faktörlerden biri olarak kabul edilmektedir.

Yazıcı (2013) tarafından yapılan çok kültürlü ortamda Türk göçmen ailelerinin etkileşim durumlarının incelendiği çalışmada Türk annelerin çocuklarına çok kültürlü genç kuşak kültürünü nasıl kazandırdıklarına ilişkin detaylı incelemeler yapılmıştır. Örneklem araştırmaya, Almanya (n=30) ve Norveç'te (n=30) doğup büyüyen ve Türkiye'de 5-6 yaş arası çocuklar ile aynı özelliklere sahip 60 anneye sahip toplam 120 anne dahil edilmiştir. . Araştırmada anne-babaların demografik bilgilerinin toplanmasına ilişkin verilerin toplanmasında, araştırmacılar tarafından hazırlanan "Veri Formu" ile ebeveynlerin çocuklarını eğitime tarzlarını belirlemek için Aile Değerlendirme Ölçeği (FAÖ) kullanılmıştır. Sonuç olarak ailede geleneksel Türk aile ortamına göre çok kültürlü aile ortamı ve anne babanın koruyucu bir tarza sahip olduğu tespit edilmiştir.

Kouider ve diğer araştırmacılar (2014) Avrupa ülkelerinde göç geçmişi olan çocuklarla karşılaştırmalı olarak yerli çocuklar ve ergenlerin duygusal ve davranışsal sorunlarının mevcut yaygınlığını ele almaktadır. Sistematik bir literatür araştırmasından seçilen 2007'den 2013'e kadar yayınlanmış 36 çalışmaya yer verilmiş ve perspektif tasarımında ayrıntılı olarak incelenmiştir. Önceki araştırmalar, sonuçlarında büyük farklılıklar göstermektedir: Özellikle Almanya'da, birçok çalışma, etnik bir azınlık veya göç süreci etkisini analiz etmek için heterojen göçmen çocuklar grubunu yerli çocuklarla karşılaştırmıştır. Hollandalı veya İngiliz araştırmalarının çoğu farklı etnik grupları

incelemiştir (örneğin Türk, Faslı, Surinamlı, Pakistanlı, Hintli veya Siyah göçmen çocuklar ve ergenler). Avrupa'daki göçmen çocukların yaşadıkları sosyal problemlerin, ergenin problem davranışını artırmada bir risk faktörü olduğu belirtilmektedir. Göçmenlik durumunun kendisi, özellikle ilk nesildeki göç olmak üzere, çocukların zihinsel durumu için genellikle bir risk faktörü olarak kabul edilmektedir.

Pescaru (2015) ebeveynlerin göçünün çocukları ile ilgili duygusal ve eğitici doğasının sonuçlarını incelediği araştırmada toplumsal düzeyde, Romanya'da kabul edilebilir koşulları sağlamanın imkânsız olduğu inancı giderek daha fazla geliştiği ve çocukların sırayla göç etmeye can atığı belirtilmektedir. Romanyalıların yurtdışına göçünün yol açtığı en ciddi sorunun, geride bırakılan geçici olarak terk edilen çocukların durumuyla bağlantılı olduğu belirtilmektedir. Bu çocuklara ne olacağı, onlara kimin yardım edeceği ve gerçek ebeveynlerinin yerini alacak birinin olup olmadığı incelenmiştir.

Çataloğlu ve Söğüt (2018) Irak'tan göç yoluyla İstanbul'a gelen Kerküklü Türkmenler ile 2014–2017 yılları arasında, İstanbul'da araştırma yapmışlardır. Araştırmada katılımlı gözlem ve derinlemesine görüşme tekniği ile yapılmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin yorumlanmasında düşünömsel paradigma benimsenmiştir. Araştırmada Irak'tan İstanbul'a yapılan taşınmanın, dış göç gibi gözükse de aslında nitelik olarak daha çok iç göç özellikleri gösterdiği belirlenmiştir.

Musa (2019) tarafından Türkiye'deki Etiyopyalı göçmenlerin ve Etiyopya'ya dönenlerin motivasyonları, uyumları, ulusötesi uygulamaları ve yaşadıkları deneyimler incelenmiştir. Etiyopya'nın Türkiye'ye göçü, ekonomik, sosyal, kültürel, politik alanlar gibi ulusötesilik farklı değişkenler açısından incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre Etiyopyalılar farklı motivasyonlar ve amaçlarla Türkiye'ye gelirken, evlerine farklı motivasyonlar, ulusötesi deneyimler ve sermaye ile dönmektedirler.

Fang ve diğer araştırmacılar (2020) 12-16 yaşları arasındaki 4805 ergene ve ebeveynlerine uygulanan Çocuk ve Ergen Ekolojik Ruh Sağlığı Araştırmasını yapmışlardır. 2014-2017 yılları arasında 1753 öğrenci ve ebeveyni takibi tamamladı Ebeveynler, ergen davranış sorunları, ailenin ana gelir kaynağı, ebeveynlerin tersine göç etme arzusu, artan yaşam standardı ve ebeveynlerin eğitim düzeyi ile ilgili soruları yanıtlarken, çocuklar Eysenck Kişilik Anketi ve sınıf ortamı anketini doldürmüşlardır. Elde edilen sonuçlara göre göçmen ergenler arasındaki davranış sorunlarının yaygınlığı,

ev sahibi ergenler veya menşee bölgedeki ergenlerden önemli ölçüde daha yüksek bulunmuştur. Cinsiyet ve yaşa göre bakıldığında, ebeveynlerin ev dışındaki çalışmaları aile gelirinin ve ergenlerin öğrenme yükünün ana kaynağı olduğu saptanmıştır. Evdeki olumsuz olanaklar ergenlerin okuldaki davranış problemlerini olumsuz etkilemektedir. Göçmen ergenler arasındaki davranış sorunlarının boyutu, iki yıl sonra önemli ölçüde azaldığı raporlanmıştır.

Turjanmaa ve Jasinskaja-Lahti (2020) ulusötesine göç eden ebeveyn ilgisi ve göçmen gençlerin adaptasyonu üzerine karşılaştırmalı bir çalışma yapmışlardır. Bu çalışmada dört farklı göçmen grubundan birinci ve ikinci nesil göçmen erkek ve kız çocukları arasındaki uyum sonuçlarını açıklamışlardır. Çalışma, ulusal Finlandiya Okul Sağlığını Geliştirme anket verilerini (N = 2697, %45 kadın, Büyük yaş = 15,6 yıl, SS = ,91) kullanmaktadır ve ebeveyn ilgisi ile ergenlerin uyumu arasındaki karmaşık ilişki açıklanmaktadır. Bu çalışmada göçmen ailelerde ergenlerin, ebeveynleriyle sürekli olarak kültürleşme ve ergenliğin gelişimsel görevi olmak üzere iki görev üzerinde tartıştıkları ve ulusötesi göçlerde en çok bu iki özelliğin aileyle çatışma nedeni olduğu vurgulanmaktadır.

Nieto ve diğer araştırmacılar (2023) psikolojik dayanıklılık ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir ve farklı yaş gruplarına göre değişip değişmediğini anaiz etmişlerdir. Toplam 439 İspanyol katılımcıdan oluşuyordu (%66,7 kadın; E = 43,73, SD = 26,41; yaş aralığı = 18-98 yaş) ile çalışma yapmışlardır. Ana çalışma değişkenlerini ölçmek için Connor-Davidson Dayanıklılık Ölçeği, NEO-Beş Faktör Envanteri ve Beck Umutsuzluk Ölçeği kullanılmıştır. Sonuçlar, psikolojik dayanıklılık ve nevrotiliklik arasında negatif bir ilişki ve diğer kişilik özellikleri ile pozitif bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Ek olarak, dayanıklılık düzeylerinin umutsuzluk ile negatif ilişkili olduğu bulunmuştur. Yaşlı yetişkinler grubu, genç yetişkinlere göre önemli ölçüde daha düşük dayanıklılık seviyeleri göstermiştir.

Yaptığımız araştırmada, yurt ötesinde yaşayan Türk ebeveynlerin ergen çocukları ve ebeveynlerin psikolojik sağlamlıkları incelenmiştir. Bu araştırma sayesinde farklı bir kültürde yaşayan Türk ebeveynler ve ergen çocukları ile ilgili yaşadıkları toplumun çocuk yetiştirmedeki psikolojik etkisi üzerinde etkisi olup olmadığı gözlemlenmiştir.

3.YÖNTEM

Türkiye'den ulus ötesine göç etmiş ailelerdeki 12-18 yaş arasındaki ergenlerin davranış problemleri ve ebeveynlerin psikolojik sağlık özelliklerinin incelenmesini amaçlayan bu araştırmada; bu bölümde araştırmanın türü, evren ve örneklem, verilerin toplanması, verilerin analizine ilişkin bilgilere yer verilmektedir.

3.1. Araştırma Modeli

Bu çalışmada, Türkiye'den ulus ötesine göç etmiş ailelerdeki ergenlerin davranış problemleri ve ebeveynlerin psikolojik sağlık özelliklerinin incelenmesi amacıyla karma araştırma modeli uygulanmıştır.

Karma yöntemlerde araştırma sorularının daha iyi anlaşılması amacıyla elde edilen bulguların detaylandırılması, sunulması ve sonuçların daha net ortaya konulabilmesi için nitel ve nicel uygulamalar yapılmaktadır. Karma araştırma modelleri ile olay farklı açılardan ölçülmekte, aynı zamanda durum ile ilişkili daha ayrıntılı sonuçlara ulaşılabilmektedir. Bu yöntem ile her bir veri analizi türü bir diğerini tamamlamaktadır (Baki ve Gökçek, 2012).

Araştırmanın nitel aşamasında ebeveynlerin ulus ötesine göç ettikten sonra ergenlik dönemindeki çocuklarının davranış problemleri hakkında ne düşündüklerini analiz etmek için nitel bir araştırma yöntemi olan betimleyici fenomenoloji deseni benimsenmiştir. Nitel araştırma, bir fenomeni veya olayı olduğu gibi analiz etmeye, keşfetmeye ve yorumlamaya odaklanır (Fraenkel & Wallen, 2009; Creswell & Miller, 2000). Tanımlayıcı fenomenoloji tasarımı, farkında olduğumuz ancak derin bir anlayışa sahip olmadığımız olguları veya olayları analiz etmek için kullanılmaktadır (Creswell & Miller, 2000). Nitel araştırmada, araştırmacı bir araştırma tasarımı geliştirmek ve veri toplamak için tümevarımsal bir yaklaşım benimser ve birincisini ikincisine göre değiştirecek kadar esnekler. Nitel araştırmaların en önemli özelliği, bir olgu ya da olayla ilgili ortak bir deneyime sahip kişilerin bu konuda ne düşündüklerine odaklanarak, onları bu şekilde düşünmeye iten durum ve süreci değerlendirmeleridir (Baltacı, 2009).

Araştırmanın nicel aşamasında ergenlik döneminde çocuğu olan ve ulus ötesine göç eden ebeveynlerin psikolojik sağlık durumlarının belirlenmesi amacıyla uygulanan veri toplama araçları değerlendirilmiştir. Nicel araştırma modelinde, bir araştırma

probleminin detaylı incelenmesi amacıyla olaylar arasındaki ilişkilerin tanımlanması için sayısal veriler kullanılmaktadır. Elde edilen veriler istatistik analizlerle değerlendirilmektedir ve çeşitli grupların benzerlikleri, oranları veya farklılıkları detaylı şekilde incelenmektedir (Bekman, 2022).

3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın evreni, ergenlik döneminde çocuğu bulunan, ulus ötesine göç etmiş ebeveynlerdir. Tüm ebeveynlere ulaşılması mümkün olmadığından, durumu en iyi yansıtacağı düşünülen örneklem seçim teknikleri arasından kartopu örnekleme tekniği benimsenmiştir.

Kartopu veya zincir örnekleme tekniği, evreni oluşturan birimlere erişmenin zor olduğu veya evren hakkındaki bilgilerin (büyüklük ve bilgi derinliği vb.) eksik olduğu durumlarda kullanılmaktadır (Patton, 2005). Ulus ötesine göç eden bir ebeveyne ulaşıldıktan sonra araştırma hakkında detaylı bilgi verilmiş, ardından araştırma örnekleme seçme kriterlerine uyan diğer ebeveynlere ulaşma konusunda ilk ulaşılan ebeveynlerin desteği alınmış ve veri toplama araçları online platformda gerçekleştirilmiştir. Başka deyişle evrende en çok bilgiye sahip olduğunu düşünülen ebeveynlere ulaşıp 'Bu konu hakkında kiminle görüşebilirim' (Flick, 2014) sorusu ile görüşmelere başlanmış, ardından yeni bilgiler edinilmeye çalışılmıştır.

Çalışma grubu farklı ülkelerde yaşayan, 10-18 yaş arasında ergenlik döneminde çocuğu bulunan ebeveynlerden oluşmaktadır. Çalışma grubundaki ebeveynlerin demografik özellikleri Tablo 3'de özetlenmiştir.

Tablo 3. Çalışma grubunun demografik özellikleri

Değişkenler	n	%	
Anne öğrenim durumu	İlkokul mezunu	21	26.6
	Ortaokul mezunu	13	16.5
	Lise mezunu	29	36.7
	Üniversite mezunu	16	20.3
Baba öğrenim durumu	İlkokul mezunu	10	12.7
	Ortaokul mezunu	11	13.9
	Lise mezunu	29	36.7

	Üniversite mezunu	29	36.7
Anne çalışma durumu	Çalışıyor	40	50.6
	Çalışmıyor	39	49.4
Baba çalışma durumu	Çalışıyor	74	93.7
	Çalışmıyor	5	6.3
Medeni durum	Evli (öz ebeveyn)	65	82.3
	Evli (üvey ebeveyn)	3	3.8
	Ayrı / boşanmış	9	11.4
	Eş vefatı	2	2.5
Eşlerin akrabalık durumu	Yakın akraba	16	20.3
	Uzak akraba	15	19.0
	Akraba değil	48	60.8
Ekonomik durum	Düşük	8	10.1
	Orta	63	79.7
	Yüksek	8	10.1

Çalışma grubundaki annelerin %26.6'sı (n=21) ilkokul mezunu, %16.5'i (n=13) ortaokul mezunu, %36.7'si (n=29) lise mezunu ve %20.3'ü (n=16) üniversite mezunudur. Babaların ise %12.7'si (n=10) ilkokul mezunu, %13.9'u (n=11) ortaokul mezunu, %36.7'si (n=29) lise mezunu ve %36.7'si (n=29) üniversite mezunudur. Annelerin herhangi bir işte çalışma durumu incelendiğinde; annelerin %50.6'sının (n=40) çalıştığı, %49.4'ünün ise (n=39) çalışmadığı görülmüştür. Babaların herhangi bir işte çalışma durumu incelendiğinde; babaların %93.7'sinin (n=74) çalıştığı, %6.3'ünün ise (n=5) çalışmadığı görülmüştür. Anne ve babaların medeni durumları incelendiğinde; ebeveynlerin %82.3'ünün (n=65) çalışmaya katılan çocuğun anne babası olarak evli ve birlikte yaşamakta olduğu, %3.8'inin (n=3) çalışmaya katılan çocuğun öz olmayan bir ebeveyni ile evli ve birlikte yaşamakta olduğu, %11.4'ünün (n=9) çalışmaya katılan çocuğun anne babası olarak ayrı yaşamakta / boşanmış olduğu, %2.5'inin (n=2) ise çalışmaya katılan çocuğun tek ebeveyni olduğu görülmüştür. Eşlerin akraba olma durumuna bakıldığında %20.3'ünün (n=16) yakın akraba olduğu, %19'unun (n=15) uzak akraba olduğu ve %60.8'inin (n=48) akraba olmadığı görülmüştür. Çalışma grubundaki ebeveynlere sosyoekonomik durumlarını nasıl değerlendirdikleri sorulduğunda;

ebeveynlerin %10.1'i (n=8) düşük düzeyde, %79.7'si (n=63) orta düzeyde, %10.1'i (n=8) ise yüksek düzeyde olduklarını belirtmiştir.

Çalışma grubundaki ergenlerin demografik bilgileri Tablo 4'de yer almaktadır.

Tablo 4. Çalışma grubundaki ergenlerin demografik özellikleri

Değişkenler		n	%
Cinsiyet	Kız	33	41.8
	Erkek	46	58.2
Yaş	12 yaşından küçük	23	29.1
	13-14 yaş	16	20.3
	15-16 yaş	15	19.0
	17 yaşından büyük	25	31.6
Kardeş durumu	Tek çocuk (kardeş yok)	13	16.5
	2 Kardeş	35	44.3
	3 Kardeş	19	24.1
	4+ Kardeş	12	15.2
Doğum sırası	İlk çocuk	47	59.5
	Ortanca çocuk	20	25.3
	Son çocuk	12	15.2
Kronik hastalık varlığı	Evet	6	7.6
	Kısmen	8	10.1
	Yok	65	82.3
Travma varlığı	Evet	15	19.0
	Hayır	64	81.0

Tablo 4 incelendiğinde çalışma grubundaki ergenlerin; %41.8'inin (n=33) kız, %58.2'sinin (n=46) erkek olduğu görülmüştür. Çalışma grubundaki ergenlerin yaşları incelendiğinde; %29.1'inin (n=23) 12 yaşından küçük, %20.3'ünün (n=16) 13-14 yaşında, %19'unun (n=15) 15-16 yaşında ve %31.6'sının ise (n=25) 17 yaşından büyük olduğu görülmüştür. Ergenlerin kardeş sayıları incelendiğinde; ergenlerin %16.5'inin (n=13) kardeşinin olmadığı, %44.3'ünün (n=35) 2 kardeş olduğu, %24.1'inin (n=19) 3 kardeş olduğu ve %15.2'sinin (n=12) ise 4 ya da daha fazla sayıda kardeş olduğu görülmüştür. Ergenlerin doğum sıraları incelendiğinde; ergenlerin %59.5'inin (n=47) ilk

çocuk olduğu, %25.3'ünün (n=20) ortanca çocuk olduğu, %15.2'sinin (n=12) son çocuk olduğu görülmüştür. Ergenlerde kronik (uzun süredir) bir sağlık probleminin varlığı incelendiğinde; ergenlerin %7.6'sında (n=6) kronik bir hastalık olduğu, %10.1'inde (n=8) kısmen kronik bir hastalık olduğu, %82.3'ünde (n=65) ise kronik bir hastalık olmadığı görülmüştür. Ergenlerde çocukluk çağı travmasının varlığı incelendiğinde ise; ergenlerin %19'unda (n=15) bir travma varlığının olduğu, %81'inde (n=64) herhangi bir travma varlığının olmadığı görülmüştür.

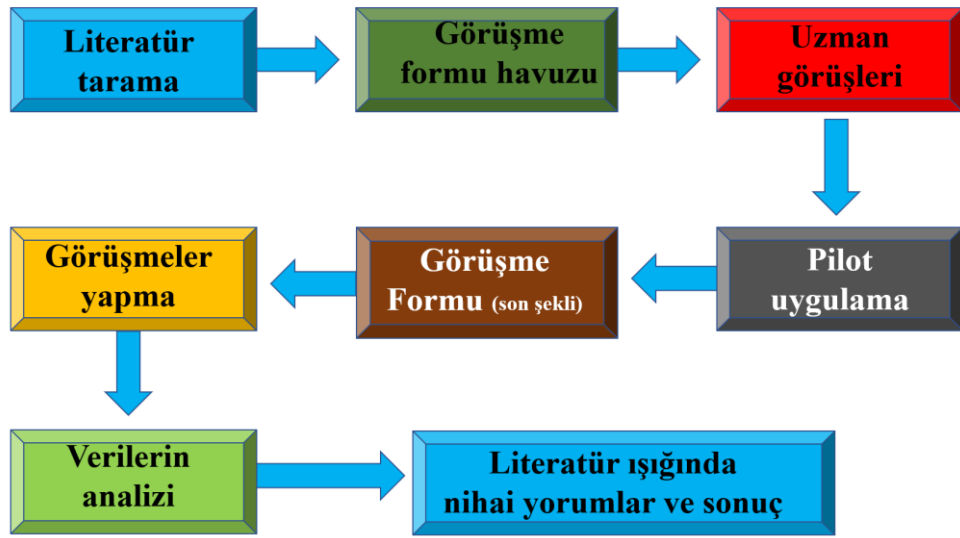
3.3. Verilerin Toplanma Süreci

Verilerin elde edilmesi aşamasından önce Üniversite Etik Kurul onayı alınmıştır. Veri toplama araçlarını oluşturan bilgiler Google form halinde hazırlanmış ve kartopu örneklem elde etme tekniği yoluyla katılımcılara ulaştırılmıştır. Nitel çalışma olarak planlanan aşamada önce ilgili alan yazın doğrultusunda ulusötesi göç, göçün çocuk ve ebeveyn üzerindeki etkileri, kültürel farklılıkların ergenler üzerindeki etkileri, ergenlerde görülen davranış değişiklikleri ve ebeveyn-çocuk ilişkilerini içeren madde havuzu oluşturulmuştur. Araştırmanın bu basamağında ulusötesi göçün ergenlere etkileri, ebeveyn-çocuk ilişkisini değerlendiren ölçeklerden de (Göçmenler İçin Sosyal Uyum Ölçeği, Algılanan Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği, Anne Babaya Bağlanma Ölçeği, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği-PARI, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-Anne Formu, Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği, Göçmen Algısı Ölçeği, Sosyokültürel Uyum Ölçeği, İkili İlişkiler Güven Ölçeği gibi) veri toplama araçlarından da yararlanılarak araştırmacı tarafından görüşme soruları oluşturulmuştur.

Görüşme soruları öncelikle ergenlik döneminde çocuğu olan ulusötesi göç etmiş on ebeveyne uygulanmış ve soruların anlaşılabilirliği test edilmiştir. Yapılan bu “*ön uygulamanın*” ardından gerekli düzeltmeler yapılmış ve görüşme soruları göç, göçün çocuklara etkileri, ergenlerde davranış problemleri, psikolojik sağlamlık alanında çalışmaları bulunan üç farklı üniversiteden üç farklı uzmana gönderilerek görüşme sorularını değerlendirmeleri, detaylı şekilde ekleme-çıkarma yaparak soruların uygun hale gelmesi konusunda destek talep edilmiştir. Oluşturulan madde havuzunun üç uzman görüşüne sunulmasının ardından son düzeltmeler yapılmıştır. Bu bağlamda görüşme maddeleri; ebeveynler ve ergenlik dönemindeki çocuklarının iletişim biçimleri, ulusötesi

göçün hem ebeveynler hem de ergenler üzerindeki etkilerini belirlemek üzere hazırlanmıştır.

Araştırma 19.11.2022 tarihi ile 13.06.2023 tarihleri arasında gerçekleşmiş olup ortalama 8 ay sürmüştür. Katılımcılara ulaşırken öncelikle online ortamda Skype, Google Teams, Zoom uygulamalarıyla ulaşılmıştır. Online ortamda görüşmede yapılacak olan çalışmaya dair bilgiler verildikten sonra cevapları kaydedilmiştir. Araştırmanın nitel sorularının hazırlanması sürecinde izlenen yol ve araştırma süreci basamakları Şekil 8’de özetlenmiştir.

Şekil 8. Araştırmanın nitel sorularının hazırlanması sürecinde izlenen yol haritası

Araştırma hakkında detaylı bilgi sunulan ebeveynlere gönüllülük esasına göre sorulara cevap vermelerinin istendiği belirtilmiştir. Katılımcıların verdikleri yanıtlar sınıflandırılarak elde edilen veriler alanyazın ışığında yorumlanmıştır.

Bu çalışmada ebeveynler ile görüşmelerde çocuğunun özel gereksinimli olma durumu var ise araştırma dışında tutulmuştur. Ulaşılan ebeveynlerle görüşmelerde gönüllülük esas alınmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler her ebeveyn ile ortalama 20-30 dakika sürmüştür. Ardından ebeveynlerin psikolojik sağlamlıklarının değerlendirileceği bilgisi verilerek veri toplama aracı uygulanmıştır.

3.4. Veri Toplama Araçları

Çalışma grubundakilerin demografik değişkenlerinin belirlenmesi için Kişisel Bilgi Formu, ebeveynlerin çocuklarında bir davranış problemi bulunma durumuna ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amacıyla yarı yapılandırılmış Görüşme Formu ve ebeveynlerin psikolojik dayanıklılık durumlarının belirlenmesi amacıyla Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği uygulanmıştır.

Kişisel Bilgi Formu;

Anne baba ile ilgili bilgiler ile çocukla ilgili bilgiler olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Formu dolduran kişi, hangi ülkede yaşadığı, Türkiye’den hangi ilden göç ettiği, Türkiye dışında yaşamının nasıl bir duygu olduğuna ilişkin kısa görüşü, Türkiye’den kaç yıl önce göç ettiği, başka bir ülkeye neden göç ettiği, göç kararını ailede kimin aldığı, yaşadığı ülkedeki insanlar tarafından nasıl karşılandığı, eşiyle akrabalık durumu, aile yaşamı, ailenin ekonomik düzeyi, anne ve babanın eğitim durumu, anne ve babanın çalışma durumu, çocuğun cinsiyeti, çocuğun yaşı, doğum sırası, çocuk sayısı, çocuğun kronik bir sağlık probleminin bulunup bulunmadığı, çocukla iletişimi anne ve babanın nasıl değerlendirdiği, çocukluk döneminde ciddi bir travma yaşanıp yaşanmadığı gibi bilgilere yer verilmiştir.

Görüşme Formu;

Araştırmacı tarafından ebeveynlere yöneltilen ve çocuklarında bir davranış problemi olup olmadığının belirlenmesi amacıyla dört soru oluşturulmuştur. Katılımcılara yönlendirilen sorular “Çocuğunuzda davranış problemleri olduğunu düşünüyor musunuz, varsa hangi davranışları size göre problemlili bir davranış, çocuğunuz ile problemlili davranışlar hakkında konuşur musunuz, ne şekilde konuşursunuz, bir davranış probleminin çözümü için çocuğunuzla uzlaşma yapar mısınız, çoğu zaman çocuğunuzun fikirleri mi yoksa sizin çözüm önerileriniz mi uygulanır, çocuğunuza ne tür ceza verirsiniz” gibi konuları içermektedir ve bu sorular dört kategori altında toplanmıştır.

Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği;

Doğan (2015) tarafından bireylerin psikolojik sağlık düzeylerini ölçmek üzere geliştirilmiştir. Ölçeğin psikometrik özellikleri iç tutarlık, açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi ve ölçüt bağımlı geçerlik yöntemleri ile incelenmiştir. Açımlayıcı ve

doğrulayıcı faktör analizi sonucu, ölçeğin tek faktörlü bir yapıya sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İç tutarlık katsayısı .83 olarak bulunmuştur. 5’li Likert tarzında bir ölçektir. "Hiç uygun değil" (1), "Uygun Değil" (2), "Biraz Uygun" (3), "Uygun" (4), "Tamamen Uygun" (5) şeklinde bir cevaplama anahtarına sahiptir. Ölçekte 2, 4, ve 6. maddeler tersten kodlanmaktadır. Tersten kodlanan maddeler çevrildikten sonra alınan yüksek puanlar yüksek düzeyde psikolojik sağlamlığa işaret etmektedir.

3.5. Verilerin Değerlendirilmesi

Hazırlanan nitel verilerin çözümlenmesinde yarı yapılandırılmış görüşmelerin temaları ve alt temaları tümdengelimsel analiz uygulanarak değerlendirilmiştir (Ural & Kılıç, 2005). Verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Görüşmelerde elde edilen verilerin analizine başlamadan önce literatürde var olan kategorilere uygun veriler elde etmek için görüşme soruları kategorilere ayrılarak hazırlanmıştır. Bu şekilde, araştırma sonrasında da bu kategorilerin kodlanarak ve temalara ayrılarak analiz edilmesi kolaylaştırılmıştır. Görüşmeler sonrasında elde edilen veriler her kategori ve tema altında dikkatle değerlendirilerek kodlanmıştır. Birbirine benzeyen verileri belirli temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bu verileri anlaşılır biçimde düzenleyerek yorumlamak esas olduğundan (Yıldırım ve Şimşek, 2013) katılımcıların verdikleri yanıtlar için ortak temalar oluşturulmuştur. Görüşmelerde katılımcılar tarafından verilen cevaplar herhangi bir program kullanılmaksızın “kod ve katılımcı” olarak sıralanmış, sınıflandırılan temanın altında katılımcıların verdikleri yanıtlar alanyazındaki ilgili çalışmalarla birlikte yorumlanmıştır. Belirlenen bu temalar bulgular bölümünde tablolarda verilmiştir. Aynı zamanda demografik değişkenler ile görüşmelerdeki cevapların kategorileri Frekans (*n*) ve Yüzde (%) olarak tablolarda özetlenmiştir.

Katılımcılar tarafından oluşturulan nicel veriler kontrol edilmiş, tüm sorulara cevap verilmiş olanlar analize dahil edilmiştir. Eksik doldurulmuş formlar değerlendirilme dışında tutulmuştur. Kodlama yapılarak uç değerler belirlenmiş ve veriler SPSS 26 paket programı ile analiz edilmiştir. Verilerin normal dağılıp dağılmadığını öğrenmek için Kolmogorov Smirnov ve Shapiro Wilk testleri yapılmıştır ve verilerin normal dağıldığı belirlenmiştir. Örneklem sayısı homojen bir şekilde dağılmayan grupların karşılaştırılmasında ise parametrik olmayan teknikler kullanılmıştır. Homojen dağılmayan gruplarda demografik değişkenler açısından anlamlı düzeyde bir farklılaşma

olup olmadığını test etmek için ise Mann Whitney U testi ve Kruskal Wallis H testi yapılmıştır. Araştırmada yurt dışına göç eden ebeveynlerin hangi ülkede yaşadığı, hangi ilden göç ettiği, ülke dışında yaşamının nasıl bir duygu oluşturduğu, kaç yıl önce göç ettiği, başka bir ülkeye neden göç ettiği, göç kararını kimin aldığı yaşadığı ülkedeki insanlar tarafından nasıl karşılandığı, eşiyile akrabalık durumu, aile tipi, ekonomik düzeyleri, anne ve babanın öğrenim durumu, anne ve babanın çalışma durumuna göre ölçek alt boyutlarından alınan toplam puanların ve aralarında anlamlı farklılık olup olmadığının belirlenmesi için bağımsız örneklem için t Testi ve bağımsız örneklem için Tek Yönlü ANOVA testinden yararlanılmıştır. Aynı değerlendirmeler çocuğun cinsiyeti, yaşı, doğum sırası, kardeş durumu, kronik bir sağlık problemi olup olmadığı, çocukla iletişimleri, çocuğu etkileyen ciddi bir travma yaşayıp yaşamadığı konusunda da yapılmıştır. Ergenlerin davranış problemleri ile ebeveynlerin psikolojik sağlamlıkları arasındaki ilişki Pearson Korelasyon Analizi yapılarak incelenmiştir. Analizlerdeki anlamlılık değeri 0.05 düzeyinde %95 güven aralığında değerlendirilmiştir.

4.BULGULAR ve TARTIŞMA

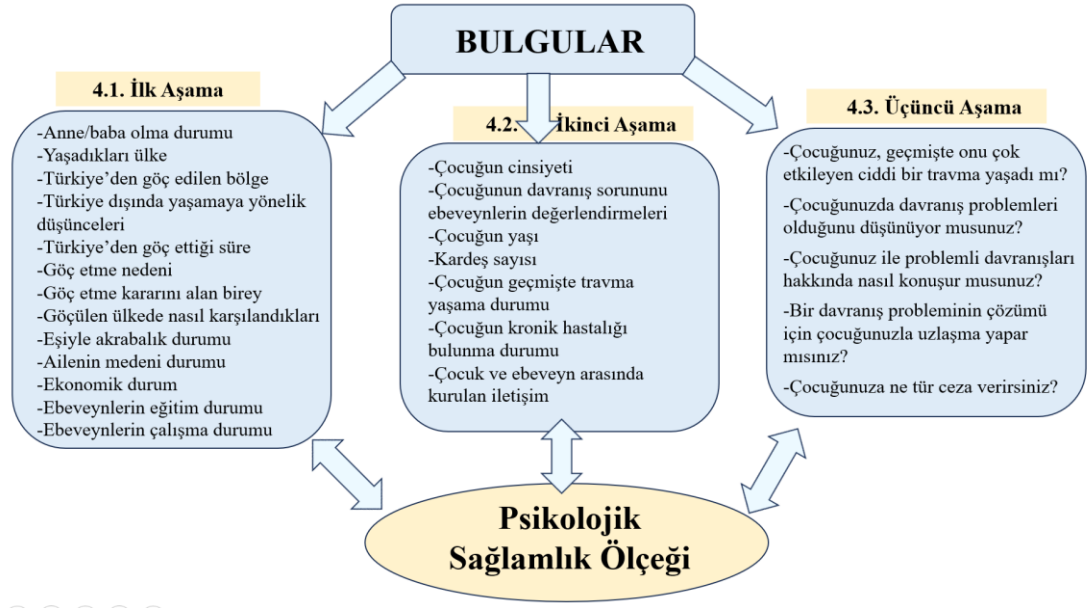
Bu bölümde, Türkiye'den ulus ötesine göç etmiş ailelerdeki ergenlerin davranış problemleri ve ebeveynlerin psikolojik sağlamlık özelliklerini incelemek amacıyla yürütülen istatistiksel analizler sonucunda elde edilen bulgulara ve açıklamalara yer verilmiştir. Çalışmanın nicel aşamasında elde edilen bu bulgulara ilişkin tablolar 4.1 “ilk aşama” ve 4.2 “ikinci aşama” başlığında ve nitel görüşme sorularına ilişkin cevaplar ise 4.3 “üçüncü aşama” başlığı altında sunulmuştur.

Bulgular bölümünün ilk aşamasında; çalışmaya katılan göçmen ebeveynlerle ilgili olarak anne ya da baba olma durumu, yaşadıkları ülke, Türkiye’den göç edilen bölge, ebeveynlerin Türkiye dışında yaşamaya yönelik düşünceleri, Türkiye’den göç ettiği süre, başka bir ülkeye göç etme nedeni, göç etme kararını alan birey, yaşadığı ülkedeki insanlar tarafından nasıl karşılandığı, eşiyle akrabalık durumu, ailenin medeni durumu, birlikte yaşadıkları aile bireyleri, ailenin ekonomik durumu, anne ve babanın eğitim durumu, anne ve babanın çalışma durumu değişkenleri ile Psikolojik Sağlamlık Ölçeği arasındaki ilişki ve etki durumu incelenmiştir.

Bulgular bölümünün ikinci aşamasında çalışmaya dahil olan ebeveynlerin çocuğunun cinsiyeti, ebeveynlerin çocuğunun davranış sorununu değerlendirmeleri ile çocuğun yaşı, çocuk sayısı, çocuğun travma yaşama durumu, çocuğun kronik hastalığı bulunma durumu ve çocukla ebeveyn arasında kurulan iletişim durumuna yönelik değişkenler ile Psikolojik Sağlamlık Ölçeği arasındaki ilişki ve etki durumu incelenmiştir.

Bulgular bölümünün 3.üncü aşamasında ise nitel görüşme sorularına (Çocuğunuz, geçmişte onu çok etkileyen ciddi bir travma yaşadı mı; çocuğunuzda davranış problemleri olduğunu düşünüyor musunuz, hangi davranışları problemlilik olarak değerlendiriyorsunuz; çocuğunuz ile problemlilik davranışları hakkında nasıl konuşur musunuz; bir davranış probleminin çözümü için çocuğunuzla uzlaşma yapar mısınız; çocuğunuza ne tür ceza verirsiniz) ilişkin cevaplar değerlendirilmiştir.

Bulgular bölümünde incelenen değişkenlerin sıralaması Şekil 9’da özetlenmiştir.

Şekil 9. Bulgular bölümünde incelenen değişkenler

4.1. Psikolojik Sağlık Ölçeği ve Demografik Değişkenlerin Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular

Çalışma grubuna dahil edilen ebeveynlerle ilgili olan ve göç etme durumuna yönelik değişkenler bu bölümde araştırma soruları kapsamında değerlendirilmiş ve istatistik analizlerine yer verilmiştir.

Türkiye'den ulus ötesine göç etmiş ebeveynlerin psikolojik sağlık puanları ne düzeydedir?

Ergenlik döneminde çocuğu olan ebeveynlere uygulanan Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği (KPSÖ) puanlarına ilişkin aritmetik ortalama, standart sapma, cronbach alfa, en düşük, en yüksek, çarpıklık ve basıklık değerlerine Tablo 5'te yer verilmiştir.

Tablo 5. Çalışma değişkenlerine ilişkin betimsel istatistikler

Değişkenler	N	En Düşük	En Yüksek	Ort.	Ss	Çarpıklık	Basıklık	Cronbach Alpha
Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği (KPSÖ)	79	12	30	19.39	3.30	.92	1.19	.83

Tablo 5 incelendiğinde, Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeğinden ebeveynlerin aldıkları puanların 19.39 ± 3.30 aralığında olduğu görülmektedir. KPSÖ'den alınan en yüksek puan 30, en düşük puan 12'dir. Çalışma değişkenlerine ilişkin normal dağılımı incelemek amacıyla bakılan çarpıklık ve basıklık değerlerinin de normallik sayılısını karşıladığı görülmüştür. Cronbach alpha katsayısı 0.83 olan KPSÖ'nün de yüksek derecede güvenilir bir ölçek olduğu söylenebilir.

Farklı bir kültürün bulunduğu bir ülkeye ailenin göç etmesinin psikolojik sağlık üzerindeki etkilerinin incelenmesi önemlidir. Kanada ve Amerika Birleşik Devletleri gibi ülkelerde ikamet eden göçmen çocukların deneyimlerinin araştırıldığı bir çalışmada gönderen topluluklarda geride bırakılan çocukların deneyimleri incelenmiştir ve birinci nesil göçmen çocukların göçmen olmayanlara kıyasla daha az duygusal ve davranışsal sorun sergilediği belirlenmiştir (Jordan & Graham, 2012: 1673).

Göç eden ebeveynlerin dayanıklılık göstergeleri zamanla azalsa da (Beiser, Hou, Hyman, & Tousignant, 2002; Georgiades, Boyle & Duku, 2007) önemli ekonomik olanakların ve dezavantajlı durumların çocukları etkilemeye devam ettiğine ilişkin araştırmalar bulunmaktadır (Orellana, Thorne, Chee & Lam, 2001).

Göçmen çocuklar üzerine yapılan araştırmalar, geride bırakılan çocukların psikolojik sağlıkları için teorik açıklamalar sağlayabilirken, geride bırakılan çocukların psikolojik gelişimlerinin göçmen çocukların deneyimlerinden farklı olması muhtemeldir. Geride kalan çocuklar, gündelik yaşamlarına alıştıkları şekilde deneyimlemeye devam ederken, eşzamanlı olarak ayrılma ve yokluk duygusunu yaşamaktadırlar (Poureslami vd., 2013).

Ulusötesi göç eden aile dinamikleri, göç eden ve göç edilen ülkelerin sosyo-kültürel dokularına göre farklıdır, çünkü göç büyük ölçüde aile dinamiklerini etkilemektedir. Ulus ötesine göç eden ebeveynler ve diğer aile bireyleri için birçok ülkede yaygın olarak kullanılan psikolojik sağlık için uluslararası kısa bir tarama aracı olan Güçlü Yönler ve Güçlükler Anketi'ni (Strengths and Difficulties Questionnaire-SDQ) kullanan bir çalışma (Du, Kou & Coghill, 2008), geride kalan aile bireylerinin, özellikle ebeveyn çocuk küçükken ayrıldıysa veya daha uzun süreler ayrı kaldıysa, duygusal sorunlar geliştirme riskinin daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Ek olarak, ebeveynlerin psikolojik sağlık özellikleri incelendiğinde, düşük eğitim düzeyine sahip göç eden

ebeveynlerin çocuklarının davranış problemlerine müdahalede yetersiz kaldığı ve ebeveynlerin psikolojik sağlamlıklarının yetersiz kaldığına yönelik bulgular saptanmıştır (Güngör & Perdu, 2017).

Psikolojik sağlamlık ve göç eden aileler ile ilişkili yapılan araştırmalarda göçmenlerin aile sistemlerinin evlatlık görevi, sıkı ebeveynlik ve sosyal destek gibi ilişkiyel yönüne odaklanmaktadır (Sabatier & Berry, 2008). Azınlık aileleri ve toplulukları içindeki akrabalık, psikolojik uyum için gerekli olan yerleşikliği, dayanışmayı ve kültürel sürekliliği sağlar. Bununla birlikte, göç eden ailelerin gittikleri yerdeki sosyo-kültüre de uyum sağlamak gibi bir görevleri de vardır. Sorumlulukların artması, göç eden ebeveynler için psikolojik bir yük olarak görünebilir, ancak psikolojik sağlamlık becerilerini ebeveynlik görevinin önemiyle, aile bağlarıyla ve inanç sistemiyle birleştirdiklerinde psikolojik sağlamlıklarını koruma konusunda daha başarılı olmalarının mümkün olabileceği düşünülmektedir.

-Türkiye'den ulus ötesine göç etmiş ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanları anne ya da baba olma durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

Ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının anne ya da baba olma durumuna göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan bağımsız örneklem t testi sonuçları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının anne ya da baba olma durumuna göre karşılaştırılması

Değişkenler	Ebeveyn	N	Ort.	Ss	t	p
Psikolojik Sağlamlık	Anne	62	19.41	3.25	.137	.891
	Baba	17	19.29	3.58		

Tablo 6 incelendiğinde, ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının anne ya da baba olma durumlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmüştür ($p>0.05$). Psikolojik sağlamlık becerileri tek ebeveyn olma (Odacı, Ülken & Bülbül, 2022) özel gereksinimli bir birey ile ilgilenme gibi durumlara göre değişmektedir.

Tek ebeveynli ailelerde ebeveyn olan anneler ekonomik, sosyal ve kişisel sorunlar açısından risk altındadır. Tek ebeveyn olan annenin çalışabilmesi için çocukların bakımı konusunda destek alması gerekmektedir. Bu desteği bulamayan birçok tek ebeveyn anne ya yarı zamanlı işleri tercih etmekte ya da çalışmamaktadır. Yeterince maddi destek alamayan tek ebeveyn annenin yaşadığı ekonomik bunalımın diğer problem alanlarını da tetiklediği, bu durumun da psikolojik sağlamlık düzeyini azalttığı (Odacı, Ülken & Bülbül, 2022) öngörülebilir.

Bekar ebeveyn olmanın getirdiği çok boyutlu sorunların ve çocukların sorumluluğunun bekar ebeveyn annenin hayatından memnun olma ile ilgili değerlendirmesini etkilediği düşünülmektedir. Ulus ötesine göç eden ailelerin psikolojik sağlamlığı ile ilgili olarak incelenen araştırmalarda akrabalık, kültürleşme yönelimleri gibi faktörlerin hem ebeveynler hem de ergenlerdeki aile yükümlülükleri ve aile sıcaklığı algıları açısından değerlendirilmiştir. Akrabalık duygusu ve aileye bağlılığın Hollanda ve Belçika'ya göç eden ailelerde psikolojik sağlamlığı etkilediği ve diğer ailelere göre psikolojik sağlamlık düzeyinin daha yüksek olduğu saptanmıştır (Güngör & Perdu, 2017). Bu durum akrabalığın, Türkiye gibi sosyo-kültürel ve geleneksel değerlerin nesilden nesile aktarıldığı ve aile dinamiklerinin kök aileden yoğun şekilde etkilendiği toplumlarda psikolojik sağlamlığı etkileyen önemli bir unsur olduğunu düşündürmektedir.

-Türkiye'den ulus ötesine göç etmiş ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanları yaşanılan ülke değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

Ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının yaşanılmakta olan ülkeye göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H testi sonuçları Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. Ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının yaşanılmakta olan ülkeye göre karşılaştırılması

Değişkenler	lkeler	N	Sıra Ort.	X ²	sd	p	Anlamlı Farklılık
Psikolojik Sağlamlık	Avusturya	22	45.27	21.569	13	.062	
	Almanya	22	27.55				
	Belçika	12	43.33				
	Fransa	4	31.63				
	Hollanda	7	47.50				
	Romanya	3	54.33				
	Norveç	2	29.00				
	Rusya	1	65.50				
	İspanya	1	14.00				
	Azerbaycan	1	75.50				
	Kazakistan	1	72.50				
	Arnavutluk	1	72.50				
	İsviçre	1	44.00				
	Yunanistan	1	14.00				

Tablo 7 incelendiğinde, ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının yaşanılmakta olan ülkeye göre farklılaşmadığı görülmüştür (p>0.05). Çalışma grubundakilerin çoğu Avusturya, Almanya ve Belçika'da yaşamaktadırlar.

Avrupa Komisyonu Teknik Raporunda (2022) dünya genelinde yaşanan bazı toplumsal geçişlerle başa çıkma yeteneğinin ülkeler arasında farklılıklar olduğu vurgulanmaktadır. Rapor 27 ye devlet ve Birleşik Krallık olmak üzere toplam 28 ülkedeki psikolojik dayanıklılık durumlarını kapsayan mikro verileri içermektedir ve aynı zamanda Avrupa genelinde psikolojik dayanıklılık hakkında içgörüler elde edilmesini sağlamaktadır. Bu rapor, bireysel psikolojik dayanıklılığı ölçmek için yeni bir yaklaşım sunmaktadır. Bireylerin dayanıklılığın belirleyicilerinin anlaşılması, insanların zorlayıcı durumlarla başa çıkma becerilerini güçlendiren mekanizmaların geliştirilmesinin önemli olduğunu belirtmektedir. Dirençli bir toplumun kökleri, toplumdaki bireylerin gücüne dayanır. Bu raporda ortaya konan ülkelerdeki benzersiz veriler, farklı ülkelerdeki bireylerin psikolojik dayanıklılık durumlarının Avrupa Birliği içinde ülkeler arasında karşılaştırma yapılmasına ve ülkelerdeki dağılımın anlaşılmasına olanak tanımaktadır.

Bireysel sağlamlığı ölçmek için düşünölen çerçeve üç ana faktör içermektedir: “zorluklardan sonra kendini toparlama yeteneği, kişisel tutum ve başa çıkma yeteneği” olmak üzere üç bileşenin hepsinin kombinasyonu, dayanıklılık davranışını yönlendiren bir özellik olarak, bireylerin dayanıklılığını belirlemeye olanak tanır (Joossens, Manca & Zec, 2022). Psikolojik dayanıklılık ile ilişkili olabilecek temel sosyo-ekonomik özellikler ölkelerin sosyo-költürel özellikleriyle ilişkilidir. Bireylerin psikolojik dayanıklılık özelliklerinin belirlenmesi ölkelerin dayanıklılığını artırmaya yönelik politikalar için giriş noktalarını gösterebilir (Ruengorn vd., 2022).

Psikolojik sağlamlık düzeylerinin ölkeler arasında dayanıklılık açısından önemli farklılıkları vardır. Psikolojik sağlamlık yaş, eğitim ve sosyal statü gibi bireysel özelliklerle ilişkilidir. Bireysel dayanıklılığı geliştirmek yalnızca olumlu yaşam koşulları ve esenlik içinde olmakla değil aynı zamanda topluluk kapsayıcılığı ve sosyal uyum ile de ilişkilidir (Fletcher & Sarkar, 2013). Plummer ve diğer araştırmacılar (2016) psikososyal dayanıklılık düzeyi ile zihinsel sağlığı etkileyen olumsuzlukların, depresyon, kaygı, algılanan stres ve sağlıkla ilgili iyilik hali arasındaki ilişkiye odaklanmışlardır ve düşük düzeyde psikolojik sağlamlığı olanlarda anlamlı derecede daha yüksek depresyon, kaygı ve stres seviyelerine sahip olduğunu belirlemişlerdir.

Yaptığımız çalışmada ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının yaşanılmakta olan öлкеye göre farklılaşmadığı saptanmıştır. Çalışma grubunda en fazla Avusturya, Almanya ve Belçika’dan katılan ebeveynler bulunmaktadır ve psikolojik sağlamlık ölçeğinin puan ortalaması $\bar{X} = 21.569$ olarak belirlenmiştir. Avrupa Komisyonu Teknik Raporunda (2022) Danimarka, Finlandiya, İsveç, Lüksemburg ve Hollanda’da yaşayan bireyler en dayanıklı olarak görünürken, güneydoğu bloğundaki ölkelerde yaşayan bireylerin en az dayanıklı olduğu belirtilmektedir. Ayrıca yaş, eğitim ve sosyo-ekonomik durum psikolojik dayanıklılıkta önemli bir rol oynarken, ikamet edilen bölge ve mahallenin daha az etkiye sahip olduğu saptanmıştır. Genç Avrupalılara odaklanıldığında, başa çıkma kapasiteleri daha düşük olmasına rağmen, daha yaşlı bireylere kıyasla genel olarak daha yüksek düzeyde dayanıklılık sergilemektedirler. Ancak, bu farklılıklar ölkeden öлкеye değişiklik göstermektedir. Bununla birlikte eğitimin rolünün de ele alınması önemlidir. Bir kişinin eğitim düzeyi ne kadar yüksek olursa, psikolojik dayanıklılığın yaşam doyumu gibi olumlu yaşam sonuçlarına katkısı o kadar düşük olmaktadır (Joyce vd., 2018). Joossens,

Manca ve Zec (2022) yaptıkları araştırmada Bulgarların, Yunanlıların, Macarların, İtalyanların, Portekizlilerin, Romenlerin ve Slovakların %10'dan fazlasının zor durumlarla nasıl başa çıkacaklarını düşünme konusunda yetersiz olduklarını, sadece çok az sayıda Hollandalı, Alman, Lüksemburglu ve İsveçli bireylerin zor durumlarla mücadele etmek için daha fazla çaba gösterdiklerini belirtmişlerdir.

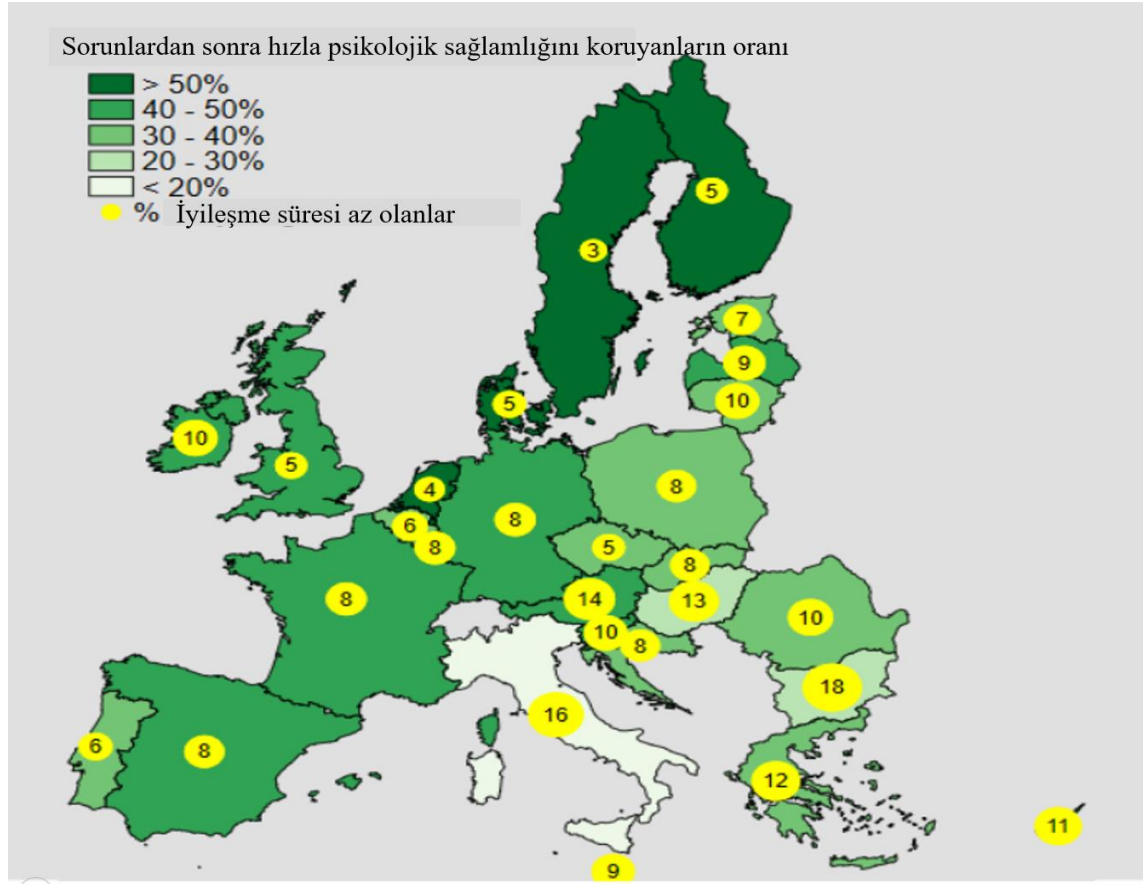
Psikolojik sağamlık özelliklerinin toplumsal cinsiyet eşitliği dengesi, aktif yaşlanmanın yüksek olması, insanların daha çok gönüllü faaliyetlerde bulunması, ülkedeki resmi ve özel kurumların kalitesi ve güvenin yüksek olması, finansal borcun az olması gibi durumların güvenilir ve yaygın olduğu ülkelerde bireylerin psikolojik sağamlık düzeyleri daha fazla olmaktadır (Ruengorn vd., 2022). Yaptığımız çalışmada tüm Avrupa ülkelerindeki ebeveynlere homojen olarak ulaşılammıştır. Ancak çalışma grubuna dahil olan ebeveynlerin en azından bazı ülkelerdeki psikolojik sağamlık düzeyini yansıttığı düşünülebilir.

Bu çalışmada ve pek çok araştırmada yaygın olarak kullanılan Kısa Psikolojik Sağamlık Ölçeği, zorlayıcı durumlardan sonra hem gerekli iyileşme süresi hem de iyileşmenin zorluğu açısından kişinin stresli bir durumdan kurtulma becerisini ortaya koyan sorular içermektedir (Smith vd., 2013).

Şekil 10'da Avrupa Komisyonu Teknik Raporuna (2022) göre Avrupa'da yaşayan bireylerin zorluklardan sonra geri dönme yetenekleri ve psikolojik sağamlıkları hakkındaki soruya nasıl yanıt verdikleri özetlenmektedir. Çalışmada Avrupa'da ikamet eden ve çalışma kapsamında ulaşılabilen göçmen ebeveynlerin psikolojik sağamlığı değerlendirilmiştir. Avrupa Komisyonu Teknik Raporunda (2022) insanların "zorluklardan sonra toparlanabilme süreleri ve psikolojik sağamlık biçimi" araştırılmış; devletler arasında önemli bir heterojenlik olduğu belirlenmiştir. İtalya, Bulgaristan, Polonya ve Macaristan'da insanların zorluklardan sonra hızla iyileşme olasılığı daha düşükken, İsveç, Danimarka, Finlandiya ve Hollanda'da iyileşme olasılığı daha yüksek bulunmuştur. İsveç için insanların zorluklardan sonra geri dönme konusunda güçlü bir özgüvene sahip olma olasılıklarının sekiz kat daha fazla olduğu saptanmıştır. Avusturya, daha fazla insanın hızla iyileşebileceğini hissettiği ancak aynı zamanda, zorlukların ardından psikolojik olarak toparlanmalarının uzun zaman aldığı konusunda hemfikir

olanların fazlaca bulunduğu özel bir durum olarak değerlendirilmiştir (Şekil 10'da sarı daireler).

Şekil 10. Avrupa’da yaşayan bireylerin zorluklardan sonra geri dönme yetenekleri ve psikolojik sağlamlıkları (Avrupa Komisyonu Teknik Raporu, 2022)

Yapılan çalışmada Avusturya, Almanya ve Belçika’dan katılımcılar fazladır ve ebeveynlerin psikolojik sağlık puanlarının yaşanılmakta olan ülkeye göre farklılaşmadığı belirlenmiştir. Avrupa Komisyonu Teknik Raporu (2022) sonuçlarından farklı bulgular elde edilmesinin temel nedeni, çalışma grubundaki birey sayısının az olmasından kaynaklandığı düşünülebilir.

Joossens, Manca ve Zec (2022) Avrupa’da en dirençli olma eğiliminde olan insanların Danimarkalıları, Finlandiyalıları, İsveçlileri, İrlandalıları ve Hollandalıları olduğunu belirtmektedirler. Aynı zamanda bireysel psikolojik sağlık endeksiyle, farklı ülkelerdeki bireylerin profilini çıkarmışlardır ve yaş, eğitim, cinsiyet, medeni durum, gelir ve sosyal statünün bir kişinin dayanıklılık kapasitesinde rol oynadığını

vurgulamışlardır. Karakaya'nın (2020) Avrupa'ya işçi göçünde uyum ve uyum sürecinin kuşaklararası değerlendirilmesi ile ilgili yaptığı araştırmada Türkiye'den Avrupa'ya yönelik göç sonrası süreçte hem Avrupa ülkelerinin toplumsal yapısında kalıcı değişimler olduğu hem de göç eden Türklerin göç ettikleri ülkelere uyum ve entegrasyonlarının kuşaklararası farklılık gösterdiği vurgulanmaktadır. Çalışmada göçmen halkın, yerel halk tarafından kabullenilme ve göçmenlerin de baskın dokuya ayak uydurmaya çalıştıkları ve bu durumun psikolojik sağlık durumlarını etkilediği belirtilmektedir.

Yapılan bu çalışma ile farklı ülkeler için gerçekleştirilen başka çalışmalar değerlendirildiğinde ebeveynlerin psikolojik sağlık durumlarında ülkeler arası farklılıkların olduğu söylenebilir

Türkiye'den ulus ötesine göç etmiş ebeveynlerin psikolojik sağlık puanları Türkiye'den göç edilen bölge değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

Ebeveynlerin psikolojik sağlık puanlarının Türkiye'den göç edilen bölgeye göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H testi sonuçları yapılmış ve elde edilen bulgular Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8. Ebeveynlerin psikolojik sağlık puanlarının göç edilen bölgeye göre karşılaştırılması

Değişkenler	Bölgeler	N	Sıra Ort.	X ²	sd	p
Psikolojik Sağlık	İç Anadolu	54	39.88	1.733	5	.885
	Ege	6	38.75			
	Marmara	6	43.08			
	Akdeniz	6	47.83			
	Doğu Anadolu	4	35.50			
	Karadeniz	3	28.83			

Tablo 8 incelendiğinde, ebeveynlerin psikolojik sağlık puanlarının Türkiye'den göç edilen bölgeye göre farklılaşmadığı görülmüştür ($p>0.05$). Çalışma grubundakilerin %68.3'ü İç Anadolu bölgesinden göç eden bireylerdir.

Eroğlu (2022) çalışan kadınlarda kişilik özelliklerinin psikolojik dayanıklılık üzerindeki etkisi ve yaş, eğitim durumu, gelir düzeyi gibi özelliklerin rolü konulu araştırmasında

şehir merkezinde yaşayan çalışan kadınların köyde ve ilçede yaşayanlara göre daha yüksek bir psikolojik sağlamlığa sahip olduklarını belirlemiştir.

Türkiye'den başka ülkelere göç etme durumunun temel nedenleri yıllar içerisinde farklılık göstermiştir. 1960'lı yıllarda Türkiye ile bazı Avrupa devletleri arasında imzalanan anlaşmalar kapsamında Türkiye'den binlerce Türk işçi göç etmiştir. Bu ilk göçmenler gittikleri ülkelerde "konuk, yabancı ya da geçici işçi" statüsünde görülmüşlerdir. Bu ilk göç eden işçiler, Türkiye'de yaşadıkları bölgenin kültürünü, geleneklerini ve sosyal değerlerini de göç ettikleri yerlerde sürdürmüşlerdir. Ancak ikinci nesil ile birlikte 1970'li yıllardan itibaren sayılarının hızla artmaya başlaması, evlilikler ile kalıcı hale dönüşmesi, işçi iken işveren konumuna gelmeleri, Türkiye'de yaşayan aile ve akraba üyelerinin yanlarına alınması gibi gelişmeler sonucunda göç eden ailelerin sosyokültürel durumları ve sosyal değerleri de değişmiştir. 2000'li yılların başından itibaren Türkiye'de ekonomide iyileşmelerin başlaması, Avrupa Birliği uyum paketleri ile insan haklarına ve özgürlüklere dayalı yasaların çıkartılması, özellikle Almanya'da ırkçı sağ grupların Türk ailelerine karşı olumsuz girişimleri, başvuruların çoğunlukla kabul edilmemesi, alınan sert yasal önlemlerin insanları bıktırması gibi nedenlerden dolayı Türkiye'den göç oranı azalmıştır (Deniz, 2014: 187). Göç eden bireyler Türkiye'nin hangi bölgesinden olursa olsun genellikle giyim, beslenme, aile içi dinamikler, sosyal değerler ve gelenekler açısından fazla değişmemeyi tercih etmişlerdir. Ancak ikinci kuşak göçmen olarak değerlendirilen ilk göçmenlerin çocuklarında göç ettikleri ülkenin sosyal ve kültürel dokusuna uyum sağlamada önemli oranda bir çaba olduğu pek çok araştırmada vurgulanmaktadır (Deniz & Erol, 2009; Doğan & Buz, 2022; Ersoy & Turan, 2019; Gülmez & Öztürk, 2018; İşigüzel & Baldık, 2019). Bu durum bireylerin psikolojik sağlamlık düzeylerinin göç ettikleri bölge ve kültür ile ilişkisini değiştirebilir.

-Türkiye'den ulus ötesine göç etmiş ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanları ebeveynlerin Türkiye dışında yaşamaya yönelik düşünceleri değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

Ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının Türkiye dışında yaşamaya yönelik düşüncelerine göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H testi sonuçları Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının Türkiye dışında yaşamaya yönelik düşüncelerine göre karşılaştırılması

Değişkenler	Düşünce	N	Sıra Ort.	X ²	sd	p	Anlamlı Farklılık
Psikolojik Sağlamlık	çok mutlu ve huzurluyum	15	42.13	.712	2	.700	
	Orta düzeyde mutlu ve huzurluyum	60	38.96				
	Hiç memnun değilim	4	47.63				

Tablo 9 incelendiğinde, ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının Türkiye dışında yaşamaya yönelik düşüncelerine göre farklılaşmadığı görülmüştür (p>0.05). Çalışma grubundakilerin %75.9’u (n=60) g ettiği ülkede orta düzeyde mutlu ve huzurlu olduğunu; %18.9’u ise (n=15) g ettiği ülkede çok mutlu ve huzurlu olduğunu belirtmiştir.

Mutluluk-g ilişkisi literatürde yapılan çalışmalarda, bir başka ülkeye göç eden bireylerin sadece mutlak gelirlerini arttırma yolu ile mutlu olup olmadıkları ve buna ilaveten g esnasında ve sonrasında yaşanan ekonomik, sosyal ve psikolojik gelişmelerin de bireylerin yaşam memnuniyeti üzerindeki etkisine göre değerlendirilmektedir (Stillman, vd., 2015). Mutluluk ile yakından ilişkili bazı kavramlar söz konusudur. İyi oluş, yaşam kalitesi, yaşam memnuniyeti, yaşam doyumu, öznel iyi oluş, refah ve fayda bunlardan bazılarıdır (Gl, 2020).

G kararı aile bireylerinde sosyal ve kültürel kimlik kaybına neden oluyorsa, getmenin verdiği mutluluk oranı azalmaktadır (Suarez-Orozco, 2016).

Aynı zamanda gten sonra bireylerin mutluluk oranı ve zorluklar karşısında baş edebilme becerileri, gelir artışından kaynaklanan fayda artışıyla birlikte değişebilir (Gielis, 2009). Gn temel amaçlarından biri daha iyi bir yaşam arzusudur. Gelir artışı oluşması durumunda iyi yaşam koşulları oluşabilir ve bu durum bireylerin g ettikleri

yerdeki mutlulukları ve psikolojik sağamlık durumlarını da etkiler (Aksel, Gün, Yılmaz-Irmak & Çengelci, 2007; Fang vd., 2020).

Yapılan pek çok araştırmada ulus ötesine göç eden bireylerin en fazla sosyal sorunlarla ve dil bilmeme ile ilgili sorunlarla karşılaştıkları belirtilmektedir (Hagen-Zanker, 2008; Hoang & Yeoh, 2015; Hoerger, 2013; İnce, 2019; Lee, 2009; Leyendecker, 2011; Martin, & Zürcher, 2008). Genellikle Türkiye’den göç eden aileler bir arada yaşam alanları inşa ederek etnik bir konsantrasyon yaratmaktadırlar. Bu onlara hem duygusal hem de psikolojik destek sağlamaktadır ve aynı zamanda zor koşullarda psikolojik sağamlık düzeylerini artırmaktadır. Ancak bu oluşturulan bağlar kuvvetli olduğunda da bireyler toplumdandan izole bir halde olabilmektedir (İnce, 2019).

More ve Shellman (2004) göçmenlerin en çok eğitim sistemiyle ilişkili sorunlar, iş fırsatlarının yetersizliği, ekonomik kısıtlılıklar nedeniyle barınma sorunları, sosyokültürel açıdan farklılıklar nedeniyle göç ettikleri ülkede izole edilme, ön yargılarla karşılaşma, kültürel yaşamlarına yönelik anlayışsızlık ve ayrımcılık gibi sorunlarla karşılaştıklarını belirtmektedirler. Ayrıca kimlik arayışı, dinsel parçalanma, toplumsal uyum, bütünleşme, yalnızlık, yabancılaşma gibi problemler de göç eden bireylerin sık karşılaştıkları problemler olarak belirtilmektedir (Akıncı, Nergiz & Gedik, 2015).

Türkiye’de mutluluk ile eğitim düzeyi arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ve bu sonuç dünyadaki çalışmalarla örtüşmektedir. Ayrıca eğitim düzeyi yüksek kişiler mutluluğa daha yakındır sonucuna ulaşılmıştır (Bülbül & Giray, 2011: 121). Tam tersi sonuçla karşılaşılan Helliwell (2003) yaptığı çalışmada ise eğitim seviyesinin mutlulukla ilişkisi yok denecek kadar azdır sonucuna ulaşmıştır.

Ulus ötesindeki göçmenler ilk zamanlarda kültürel sorunları aşmak için toplu yaşam alanlarında ikamet etmeyi ve Türkiye’deki aynı yöreden gelen ailelerle birlikte aynı semtlerde ikamet etmeyi tercih etmektedirler. Dernekleşme, cemaatleşme ve kitle iletişim araçlarının kullanım yaygınlığı ile sorunların üstesinden birlikte gelmeye çalışmışlardır (Çelik 2008: 111). Bu sosyal destek sisteminin, ulus ötesine göç eden ebeveynlerin psikolojik sağamlık puanlarının Türkiye dışında yaşamaya yönelik düşüncelerine göre farklılaşmamasını açıkladığı söylenebilir.

-Türkiye'den ulus ötesine göç etmiş ebeveynlerin psikolojik sağlık puanları Türkiye'den göç ettiği süre değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

Ebeveynlerin psikolojik sağlık puanlarının Türkiye'den göç edilen süreye göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H testi sonuçları Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10. Ebeveynlerin psikolojik sağlık puanlarının Türkiye'den göç edilen süreye göre karşılaştırılması

Değişkenler	Göç Süresi	N	Sıra Ort.	X ²	sd	p	Anlamlı Farklılık
Psikolojik Sağlık	1 yıldan önce	1	44.00	.645	3	.886	
	3-5 yıl önce	9	38.50				
	6-10 yıl önce	8	34.44				
	11 yıldan fazla	6	40.89				
		1					

Tablo 10 incelendiğinde, ebeveynlerin psikolojik sağlık puanlarının Türkiye'den göç edilen süreye göre farklılaşmadığı görülmüştür ($p>0.05$). Göç eden bireyler yurt dışındaki iş ortamının, sosyal ve kültürel ortamın, yaşam standardının ve gelir düzeyinin Türkiye'ye göre daha iyi olduğunu belirtmişlerdir. Bu sonuçlar ebeveynlerin yurt dışını iş ortamı, gelir düzeyi, sosyal ve kültürel ortam ve yaşam standardı bakımından Türkiye'den çok daha iyi bulmalarına ilişkin bulgular Aysu Köksal'ın (2021) yaptığı çalışma sonuçlarıyla uyumludur.

Ulus ötesi göç eden bireyler bir anda geçmişleri ile bağlarını koparıp yeni yaşam düzenine uyum sağlayamayabilirler. Göçü sağlıklı bir şekilde yönetebilmek için duygusallığın baskın olmayacağı ve yeni ile eskinin ortak sorumluluk üstleneceği rasyonel kararların alınması gerekmektedir. Göçmen ailelerin alacakları bu kararlar göç ettikten sonra yeni ülkede kalacakları süreyi de belirler (Çataloğlu & Bulut, 2018).

Göçmenleri bekleyen büyük sorunlardan biri de vatancılık duygusudur. Vatancılık vatandan kopunca bastığı toprağın ayaklarının altından kayması sonucu ortaya çıkan bir ruh halidir. Bu ruh halinde bireylerde denetleme yeteneği zayıflayabilir ve psikolojik sağlıklarını etkileyebilir. Ülkeye olan özlemin uzun süre göç edilen yerde kalmayı etkileyen başka bir faktör olduğu düşünülmektedir.

-Türkiye'den ulus ötesine göç etmiş ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanları başka bir ülkeye göç etme nedenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

Ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının başka bir ülkeye göç etme nedenlerine göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H testi sonuçları Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11. Ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının başka bir ülkeye göç etme nedenlerine göre karşılaştırılması

Değişkenler	Göç Nedeni	N	Sıra Ort.	X ²	sd	p	Anlamlı Farklılık
Psikolojik Sağlamlık	Ekonomik	44	40.55	3.323	3	.344	
	Siyasi	6	24.25				
	Evlilik	20	41.70				
	Aile birleşimi	9	44.06				

Tablo 11 incelendiğinde, ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının başka bir ülkeye göç etme nedenlerine göre farklılaşmadığı görülmüştür ($p>0.05$). Başka ülkeye göç etme nedenlerine odaklanan bazı araştırmalarda ise farklı sonuçlar saptanmıştır. Şahin (2001) yurt dışı göçün bireyin psikolojik sağlığı üzerindeki etkisine ilişkin kuramsal bir inceleme konulu araştırmasında iklim, çevre, kültür, dil farklılıklarının bireyde yabancılaşma duygusu oluşturduğu ve bu durumda bireylerin kendi iç dünyasına da yabancılaşarak bir yere ait olamama duygusu yaşattığı belirtilmektedir. Yalnızlık duygusu, suçluluk, boşluk hissi, kendi ülkesinin doğasını ya da yeni ülkede olmayan her şeyi özlemesi; kendi ülkesindeki kişiliği ile yeni ülkede göstermek zorunda kaldığı kişilik arasındaki çatışma; yeni ülkede ötekileştirme sorunu yaşıyorsa düşmanlık duyguları içinde bocalama; iki ayrı kültürün kişinin benliğinde çatışması, göçmenin çocuklarının giderek yeni toplumun bir parçası olması konusundaki endişeleri göçmen bireylerin psikolojik sağlamlık düzeyini önemli oranda etkilemektedir.

Göçmenlerin içinde yaşadıkları topluma uyumlarını açıklayan Boccagni (2012) köksüzlük duygusu; zaman zaman bir yere ait olmama duygusu içinde bocalama; anavatandaki değer yargılarının önemsenmemesi ya da kendince önemli olan yargılarının yeni toplumda anlamsızlaşması gibi durumların göçmen bireylerin duygusal dayanıklılık durumunu etkilediğini belirtmiştir. Benzer şekilde Eckstein ve Barberia (2002) bireylerin

göçe katılırken ait oldukları kültürel rolleri ve kimliği kazanıp kazanmadığının önemli olduğunu vurgulamışlardır. Eisenberg ve diğer araştırmacılar (2004) göçmen çocuklarda sosyal kontrol ve dürtüsellik ile çocukların dayanıklılık ve uyumu arasındaki ilişkileri inceledikleri çalışmada sosyalleşme sürecini tamamladıktan sonra yurt dışına çıkan çocukların yurt dışında kolay asimile olamadıkları ve yurda geri dönmek istediklerini; sosyalleşme sürecinin tam ortasında yurt dışına çıkan erken çocukluk dönemindeki küçük çocukların iki kültür arasında kalan sorunlu çocuklar olduklarını ve hiçbir kültürde kendilerini güvenlik içinde hissetmediklerini; yurt dışında doğmuş çocukların ise birincil sosyalleşme sürecini yurt dışında tamamladıkları için ana dillerini geliştiremedikleri ve yurda dönmek istemediklerini ileri sürmektedirler. Forbes ve Sime (2016) çocuk yoksulluğu ile yeni göçmen çocuk statüsü, akademik başarı ve sosyal katılım arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmada yeni topluma uyum sağlayabilmek için bazen bireylerin eski toplumun değer yargılarını aşağılamaya başladığını, iki toplumun değer yargıları arasında kıyaslama yapmanın, göçmenin iç dünyasında ve aile yaşamında çelişiklere neden olduğunu belirtmektedirler.

Topdemir Koçyiğit (2017) tarafından yapılan araştırma annesi Almanya babası Türkiye uyruklu 17-75 yaş aralığında olan bireyler ile yapılmıştır. Araştırmada, misafir işçi göçünden farklı bir göç yapısı, “yabancı/öteki” olan ile akrabalık oluşturma biçimleri ve ulusla sınırlanmayan kimlik üretimleri ortaya konulmuştur. Bu çalışma sonucunda elde edilen bulgularda “Türk- Alman” olmanın anlamı, birden fazla kuşağın deneyimlerini kapsayan aktarımlara yer verilmiştir. Türk çocukların, içinde yer aldıkları toplumsal ortamdaki ayrıştırılmadan yaşadıkları, fakat çocukların yaşamlarının dil, eğitim ve hatta çalışma koşulları bağlamında belirli bir nitelikte ve farklı ülkelerde de yaşayabilecekleri şekilde biçimlendiği saptanmıştır.

Yapılan bu araştırmalarda göçmen bireylerin sosyal ve duygusal özelliklerinin göç etme nedenlerine göre farklılaştığı belirtilmektedir. Ancak yaptığımız çalışmada göçmen ebeveynlerin psikolojik sağlık puanlarının başka bir ülkeye göç etme nedenlerine göre farklılaşmadığı saptanmıştır. Bunun temel nedeninin çalışma grubundaki bireylerin demografik değişkenlerinin farklılaşması ve örneklem sayısı ile bağlantılı olabileceği düşünülmektedir.

-Türkiye'den ulus ötesine göç etmiş ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanları göç etme kararını alan birey değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

Ebeveynlerin psikolojik sağlamlık göç etme kararını alan birey değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H testi sonuçları Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 1. Ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının göç etme kararını alan bireylere göre karşılaştırılması

Değişkenler	Göç Kararı	N	Sıra Ort.	X ²	sd	p
Psikolojik Sağlamlık	Eşim	12	45.83	4.943	3	.176
	Ben	19	47.68			
	Ailece	18	36.64			
	Aile büyükleri	30	34.82			

Tablo 12 incelendiğinde, ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının göç etme kararını alan birey ya da bireylere göre farklılaşmadığı görülmüştür ($p>0.05$). Bireyler maddi sorunlar, ailevi durumlar, eğitim, farklı ülkelerde iş bulma umudu, rahat yaşam gibi pek çok sebep ile göç etmek istemektedirler. Aynı zamanda eğitim alma, ailenin dağılması ya da başka ülkede çalışan aile bireylerinin yanına yerleşilmesi, yatırım ve ticari amaçlı göçmenlik yapılabilir. Her aile farklı nedenlerle ulus ötesi göç kararı almaktadır. Yaptığımız araştırmada göçmen ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının göç etme kararını alan birey ya da bireylere göre farklılaşmadığı saptanmıştır. Bu durum örneklem grubunun demografik özellikleriyle ilişkilidir.

Türkiye'den ulus ötesine göç etmiş ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanları yaşadığı ülkedeki insanlar tarafından nasıl karşılandığına göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

Ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının yaşanılan ülkedeki insanlar tarafından nasıl karşılandıklarına göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H testi sonuçları Tablo 13’de verilmiştir.

Tablo 13. Ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının yaşanılan ülkedeki insanlar tarafından nasıl karşılındıklarına göre karşılaştırılması

Değişkenler	Karşılanma	N	Sıra Ort.	X ²	sd	p
Psikolojik Sağlamlık	Herhangi bir olumsuzluk yok	51	41.45	2.603	3	.457
	Hoş karşılanıyoruz	7	31.21			
	Kimliğimizi saklıyoruz	6	14.00			
	Hor görülüyoruz	14	40.36			

Tablo 13 incelendiğinde, ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının yaşanılan ülkedeki insanlar tarafından nasıl karşılındıklarına göre farklılaşmadığı görülmüştür (p>0.05). Bazı ülkelerde “göçmen” değil daha çok “yabancı” olarak nitelendirilen bireyler, yabancı göçmenlere karşı oluşan “tehdit algısının” veya negatif yöndeki tutumların etkisini yaşamaktadırlar (United Nations, 2017). Barem Research ve WIN/Gallup International Association'ın (2012) araştırmasında dünya genelinde 59 ülkede 50 bin kişi ile yapılan mülakatlar sonucu elde edilen veriler; yabancı olarak nitelendirilen gruplarla yerel halk arasındaki ilişkinin ya da yerellerin yabancıyı algılama biçiminin göçmen bireylerin psikolojik olarak dayanıklılığını etkilediğini ortaya koymaktadır (nal, 2014).

Uluslararası gç ve göçmenlik olgusunun göçü veren ülkeler ve göçü alan ülkeler açısından sosyal, siyasal ve ekonomik alanların önemli belirleyicilerinden biri haline geldiğini ve toplumların bu olgunun olumlu ya da olumsuz sonuçlarıyla karşı karşıya kaldıklarını söylemek mümkündür. Ekonomik yapı, sosyal koşullar ve siyasal istikrarda belirgin farklılaşma, uluslararası göç hareketlerinin temel yönleri hakkında bilgi vermektedir. Bu durum kaçınılmaz olarak gç hareketlerinin, pek çok yönden farklılık göstermesini beraberinde getirmektedir (World Migration Report, 2022).

Yaptığımız araştırmada çalışma grubunun %17.7'si gç ettikleri yerde hor görüldüklerini, tekileştirildiklerini belirtmektedirler. Bazı ülkelerde genel olarak yabancı göçmenlere yönelik var olan olumsuz görüşleri medyadaki uygun olmayan ifadelerin daha da şiddetlendirdiğini ileri süren çalışmalar vardır (Göker & Keskin, 2015). Olumsuz görüşlerin yaygınlaşması noktasında, özellikle medyanın konuyu ele alma biçiminin son derece önemli olduğunu vurgulayan araştırmalarda mültecilerin, “zavallı insanlar,

kaçaklar, suça karışanlar, problemlili insanlar, ülkeye sıkıntı veren, suç oranlarını yükselten, katil, tecavüzcü, hırsız” şeklinde sunulduğu birtakım haberlerin ayrımcı, yabancı/mülteci düşmanı, nefret içeren söylemlerin yayılmasına neden olduğuna işaret edilmektedir (Ünal, 2014). Dünya genelinde göçmen olmayı “ırksal veya etnik” temelde değerlendiren ve bu bağlamda dışlayıcı ve ayrımcı bir söylem geliştirenler de dikkat çekmektedir. Bu durumun, ulus ötesi göç eden bireylerin psikolojik sağlamlığını etkilemesi doğal bir sonuçtur.

Türkiye'den ulus ötesine göç etmiş ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanları eşiyile akrabalık durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

Ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının eşiyile olan akrabalık durumuna göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H testi sonuçları Tablo 14’de verilmiştir.

Tablo 14. Ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının akrabalık durumuna göre karşılaştırılması

Değişkenler	Akrabalık Durumu	N	Sıra Ort.	X ²	sd	p	Anlamlı Farklılık
Psikolojik Sağlamlık	Yakın akraba	16	31.06	4.392	2	.111	
	Uzak akraba	15	48.03				
	Akraba değil	48	40.47				

Tablo 14 incelendiğinde, ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının akrabalık durumuna göre farklılaşmadığı görülmüştür ($p>0.05$). Çalışma grubundakilerin %20.2’si yakın akraba ve %18.9’u uzak akraba evliliği yapmıştır. TÜİK (2022) sonuçlarına göre, toplam resmi evlilikler içinde, son evliliğinde birinci dereceden kuzenleri ile akraba evliliği yapmış 16 ve üzeri yaştaki bireylerin oranı %8,3 oranındadır. Ulus ötesi göç edenlerin ilk kuşağının 1960’larda göç ettiği ve bu yıllarda akraba evliliğinin daha fazla olduğu göz önünde bulundurulursa çalışma grubundaki yakın ve uzak akraba evlilik oranının (%20.2 ve %18.9) %39.1 olması doğal bir sonuç olarak değerlendirilebilir. Oysa Avrupa toplumlarında örneğin Almanya’da akraba evliliği %0.3 gibi düşük düzeydedir

(Collyer & King, 2015). İnce (2019) ve Karpat (2010) göçmenler arasındaki akraba evliliğinin çoğunlukla ana-baba ve yakınların baskısı olduğunu belirtmektedirler. Kadınların iş hayatına girerek, sosyal yaşama katılmaları akraba evliliğini azaltan faktörler arasında sayılmaktadır. Fletcher ve Sarkar (2013) psikolojik sağlamlıkta, sosyal bağlılık ve aidiyetin koruyucu faktörler olarak aracı role sahip olduğunu vurgulamaktadırlar. Bu durumda akrabalık bağı olup uzun süredir tanıdığı biriyle yeni bir ülkedeki yaşama uyum sağlamanın sosyal bağlılık ve aidiyeti sağlayabileceği, böylece psikolojik sağlamlık düzeyini yükseltebileceği öngörülebilir.

Türkiye'den ulus ötesine göç etmiş ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanları ailenin medeni durumu ve birlikte yaşadıkları aile bireyleri değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

Ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının ailenin medeni durumu ve birlikte yaşanan aile bireyleri açısından anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H testi sonuçları Tablo 15'te verilmiştir.

Tablo 15. Ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının medeni duruma göre karşılaştırılması

Değişkenler	Medeni Durum	N	Sıra Ort.	X ²	sd	p	Anlamlı Farklılık
Psikolojik Sağlamlık	Evli ve birlikte	65	41.08	1.863	3	.601	
	Ayrı/boşanmış	9	37.17				
	Üvey ebeveyn	3	23.67				
	Dul	2	42.00				

Tablo 15 incelendiğinde, ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının ailenin medeni durumu ve birlikte yaşanan aile bireylerine göre farklılaşmadığı görülmüştür ($p>0.05$). Çalışma grubundaki ebeveynlerin %82.2'si evli ve eşiyile birlikte yaşamaktadır.

Literatür incelendiğinde yaptığımız araştırma sonuçlarıyla benzer sonuçlar ve ters sonuçlar bulunan araştırmaların bulunduğu belirlenmiştir. Elsel (2019) evli bireylerin psikolojik sağlamlık ve özgüven düzeylerinin bekâr bireylerden anlamlı bir şekilde yüksek olduğunu bulmuştur Eroğlu (2022) çalışan kadınlarda kişilik özelliklerinin psikolojik dayanıklılık üzerindeki etkisi ve yaş, eğitim durumu, gelir düzeyi gibi

özelliklerin rolünü incelediği araştırmasında evli kadınların hem bekarlardan hem de boşanmış kadınlardan daha yüksek psikolojik dayanıklılığa sahip olduklarını vurgulamaktadır. Ayrıca olumlu evlilik ilişkilerinin bireyleri duygusal açıdan desteklediği ve zor anlarında eşinin desteğini alarak kendini güçlü hissettiklerini belirtmektedir. Lavasani ve arkadaşları (2011), yaptıkları çalışmada ebeveyn tutumları, psikolojik iyi oluş ve sosyal destek arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırma sonucunda sosyal destek durumunda psikolojik sağlık ile pozitif yönde anlamlı ilişki saptanmıştır. Evli bireylerin sosyal destek sistemini gerçekleştirdiği dikkate alınırsa psikolojik sağlık düzeyini artırabilecek bir faktör olduğu düşünülebilir. Psikolojik sağlık olgusu genel olarak yaşanmışlıkların sonucuna ve bu sonuçların sebeplerine göre belirtilir (Albert, Cheryl, George & Everly, 2020).

Temel duygusal ihtiyaçlarının karşılanmasının ve olumsuz yaşam olayları karşısında eşinin ve çocuklarının desteğini hissetmenin evli kadınların daha kolay uyum sağlamasına ve zorluklarla başa çıkma noktasında daha az zorlanmasına katkı sağlayacağı söylenebilir. Kadınların psikolojik sağlık düzeylerinin bu durumdan olumlu etkileneceği ve bu durumun evli ve bekârlar arasındaki farkın kaynağı olduğu söylenebilir.

Ulus ötesi göçmen olarak yaşama beraberinde pek çok sosyokültürel zorlukları getirmektedir. Boşanma ya da tek ebeveyn olarak yaşama gibi travmatik olabilecek yaşam biçimleri de göçmen olma durumuna eklendiğinde psikolojik sağlamlığın olumsuz etkilenmesi doğal bir sonuçtur. Psikolojik olarak iyi olma durumunu olumsuz etkileyerek ruh sağlığı bozukluklarına sebep olacak risk faktörlerinden bir diğeri de ailede birlikte yaşanan bireyler ile ilişkilidir. Fazla çocuklu aile, farklı rahatsızlıklara sahip ya da boşanmış ebeveynlere sahip olma, ihmal ya da istismara maruz kalma gibi faktörler bireyler için psikolojik sağlamlığı etkileyen risklerdendir. Aile bireyleri ile olumlu iletişim ve ilişkiler, bilinçli ve iyi eğitim almış ebeveynler ise risk faktörlerine karşı koruyucu faktörler olarak sayılabilir. Yaptığımız çalışmaya katılan ebeveynlerin psikolojik sağlık puanlarının ailenin medeni durumu ve birlikte yaşanan aile bireylerine göre değişmediği belirlenmiştir. Bu durum literatürdeki araştırmalar ile uyumsuz görünse de elde edilen sonuçlar örnekleme dahil edilen birey sayısı ve onların demografik özellikleri ile ilişkilidir.

Türkiye'den ulus ötesine göç etmiş ebeveynlerin psikolojik sağlık puanları ailenin ekonomik durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

Ebeveynlerin psikolojik sağlık puanlarının ailenin ekonomik durumuna göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H testi sonuçları Tablo 16'da verilmiştir.

Tablo 16. Ebeveynlerin psikolojik sağlık puanlarının ekonomik duruma göre karşılaştırılması

Değişkenler	Ekonomik Durum	N	Sıra Ort.	X²	sd	p
Psikolojik Sağlık	Düşük	8	23.19	5.017	2	.081
	Orta	63	41.56			
	Yüksek	8	44.50			

Tablo 16 incelendiğinde, ebeveynlerin psikolojik sağlık puanlarının ailenin ekonomik durumuna göre farklılaşmadığı görülmüştür ($p>0.05$). Çalışma grubundaki ebeveynlerin %79.7'si orta düzeyde mali gelire sahip olduklarını belirtmişlerdir. Ailenin ekonomik durumu psikolojik sağlamlığı koruyucu faktörler arasında değerlendirilmektedir (Kındıroğlu, 2018). Ekonomik gücün kişinin yaşadığı olumsuz olaylar sonrasında üzerindeki olumsuz etkiyi azaltmasına yardımcı olan özellik olarak tanımlamak ile birlikte zorluklarla karşılaşıldığında psikolojik sağlamlığın olumsuz duruma gitmemesi için bir kalkan görevi yaptığı da söylenebilir. Ekonomik durum gibi bazı demografik faktörlerin ruh sağlığını koruyan özellikleri olduğu da belirtilmektedir. Bu özellikler sayesinde bireyin olumsuz şartlardan doğan durumlardan korunmasına olanak sağlanmış olur (Klein vd., 2020). Başak (2012: 100), yapmış olduğu araştırmada, ebeveynlerin gelir düzeyinin düşük olduğu bir örneklem grubuyla çalışmış ve çocuklarının öz duyarlık, sosyal bağlılık ve iyimserlik düzeyleri ile psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırma gelir düzeyinin yetersiz olduğunu bildiren ve en fazla lise mezunu olan 495 örneklem üzerinde yapılmıştır. Araştırma sonucunda, iyimserlik düzeylerinin psikolojik dayanıklılığı yordadığı ve sosyo-ekonomik durumun da zorluklarla baş etmede etkili olduğu belirlenmiştir. Friborg ve diğer araştırmacılar (2005) araştırmalarının bir bölümünde mali gelir ile psikolojik sağlık arasındaki ilişkide benlik saygısı ve denetim odağının da etkisine değinmişlerdir. Ekonomik gelir

durumunun bilişsel etken olarak değerlendirilebileceği, duygular üzerinde etkili olduğu ve duyguların psikolojik sağlamlığı yordadığı belirtilmiştir. Elsel (2019) gelir düzeyi arttıkça ebeveynlerin özgüven ve psikolojik sağlamlık düzeylerinin artma eğiliminde olduğunu belirtmiştir.

Türkiye'den ulus ötesine göç etmiş ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanları anne ve babanın eğitim durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

Ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının anne ve babanın eğitim durumuna göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H testi sonuçları Tablo 17'de verilmiştir.

Tablo 17. Ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının eğitim duruma göre karşılaştırılması

Değişkenler	Eğitim Durumu	N	Sıra Ort.	X ²	sd	p	
Psikolojik Sağlamlık	Anne	İlkokul	21	38.02	1.348	3	.718
		Ortaokul	13	38.50			
		Lise	29	43.83			
		Üniversite	16	36.88			
Baba		İlkokul	10	38.80	1.793	3	.617
		Ortaokul	11	37.68			
		Lise	29	36.88			
		Üniversite	29	44.41			

Tablo 17 incelendiğinde, ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının eğitim durumuna göre farklılaşmadığı görülmüştür ($p>0.05$). Psikolojik sağlamlık ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde, bireylerin eğitim durumuna göre anlamlı farklılaşmanın olmadığını ortaya koyan çalışmalara rastlansa da eğitim düzeyine göre değiştiğini öne süren araştırmalar da bulunmaktadır.

Eroğlu (2022) çalışan kadınlarda kişilik özelliklerinin psikolojik dayanıklılık üzerindeki etkisi ve yaş, eğitim durumu, gelir düzeyi gibi özelliklerin rolü konulu araştırmasında ilköğretim mezunu kadınların lisans mezunu kadınlara göre daha yüksek psikolojik

dayanıklılığa sahip olduklarını belirtmektedir. Çelebi Yazıcı (2021) kadınların psikolojik sağlıklarının eğitimle farklılaşmadığı sonucuna varmıştır.

Leyendecker (2011) tarafından yapılan araştırmada eğitim düzeyi yüksek olan bireylerin psikolojik sağlık puanlarının eğitim düzeyi düşük olanlardan anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Olumlu mizaç, sağlıklı nörobiyolojik yapı, zekâ, etkili iletişim becerileri, sağlıklı kişiler arası ilişkiler, öz yeterlik, benlik saygısı, mizah kapasitesi, umut ve pozitif benlik algısı gibi koruyucu faktörlerin, risk durumlarının sebep olduğu olumsuz etkileri aza indirdiği ve uyum sürecini kısalttığı, bu sebeple psikolojik sağlamlığı artırdığı bilinmektedir (Herman vd., 2011). Eğitim düzeyi yaşam hedeflerinin olması, gelecek için olumlu beklentilere ve etkili toplumsal kaynaklara sahip olma psikolojik sağlık araştırmalarında ele alınan koruyucu faktörlerden bazılarıdır (Gizir, 2007).

Üniversite öğrenimi bireye yaşantı zenginliği sağlamakta, aileden uzakta geçirilen öğrencilik yılları bireye kendi kendine yetebilme becerisi kazandırmaktadır. Aileden uzakta olunması arkadaşlık ilişkilerini ve çevre ile etkileşim kurmayı zorunlu hale getirmekte zorunlu bir sosyalleşme nedeniyle bireyler daha dışadönük davranma zorunluluğu hissedebilmektedirler. Ayrıca üniversite eğitiminin kazandırdığı becerilerinde etkisi bu anlamda bireylere avantaj sağlayabilmektedir (Yazıcı Çelebi, 2020).

Eğitim düzeyinin düşük olması başta olmak üzere olumsuz yaşam olayları, kronik hastalıklar, tek ebeveyn ile birlikte yaşamak, düşük sosyo-ekonomik düzey gibi bazı faktörler psikolojik sağlamlığı olumsuz etki eden faktörler olarak değerlendirilmektedir (Infurna & Jayawickreme, 2019). Bireylerin eğitim durumlarının, karşılaştıkları zorlayıcı durumların üstesinden gelebilmelerine yönelik algıları üzerinde etkisinin olabileceği düşünülmektedir. Bu nedenle eğitim düzeyinin psikolojik sağlamlığı etkilemesi açısından incelenmesi önemlidir.

Türkiye'den ulus ötesine göç etmiş ebeveynlerin psikolojik sağlık puanları anne ve babanın çalışma durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

Ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının anne ve babanın çalışma durumuna göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan bağımsız örneklem t testi ve Mann Whitney U testi sonuçları sırasıyla Tablo 18’de verilmiştir.

Tablo 18. Ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının ebeveyn çalışma durumuna göre karşılaştırılması

Değişkenler	Anne alışma Durumu	N	Ort.	Ss	t	p
Psikolojik Sağlamlık	alışıyor	40	19.42	3.20	.088	.930
	alışmıyor	39	19.35	3.45		

Tablo 18 incelendiğinde, ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının anne çalışma durumuna göre farklılaşmadığı görülmüştür (p>0.05). Çalışma grubundaki annelerin yarısı çalışmaktadır.

Yoksulluk, bozuk aile yapısı, güvensiz bağlanma ve daha pek çok olumsuz yaşam olaylarına maruz kalınması, bireylerin gösterebilecekleri uyum problemleri açısından risk grubunda olarak değerlendirilmektedir. Bireylerin stres ve olumsuzluklar karşısındaki gösterdikleri psikolojik sağlamlık, kişilik özellikleri gibi doğuştan gelen ve aile, okul ve sosyal evre gibi faktörlere bağlı olarak değişmektedir. Bir ocuğun yaşamında birden fazla risk faktörünün bir arada bulunmasının psikolojik sağlamlık durumunu olumsuz etkilediğine ilişkin araştırma sonuçları bulunmaktadır.

Bireylerin psikolojik sağlamlıklarının yüksek olması çalışma hayatı için önemli bir avantajdır. Çalışanlar zamanlarının önemli bir kısmını işyerlerinde geirmekteirler. Bu süre içerisinde mobbing, çatışma, kariyer sorunu, yönetici baskısı, adaletsizlik, düşük ücret, zorlu çalışma koşulları gibi birçok olumsuzlukla karşı karşılaşabilmektedirler. Çalışanların yüksek psikolojik sağlamlığa sahip olması karşılaştıkları bu olumsuzlukların kolayca üstesinden gelmesini sağlayabilir. Bununla birlikte iş ortamında tehdit, travma, ciddi sağlık problemleri veya çalışma yaşamıyla birlikte ailesel sorunlar, işyeri problemleri ve maddi sıkıntılar gibi strese sebep olan durumlar ebeveynin uyum sağlama sürecini etkiler. Yazıcı elebi (2020) kadınların kişilik özellikleri ile psikolojik sağlamlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmada bir işte çalışıp çalışmama durumu açısından bir farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla yaptığı analizler

sonucunda psikolojik sağlamliğın farklılaşmadığı kişilik özelliklerinden ise sadece denge ve nörotizm özelliklerinde anlamlı bir fark oluştuğunu belirlemiştir. Çalışmayan ebeveynlerin sürekli ev işleri ile meşgul olmalarının düzenli ve doyurucu bir sosyal hayat sürdürme noktasında dezavantajlı oldukları, tespit edilen farklarda bu durumların etkili olduğu düşünölmektedir.

4.2.Psikolojik Sağamlık Ölçeği ve Çalışma Grubundaki Çocukların Demografik Değişkenlerinin Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular

Çalışma grubuna dahil edilen çocuklarla ilgili olan değerişkenler psikolojik sağamlık puanları ve davranış sorunu değerlendirmeleri kapsamında bu bölümde değerlendirilmiş ve istatistik analizlerine yer verilmiştir.

Türkiye'den ulus ötesine göç etmiş ebeveynlerin psikolojik sağamlık puanları ve davranış sorunu değerlendirmeleri çocuğun cinsiyeti değerışkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

Ebeveynlerin psikolojik sağamlık puanlarının çocuğun cinsiyetine göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan bağımsız örneklem t testi sonuçları Tablo 19'da verilmiştir.

Tablo 19. Ebeveynlerin psikolojik sağamlık düzeylerinin çocuğun cinsiyetine göre karşılaştırılması

Değerişkenler	Çocuk Cinsiyeti	N	Ort.	Ss	t	p
Psikolojik Sağamlık	Kız	33	20.06	3.22	1.534	.129
	Erkek	46	18.91	3.31		

Tablo 19 incelendiğinde, ebeveynlerin psikolojik sağamlık puanlarının çocuğun cinsiyetine göre farklılaşmadığı görölmüştür ($p>0.05$). Çalışma grubundakilerin %58.2'sinin erkek çocuğu bulunmaktadır. Aras ve diğer araştırmacılar (2023) yetişkin bireylerde psikolojik sağamlığın yordayıcısı olarak cinsiyet, çocukluk çağı travmaları, yaşamda anlam ve öz şefkat konulu bir araştırma gerçekteşirmişlerdir. Araştırma sonucunda cinsiyet ve çocukluk çağı travmalarının yetişkin bireylerde psikolojik

sağlamlığın anlamlı birer yordayıcısı olmadığı bulunmuştur (Aras, Topkaya & Şahin,2023). Göçmen ebeveynlerin psikolojik sağlık düzeylerinin ve çocuklarının cinsiyet farklılıklarını inceleyen sınırlı sayıda araştırma mevcuttur. Bu ölçütleri temel alan araştırma sonuçları birbiriyle tutarsızdır. Bazı araştırmalar kadınların psikolojik sağlık düzeylerinin erkeklerden yüksek olduğunu gösterirken (Tönbül, 2020), bazı araştırmalar çocukların cinsiyetine göre ebeveynin psikolojik sağlamlığı arasında anlamlı bir farklılık olmadığını (Aydın & Egemberdiyeva, 2018), bazı araştırmalar ise erkeklerin psikolojik sağlık düzeylerinin kadınlardan yüksek olduğunu göstermektedir (Kemal & Oğuz Duran, 2019). Bu tutarsız sonuçlar örneklem farklılıklarından, farklı ölçme araçları kullanılmasından, farklı koruyucu veya risk faktörlerinin varlığında cinsiyetin etkisinin incelenmesinden veya kültürel farklılıklardan kaynaklanabilir. Ancak, bu bulgular cinsiyetin psikolojik sağlamlıkla ilişkisini inceleyen farklı araştırmalara ihtiyaç olduğunu göstermektedir.

Türkiye'den ulus ötesine göç etmiş ebeveynlerin psikolojik sağlık puanları ve davranış sorunu değerlendirmeleri çocuğun yaşı değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

Ebeveynlerin psikolojik sağlık puanlarının çocuğun yaşına göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 20’de verilmiştir.

Tablo 20. Ebeveynlerin psikolojik sağlık puanlarının çocuğun yaşına göre karşılaştırılması

Değişkenler	Ergen Yaşı	N	Ort.	Ss	sd	F	p
Psikolojik Sağlık	12 yaşından küçük	23	19.04	2.20	3/75	1.314	.276
	13-14 yaş	16	18.75	2.93			
	15-16 yaş	15	20.86	4.32			
	17 yaşından büyük	25	19.24	3.60			

Tablo 20 incelendiğinde, ebeveynlerin psikolojik sağlık puanlarının çocuğun yaşına göre farklılaşmadığı görülmüştür ($p>0.05$). Ebeveynin psikolojik sağlamlığı ve

ebeveynin tutumu, ebeveynlik becerileri üzerinde etkilidir. Ebeveynlerin farklı yaş grubundaki çocuklarına yönelik ilgileri ve ayırdıkları zaman çocukta davranış sorunu oluşumunu etkiler (Eyberg, Nelson & Boggs, 2008). Eisenberg ve diğer araştırmacılar (2004) çocuğu ilkokul kademesinde eğitim gören ebeveynlerin psikolojik sağlık düzeylerinin, çocuğu ortaokul kademesinde eğitim gören ebeveynlerin psikolojik sağlık düzeyinden anlamlı olarak yüksek olduğunu belirlemiştir. Eyberg, Nelson ve Boggs (2008) çocuğun yaşı arttıkça ebeveynin koruma eğiliminin azaldığını ve stresör faktörlerin ebeveyn için azalmasının psikolojik sağlamlığı artırdığını belirtmektedirler.

Türkiye'den ulus ötesine göç etmiş ebeveynlerin psikolojik sağlık puanları ve davranış sorunu değerlendirmeleri çocuk sayısı değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

Ebeveynlerin psikolojik sağlık puanlarının çocuk sayısına göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H testi sonuçları Tablo 21'de verilmiştir.

Tablo 21. Ebeveynlerin psikolojik sağlık puanlarının çocuk sayısına göre karşılaştırılması

Değişkenler	Çocuk Sayısı	N	Sıra Ort.	X ²	sd	p
Psikolojik Sağlık	Tek çocuk	13	36.42	5,854	3	.119
	2 kardeş	35	34.79			
	3 kardeş	19	49.39			
	4 ve daha fazla	12	44.21			

Tablo 21 incelendiğinde, ebeveynlerin psikolojik sağlık puanlarının çocuk sayısına göre farklılaşmadığı görülmüştür ($p>0.05$). Yaptığımız çalışma sonucunun tersi bulgular da literatürde bulunmaktadır. Frick ve Morris (2014) yaptıkları araştırmada ebeveynin psikolojik sağlık durumlarının çocuk sayısına göre anlamlı olarak farklılık gösterdiğini belirlemişlerdir. Bir, iki ya da üç çocuğu olan ebeveynler daha fazla çocuğu olan ebeveynlere göre daha fazla koruma eğilimi sergilemektedirler. Bu çalışmada ebeveynin çocuk sayısı arttıkça psikolojik sağlık düzeyinin azaldığı saptanmıştır.

Jordan ve Graham (2012) Güneydoğu Asya'daki göçmen ebeveynlerin çocukları arasında psikolojik dayanıklılık ve refah ile ilgili yaptıkları araştırma bulgularına göre, ebeveynin sahip olduğu çocuk sayısı, çocuğunun davranış sorunlarına yönelik tutumları üzerinde etkilidir. Buna göre, bir ve iki çocuğu olan ebeveynler, dört ve daha fazla çocuğu olan ebeveynlerden anlamlı olarak daha fazla çocuklarının davranış sorunlarını tanımakta ve özel zaman-ilgi planlaması yapabilmektedirler.

Türkiye'den ulus ötesine göç etmiş ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanları ve davranış sorunu değerlendirmeleri çocuğun travma yaşama değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

Ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının çocuğun travma yaşama durumuna göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan bağımsız örneklem t testi sonuçları Tablo 22'de verilmiştir.

Tablo 22. Ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının çocuğun travma yaşama durumuna göre karşılaştırılması

Değişkenler	Çocukluk Çağı Travması	N	Ort.	Ss	t	p
Psikolojik Sağlamlık	Yaşandı	15	18.06	2.40	-1.748	.084
	Yaşanmadı	64	19.70	3.42		

Tablo 22 incelendiğinde, ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının çocuğun travma yaşama durumuna göre farklılaşmadığı görülmüştür ($p>0.05$). Çalışma grubundaki ebeveynlerin %81'i, bu araştırmaya dahil olan çocuğunun önemli bir travma yaşamadığını belirtmiştir.

Travmatik yaşam olayları insan yaşamını fiziksel, psikolojik ve sosyal açıdan ciddi biçimde tehdit eden, güvenlik ve kontrol algısını zedeleyen, bireylerde yoğun kaygı, korku ve çaresizlik duyguları hissettiren zorlu ya da örseleyici olayları tanımlamak için kullanılmaktadır. Bireyler zorlu olayın olumsuz etkilerine yönelik baş etme becerileri geliştiremediklerinde psikolojik travma yaşayabilirler ve sonuçta psikolojik sağlamlık düzeyleri azalır (Aras, Topkaya & Şahin, 2023).

Araştırma kapsamında ebeveynlere “çocuğunuz, onu çok etkileyen kaza, zorbalık, hastalık, engellilik gibi ciddi bir travma yaşadı mı” şeklinde görüşme sorusu iletilmiştir. Çalışma grubundaki ebeveynlerin %22.7’si (n = 18) çocuklarının bir travma yaşadığını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin verdikleri yanıtların bazıları aşağıda sunulmuştur:

K9: *Annemin demans hastalığı boyunca biz evde anneme baktık. Oğlum bizim yaşadığımız tüm zorlukları gördü. Annem kayboldu ve maalesef üzücü şekilde vefat etti, çocuğum bu durumdan çok etkilendi*

K30: *Eski eşim yabancı bir kadınla beni aldattı, çok kavgalı şekilde ayrıldık. Yıllarca evde kavga ettik. Her kavgamıza kızım şahitlik etti. Şimdi ben asla evlenmeyeceğim diyor, çok üzülüyorum.*

K34: *Dedesini öldüğünde kızım evde tek başınaydı. Ben dışarıdaydım, kızım tek başına ne yapacağını bilememiş. Şimdi yalnız kalamaz, uyurken ışığı kapatmaz*

K35: *Oğlumun üç kere bacağı kırıldı, çok masraf ettik ameliyatlara oldu ama şimdi topallıyor. En çok bisikletine binemediğine üzülüyor.*

K36: *Doğuştan kalp hastası bir çocuğum var. Bundan daha ağır travma olur mu?*

K42: *Babası ile boşanmaya karar verdik, kavgalarımıza şahit oldu. Bir kavgamız sırasında kavanoz fırlatmıştık. Gözüne cam parçası geldi, ameliyat oldu ama gözü az görüyor. Bu sadece çocuğumun değil kocamla benim büyük travmam, çok üzülüyoruz.*

K78: *Okulunda Türkleri istemiyorlar. Irkçılık yapan çocuklar sürekli alay ediyorlar, oğlum bir gün onlardan birini öldürür diye çok korkuyoruz*

Ebeveynler çocuklarının yaşadıkları zorlayıcı durumların çocuğun yaşamını uzun süre etkilediğini düşünmektedirler. Literatürde zaten çocukluk dönemindeki travmaların yetişkinlik yaşlarında da etkisini sürdürdüğüne ilişkin sonuçlar bulunmaktadır. Mukherjee (2022) çocukluk travmaları ve yetişkinlikte etkileri konulu yaptığı çalışmada çocukluk döneminde bakım veren kişinin yeteri kadar ilgi ve destek göstermesi, çocuğun düzgün beslenmesi durumunda yetişkinlik döneminde travmayla ilgili belirtiler yaşama ihtimalinin azaldığını belirtmektedir. Öte yandan; olumsuz yaşam olayları, bakım veren kişinin ilgisiz olması, gelişme döneminde çocuğa yeterli desteği verememesi çocukluk

dönemlerinde ve yetişkinlik yaşlarında da davranış sorunları halinde ortaya çıkmaktadır. Mukherjee; aynı zamanda zorlayıcı yaşam olaylarını belirli bir süre boyunca sürekli yaşamanın da yetişkinlik döneminde travma belirtilerinin daha yoğun bir şekilde olacağına dikkat çekmiştir.

Araştırmalar, bazı travmatik olayların sonunda, diğerlerinden daha fazla belirti görülebildiğini, daha fazla sıkıntıya ve travma sonrası etkilere neden olduğunu göstermiştir. Çocukluktaki kişilerarası travma, özellikle kümülatif travma, psiko-ilişkisel sağlık ve çocuk gelişimi üzerindeki etkilerinden dolayı daha sonraki zorluklarla ilişkilendirilen travmatik olay biçimidir. Aslında, çocukluk dönemindeki kişilerarası travma, yaşam boyu, travma sonrası stres, yeme bozuklukları, depresyon, kaygı, intihar eğilimi ve madde kullanımı dahil olmak üzere artan zihinsel sağlık sorunları riskiyle ilişkilidir. Psikolojik problemler kronik bir seyir izleyebilir ve düşük düzeyde ilişkisel ve profesyonel işlevselliğe, daha yüksek intihar oranlarına ve daha az aktif sosyal katılıma yol açabilir. Ayrıca, çocukluk döneminde travmaya maruz kalmanın kümülatif bir etkisi var gibi görünmektedir ve yaşanan farklı mağduriyet türlerinin sayısı arttıkça psikolojik, fiziksel ve ilişkisel sağlık sorunları riski artmaktadır (Wright, Crawford & Castillo, 2009). Bu nedenle, erken kişilerarası travmadan kurtulan yetişkinlerde en yaygın psikolojik bozulma biçimlerinin net bir şekilde anlaşılması gerekli görülmektedir.

Ebeveynler psikolojik sağlamlıklarını koruyarak çocuğu etkileyen travmatik bir olayın olumsuz etkileriyle baş edebilir. Travmatik yaşam olayları; aile üyelerinin her zaman güvende olduklarına, korunduklarına, sevildiklerine ve değerli olduklarına dair temel düşünce ve duygularını sarsabilir. Ailenin günlük düzeni ve işleyişi bozulabilir. Bazı aile üyeleri rol ve sorumluluklarını yerine getiremeyebilir. Bu durumda aile içindeki görev paylaşımında çeşitli değişiklikler oluşabilir. Özellikle ebeveynlerin yaşadığı psikolojik travmaya bağlı olarak çocuklar yeterli bakım, destek ve korunma alamayabilir. Bu durumda çocukların travmatik stres tepkileri daha da artabilir.

Ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının çocuğun travma yaşama durumuna göre değişebileceği ve aile bireylerinin karşılaştıkları zorlayıcı durumların üstesinden gelebilmelerine yönelik algıları üzerinde etkisinin olabileceği düşünülmektedir. Bu nedenle çocuğun travma yaşama durumunun, ebeveynin psikolojik sağlamlığını etkilemesi açısından incelenmesi önemlidir.

Türkiye'den ulus ötesine göç etmiş ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanları ve davranış sorunu değerlendirmeleri çocuğun kronik hastalığı bulunması değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

Ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının çocuğun kronik hasta olma durumuna göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H testi sonuçları Tablo 23'te verilmiştir.

Tablo 23. Ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının çocuğun kronik hasta olma durumuna göre karşılaştırılması

Değişkenler	Çocuk Hastalık	N	Sıra Ort.	X ²	sd	p
Psikolojik Sağlamlık	Evet	6	27.67	2.062	2	.357
	Kısmen	8	38.19			
	Yok	65	41.36			

Tablo 23 incelendiğinde, ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının çocuğun kronik hasta olma durumuna göre farklılaşmadığı görülmüştür ($p>0.05$). Çalışma grubundaki ebeveynlerin %82.2'si çocuklarının kronik bir hastalığı bulunmadığını belirtmiştir.

Kronik hastalığı bulunan çocuklar ve gençler, sağlık bakımının zorlukları ve yaşam kalitesinin düşmesi nedeniyle önemli bir baskı, stres ve depresyon yaşayabilirler. Bu durum aynı zamanda bakımın maliyeti ve eğitim programlarına yeterince ulaşamama durumunu oluşturduğundan çok zorlayıcı olabilir ve okulu ertelemelerine veya okulu bırakmalarına yol açabilir (Sieh vd., 2010).

Kronik hasta bir aile üyesiyle büyüyen önemli sayıda ebeveyn, bu bakım durumunun bir sonucu olarak ciddi fiziksel, zihinsel ve sosyal sonuçlar gösterebilmektedir. Davranışsal problemleri bulunan çocuklar, ebeveynler için önemli oranda bakım yükü getirirler (Greene, Cohen, Siskowski & Toyinbo, 2017) ve çocuklar da risk altındadır (Sieh vd., 2010). Kronik hastalığı olan çocukların tam olarak karşılaştıkları sorun türleri ve destekle ilgili sahip oldukları özel ihtiyaçlar ve bu çocuklara bakım veren ebeveynlerin bakım yükleri ile psikolojik sağlamlıkları hakkında daha derinlemesine bilgi edinilmesi ve daha fazla araştırma yapılması gerekmektedir.

Türkiye'den ulus ötesine göç etmiş ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanları ve davranış sorunu değerlendirmeleri çocukla kurulan iletişim değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

Ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının çocukla kurulan iletişim açısından anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H testi sonuçları Tablo 24'te verilmiştir.

Tablo 24. Ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının çocukla kurulan iletişimin niteliğine göre karşılaştırılması

Değişkenler	Çocukla İletişim	N	Sıra Ort.	X ²	sd	p	Anlamlı Farklılık
Psikolojik Sağlamlık	Çok iyi	33	48.29	9.271	2	.010*	1-2 1-3
	Kısmen iyi	41	35.57				
	Çok kötü	5	21.60				

*p<0.05

Tablo 24 incelendiğinde, ebeveynlerin psikolojik sağlamlık düzeyleri çocukla kurulan iletişimin niteliğine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($X^2(2)= 9.271, p<0.05$). Farklılığın kaynağını tespit etmek için yapılan Mann Whitney U testi sonuçlarına göre, çocuğuyla çok iyi iletişim kuran ebeveynlerin psikolojik sağlamlık düzeyleri çocuğuyla kısmen iyi iletişim kuran ebeveynlerden anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur ($z(72)=-2.386, p<0.05$). Çocuğuyla çok iyi iletişim kuran ebeveynlerin psikolojik sağlamlık düzeyleri çocuğuyla kurmuş olduğu iletişimi çok kötü olarak belirten ebeveynlerden de anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur ($z(36)=-2.471, p<0.05$). Tablo incelendiğinde ergen çocuğu ile iletişim kuran ebeveynin psikolojik sağlamlık düzeyi de aynı oranda iyiyken çocuğu ile iletişim problemi yaşayan ebeveynin düşük olduğu gözlemlenmiştir.

Literatür incelendiğinde araştırma bulgularını destekleyen pek çok çalışma bulunduğu belirlenmiştir. McCubbin ve diğer araştırmacılar (1993) tarafından krizle karşı karşıya kalan ailelerin durumlarının yönetimi adına beklentileri, öncelikleri, standartları ve paylaşılan inançları kapsayan aile şemalarının olduğu ifade edilmiştir. Davranış problemi bulunan bir çocuğu olan ailelerde sık sık bir kriz vardır ve bu kriz anlarında aile bireylerinin bireysel ve uyum içinde kalabilmeleri ve psikolojik açıdan dayanıklı olmaları toplu olarak aile bireylerinin psikolojik sağlamlığına bağlıdır (Norris vd., 2008). İnal ve

Aktürk (2022) yaptıkları araştırma sonucunda, normal gelişim gösteren çocuğa sahip ebeveynlerin psikolojik dayanıklılık düzeyinin özel gereksinimli çocuğa sahip ebeveynlerin psikolojik dayanıklılık ve yılmazlık düzeyinden anlamlı bir şekilde yüksek olduğu belirlenmiştir (İnal & Aktürk, 2022). Ruengorn ve diğer araştırmacılar (2022) davranış problemi olan bir çocuğa sahip ebeveynlerin benlik algısı, psikolojik sağlık düzeyleri ve sosyal yeterlilik faktörlerine ilişkin puanlarının çocuğun davranış sorununun şiddetine göre anlamlı farklılık gösterdiğini tespit etmişlerdir. Siyez (2006) ileri düzey davranış sorunları olan bir çocuğa sahip olan anne babaların umut düzeylerinin düşük olduğunu belirlemiştir.

Ayrıca göç geçmişinin zayıf ruh sağlığına neden olduğu bildirilmiştir (Kim vd., 2018). Collyer ve King (2015) göçmen çocukların İskandinav ülkelerindeki çocukların çoğuna kıyasla bir zihinsel ve fiziksel problem prevalansına sahip olduğunu belirtmektedirler. Crone ve diğer araştırmacılar (2010) Faslı, Türk, Surinam veya Antiller kökenli göçmen çocukların, Çocuk Davranışı Kontrol Listesi ile ölçülen toplam puanın ve içselleştirme sorunu puanlarının yüksek olduğunu bildirmiştir.

Göç eden ailelerin davranış sorunları olan çocukların tam olarak karşılaştıkları sorun türleri ve destekle ilgili sahip oldukları özel ihtiyaçlar ve bu çocuklara bakım veren ebeveynlerin bakım yükleri ile psikolojik sağlımlıkları hakkında daha derinlemesine bilgi edinilmesi ve daha fazla araştırma yapılması gerekmektedir.

4.3.Yarı Yapılandırılmış Görüşme Sorularına Verilen Cevaplarla İlgili Bulgular

Bu bölümde ulus ötesine göç eden ebeveynlere yönelik olarak çocuğunun geçmişte çok etkilendiği ciddi bir travması olup olmadığı; çocukta davranış problemlerinin varlığı; çocuğuyla problemleri hakkında nasıl konuştukları; bir davranış probleminin çözümü için çocukla uzlaşma yapma durumu ve çocuğuna ne tür ceza verdiği gibi konuları içeren yarı yapılandırılmış soruların değerlendirmeleri bulunmaktadır.

Türkiye'den ulus ötesine göç etmiş ailelerdeki ergenlerin davranış problemleri nelerdir?

Çalışma grubundaki katılımcılara “çocuğunuzda davranış problemleri olduğunu düşünüyor musunuz, varsa hangi davranışları size göre problemleri bir davranış?” sorusu yöneltilmiştir. Ebeveynler, çocuğu için 1’den fazla davranış problemi belirtmişlerdir.

Tablo 25. Çalışma grubundaki ebeveynlerin ergenlik dönemindeki çocuklarında bulunduğunu düşündükleri davranış problemlerinin dağılımı (N=79)

Davranış problemi	n	%
Kaygı bozukluğu	19	24.0
Uyku problemleri	19	24.0
İçe kapanık, özgüvensiz	17	21.5
Şiddet ve saldırganlık	14	17.7
Karşı gelme bozukluğu	11	13.9
Öfkeli davranışlar	9	11.3
Sosyal fobi	9	11.3
Konuşma problemi	8	10.1
Sigara bağımlılığı	7	8.8
Diğer	17	21.5

Çalışma grubundaki ebeveynler, ergenlik dönemindeki çocuklarında kaygı bozukluğu, uyku problemleri (%24), içe kapanıklık, özgüvensizlik (%21.5), şiddet ve saldırganlık (%17.7), karşı gelme bozukluğu (%3.9), öfkeli davranışlar (%11.3), sosyal fobi (%11.3), konuşma problemi (%10.1), sigara bağımlılığı (%8.8) ve daha az oranlarda kekemelik, erteleme, amaçsızlık gibi ifadeler kullanarak “davranış problemi” olduğunu ifade etmektedirler.

American Psychiatric Association-APA (2013) tarafından davranış bozukluğu; çevredeki insanlara ve diğer canlılara düşmanca tutumu, başka insanların sahip oldukları eşyalara saldırgan ve zarar verici davranışları, toplumsal değerlere ve kanunla belirlenmiş kurallara sürekli ve tekrarlı şekilde karşı gelişi kapsayan bir ruhsal bozukluk olarak değerlendirilmektedir (APA 2013). Çocuk ve ergen psikiyatrisinde sınıflandırmanın temel işlevi hem klinik hem de araştırma ortamlarında profesyoneller arasında aynı ifadeleri kullanma ve bilgi aktarımını iyileştirmektir. DSM-5’e göre davranım

bozuklukları “çocukluk döneminde başlayan” ve “ergenlik döneminde başlayan” şeklinde sınıflandırılmaktadır.

Çocukluk başlangıçlı olan davranım bozukluklarında fiziksel şiddet ve akran ilişkilerinde zorluk ön planda olup bozukluğa ait belirtiler 10 yaşından önce başlamaktadır. Ergenlik-başlangıçlı olan tipte ise bozukluğa ilişkin bulgular 10 yaşından önce yoktur, şiddet davranışı ve akran ilişkilerindeki bozukluk daha az gibi görünebilir (Lynam, Caspi & Moffitt, 2007). Çocukluk başlangıçlı tip erkeklerde daha sık iken, ergenlik-başlangıçlı tipinde cinsiyetler arasındaki farkın azaldığı vurgulanmıştır (Scheeringa, Zeanah & Cohen, 2011).

Ergenlerde görülen davranış sorunları, yaygın olması ve yetişkinlikte benzer nitelikteki başka sorunların gelişmesine zemin oluşturması nedeniyle bir halk sağlığı sorunu olarak değerlendirilmektedir (Perera, 2013). Dünya Sağlık Örgütü (WHO, 2012) verilerine göre ergen nüfusun en az %20'si bu sorunlardan etkilenebilmektedir. En yaygın olanlar arasında, utangaçlık, içine kapanıklık ve somatik şikayetleri de içeren içselleştirici davranış sorunları olduğu düşünülen kaygı ve depresyon; dışsallaştırıcı davranış sorunlarının yanı sıra sosyal kuralları çiğneme ve saldırganlık gibi antisosyal davranışlar olarak kabul edilmektedir (Mills vd., 2013).

Davranışsal sorunların nedenleri anne-baba arasında çatışma (Frick & Morris, 2014), sıkı disiplinli tutum (Saylık & Gezici-Yalçın, 2018), annelerin duygu sosyalleştirme tepkileri (Karagülle & Çaycı, 2014) gibi psikososyal faktörler rol oynarken sosyoekonomik ya da etnik unsurlar ön planda bulunmamaktadır (Koç, 2004: 234). Ergenlik döneminde saptanan problemlili davranışların gelişiminde başlıca fakirlik ve akran grupları gibi sosyokültürel etmenler rol almakta, ergenin hem kendi kişisel zemininde hem de çevresinde yer alan unsurlar bozukluğun gelişimini kolaylaştırmaktadır (Li, 2015: 48).

Bu çalışma kapsamında katılımcı ebeveynler, çocuklarında “davranış bozuklukları konusunda aşağıdaki ifadeleri kullanmışlardır:

K7, K56: *Ekran bağımlılığı var, telefonu ve bilgisayarını neredeyse elinden hiç bırakmayacak kadar sık kullanıyor*

K8, K50: *Yeme bozukluğu var. Fast-food gıdaları o kadar çok seviyor ki sürekli patates kızartması, makarna, hamburger hazırlıyoruz.*

K31: Depresyon yaşıadı. Okulda bazı durumlar olmuş, bize hepsini anlatmadı ama arkadaşlarından şiddet gördüğünü anlayabiliyoruz.

K48: Çocuğum içine kapanık, bizimle ve başkalarıyla kolayca konuşmaz. Soru sorduğumuzda kısa cevaplar veriyor. Kendine güveni yok. Yapabilirsin dediğimizde bize de güveni kayboluyor, ne söyleyeceğimizi bilemiyoruz.

K39: Çocuğum çok fazla sigara kullanıyor. Arkadaş ortamında alıştı. Sigaradan başka uyuşturucu şeyleri kullanmasından korkuyorum.

K47: Sözümüzü hiç dinlemiyor. Çocukken babasından çekinirdi, ergenliğe gelince ne söylersek söyleyelim hepsine karşı çıkıyor, sürekli her konuda itirazları var.

K43: (Baba) Biz boşandık. Annesinin psikolojik problemleri var. Annesi sürekli kızımın aramı bozdu, beni kötüledi ama ben elimden geldiğince çocuklarımla ilgilenmeye çalışıyorum. Çocuklarımla bana güvenmelerini sağlamaya gayret ediyorum. Evlenip annelerinden ayrılınca beni daha iyi anlayacaklar.

K78: Şu an ergenlik problemleri yaşıyoruz. Dengesiz duygu geçişleri var, kendini bulmaya çalışıyor galiba. Her gün farklı bir hobiye merak sarıyor. Bir gün bir şeyi çok ısrarla istiyor, ertesi gün bu istediği şeyden nefret ettiğini söylüyor. Anlayamıyorum bu çocuğu.

Ebeveynlerin davranış bozukluğu olarak nitelendirdikleri durumların bireysel görüşmelerle detaylandırılması gerekmektedir. Çalışma grubundaki ebeveynlerin çoğunluğu çocuklarının aşırı öfkeli ve fevrî davranışları olduğu için çok endişeli olduklarını belirtmişlerdir. Ergendeki davranış sorununun sert ve cezalandırıcı olan, ergen ile iletişimi kopuk ebeveynlere tepki olarak mı geliştiği; olumsuz yaşam koşullarından mı kaynaklandığı; tehlikeli olarak algılanan çevreye karşı geliştirilmiş uyumlu olmayan yanıtlar mı olduğu aile danışmanı tarafından detaylı görüşmelerle araştırılmalıdır.

Gençler olgunlaştıkça onlara yeni deneyimler sunulur. Ergenlerin beyinlerinin gelişme şekli, duyguları çok yoğun hissedebilecekleri anlamına gelir ve çoğu zaman duygularıyla başa çıkmak için yeterli başa çıkma araçlarına sahip olmazlar. Sonuç olarak, gençler genellikle çok hassas, çekingen olabilir ve zaman zaman bunaltıcı olabilen bir dizi duygu

yaşayabilirler. Özellikle kültürel farklılıkların yaşandığı göç durumlarında ailenin ve sosyal çevrenin, ergenin davranışlarını farklı değerlendirmesi sık yaşanabilir. Ergenin başkaları tarafından anlaşılmayan duyguları, bir süre sonra problemli davranış olarak değerlendirilebilir ve genellikle tartışmacı veya başkalarına karşı saygısız davranarak kendini ifade etmeye çalışabilir (Thompson & Gullone, 2008: 124).

Bazen zorlayıcı davranışlar, stresli veya bir arkadaşla kavga, yaklaşan bir sınav, giyecekleri doğru kıyafetlerin olmadığı hissi gibi ergene göre endişe verici olayların bir sonucu olabilir (Romano vd., 2005: 566). Ergenlerde zorlayıcı davranışlara bakarken, mevcut durumlarını ve bunun onları nasıl etkileyebileceğini dikkate almak önemlidir. Davranış üzerinde uyku eksikliği, kötü beslenme, çok fazla ekran süresi gibi etkisi olan diğer bazı önemli faktörler de dikkate alınmalıdır (Kokko vd., 2006: 405). Ergenlik döneminde devam eden zorlayıcı davranışlar diğer sağlık sorunlarına işaret edebilir. Yıkıcı davranışlar sergileyen ergenlerin ileride erişkin antisosyal kişilik bozukluğu geliştirmeleri yüksek olasılıktır (Bor, 2004: 375).

Çalışma grubundaki ebeveynler, ergenlik dönemindeki çocuklarında davranış bozukluğu olduğunu ifade etmişlerdir. Eisenberg ve diğer araştırmacılar (2004) dürtüsellik ile çocukların dayanıklılık ve uyumu arasındaki ilişkileri inceledikleri araştırmada davranım bozukluğu bulunan ergenlerde pişmanlık ya da suçluluk duygusu bulunmadığını, empati kurma becerisi olmadığını, yetersiz duygulanım bulunduğunu belirtmektedirler.

Yaptığımız araştırmadaki çalışma grubuna dahil edilen ergenlerin %58.2'si erkektir. Davranım bozukluğu, erkeklerde kızlara oranla 4 kat fazla görülmektedir (Goldstein, Davis-Kean & Eccles, 2005). Ancak kızlarda belirtiler ergenlik döneminde davranış problemleri belirginleşmektedir. Erkeklerde davranışsal belirtiler daha gözle görülebilir düzeyde iken, kızlar belirtilerini açıkça dışa vurmak yerine sözel veya örtülü davranışlarla sergilemektedirler (Sadock, Sadock & Ruiz, 2016).

Ebeveynlerinde antisosyal kişilik bozukluğu ve alkol bağımlılığı olan çocuklarda genel nüfusa oranla davranım bozukluğu görülme oranı daha fazladır. Yaptığımız araştırmada ebeveynlerin bağımlılık durumu ya da antisosyal davranışları olup olmadığı değerlendirmeye alınmamıştır. Ebeveynlerin işsiz olduğu, göç alıp nüfus yoğunluğunun hızla arttığı, destekleyici bir sosyal ortamın bulunmadığı, toplumsal aktivitelere olumlu bir katılımın olmadığı ortamlar davranım bozukluğu gelişimini provoke edebilir. Bu

nedenle ileride yapılacak araştırmalarda bu değişkenlerin kontrol edilmesi önerilmektedir.

Çocuğunuz ile problemlili davranışlar hakkında konuşur musunuz? Ne şekilde konuşursunuz?

Çalışma grubundaki ebeveynlere “çocuğunuz ile problemlili davranışlar hakkında konuşur musunuz ve ne şekilde konuşursunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcılar farklı yanıtlar vermişlerdir:

K7, K8, K13, K14, K16, K22, K24, K29, K31, K67, K74: Çocuğuma hoşgörülü, arkadaş gibi ve bir problemi çözecek şekilde yaklaşırım. Kızmadan ve yargılamadan konuşmaya gayret ederim.

K10, K12, K20, K40: Çocuğumun zaten bu ülkede düzgün arkadaşı yok. Ben onunla arkadaş gibi konuşmaya çalışırım.

K3: Çocuğum çoğu zaman öfkeliidir, çabuk sinirlenir. Sakinleştiğinde konuşuruz.

K4: Oğlumunu karşıma alıp yaptığının yanlış olduğunu söylüyorum. Çoğu zaman hatasını kabul etmiyor ama söylemezsem de olmaz.

K6: Bir problem olduğunda aynen durumu söylersem zaten kavga ediyoruz. Ben de artık çareyi dolaylı olarak söylemekte buldum.

K28: Kızımınla küçüklüğünden buyana çok konuşuruz; kendimizden ve örnekler vererek tartışırız. Babasıyla böyle sohbet etmez, babası onu hep azarlar çünkü.

K33: Bir problemi var mı diye sorarız ama pek cevaplamaz. İçine kapanık.

K34: Konuşsak da hiç sırlarını anlatmaz. Ama arkadaşlarına her şeyini anlatır. Ben çoğu zaman arkadaşının annesinden öğrenirim. Bilmiyormuş gibi yaparım.

K36: Konuşmaya çalışırım, ama hep babasını dinler beni dinlemez, ‘oğlum yapma’ derim yine de yapar. Bazen beni hiç sevmediğini düşünürüm.

K37: Çocuğuma sık sık yalvarırım ama ne söylesem nafile. Alman bir kızını seviyor, kızın ailesi bizim gibi değil, bazen kızın evinde kalıyor.

K40: *Bazen arkadaş gibi konuşuyoruz. Çoğu zaman ağlayarak konuşuyorum, birkaç ay iyi oluyor sonra arkadaşlarıyla yakınlaşınca yine bozuluyor. Bu çocukla baş edemiyorum. Türkiye’de olsa böyle olmazdı, amcasından korkardı.*

K44: *Konuşsam da işe yaramıyor, ben de artık bir şey demiyorum.*

K47: *Evet, karşıma alır nasihat ederim.*

K50: *Kızımın her şeyi konuşuruz, kendisini bir erkeğin beğenmemesi nedeniyle çok ağladı. Birlikte diyet yapalım diyorum ama dayanmadığı yiyecekler var saklasam da aç kalınca buluyor, bana bağırtıyor ben de bazen seslenmiyorum.*

K55: *Evet konuşuruz, ama iletişime kapalı. Mutlu mu yoksa dertleri mi var hiç anlayamıyorum.*

K59: *Evet, konuşmaya çalışırım. Takıntılı hareketleri var, çok yavaş hareket eder. Bazen her şeye ağlar. İsteddiği şey olmazsa küser.*

K70: *Çocuğumun bir sorunu olduğunda rahatlıkla anlatabilir çünkü kızımın göre kimi zaman anneyim kimi zaman arkadaş kimi zaman bir eğitmen ve iyi bir dinleyicimdir.*

K79: *Ben annemle babamla hiç sohbet etmedim. Kızımı sürekli azarlamam gerekiyor. Çok dağınık, tembel, saygısız. Ne yapacağımı şaşırılmış durumdayım.*

Çalışma grubundaki ulus ötesi göç eden ebeveynler ile ergenlik dönemindeki çocuklarıyla aralarındaki iletişimin genel olarak sınırlı, kopuk, şeffaf olmayan, ima edici, yargılayıcı ve çözüm odaklı olmayan iletişim tiplerinin uygulandığı belirlenmiştir. Ergenlik döneminde çocuğu olan ebeveynlerin artan sorumlulukları ve çocukların değişen davranış biçimleri, ebeveynlerin ailede yeni ortaya çıkan birçok sorun ile baş etmelerini gerektirmektedir. Ergenlikle birlikte çocukların davranış örüntüleri değişmektedir. Ulus ötesine göç eden ebeveynlerin yaşadıkları sosyal, kültürel, ekonomik sorunlar artmaktadır ve bu sorunlar aile içi ilişkilerine yansımaktadır. Bu süreçte ebeveynler sorunlarla baş etme stratejileri geliştirmektedirler ancak jenerasyon farklılıkları (Arslan & Balkıs, 2014) ve farklı kültürdeki akranlarıyla etkileşim sonucu ergenlerin davranış biçimleri, çoğu zaman aile bireyleri ve ergenler arasında çatışmayı kaçınılmaz kılmaktadır. Ergen bu değişimler sırasında duygudurum dalgalanmaları, olumsuz akran ilişkileri, akademik zorluklar, okul devamsızlığı, ebeveynlerle çatışma gibi çeşitli problem durumlarıyla karşı

karşıya gelebilirler. Ergenler bu geçişi başarılı bir şekilde tamamlamak için ebeveynlerinin düşünceli ve duyarlı desteğine gereksinim duyarlar. Ergenlik döneminde ebeveyn ile çocukları arasında ilişkiler değişir, çatışma ve gerilim daha çok yaşanmaktadır (Havas, Bosma, Spreeuwenberg & Feron, 2010).

Ulus ötesine göç eden bir ailenin çocuğu olarak ergen açısından bakıldığında, içinde bulunduğu dönem hormonal ve bedensel, mantıksal akıl yürütmeyi içeren bilişsel, bağımsızlığa ve kimlik kazanmaya odaklı bir karmaşa dönemindedir. Bu geçiş döneminde yargılanma, ayıplanma, fikirlerine saygı gösterilmemesi, kendisinin anlaşılması için çaba gösterilmemesi gibi pek çok neden, ergenlerde karşı gelme, saldırganlık ya da içe kapanma gibi durumlarla sonuçlanmaktadır (Arslan & Balkıs, 2014). Anneyle kız ergen arasında daha fazla çatışma yaşandığı, annenin çatışma durumlarında saldırgan davranışlar ortaya koymasının anneyle ergen arasındaki olumlu ilişkileri azalttığına ilişkin araştırma sonuçları vardır (Yavuzer, Liman & Kılıçarslan, 2019). Güvener'in (2021) Türkiye'den ulusötesi göç etmiş ebeveynlerin öz yeterlik inançları ve okul öncesi dönemdeki çocuklarının duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmada; yurt dışında beş yıldan fazla yaşayan katılımcıların, görücü usulünde evlenenlerin, eşi 35 yaş ve altında olan ebeveynlerin, kendisi ve eşlerinin eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların, çocuk sayısı 3- 4 ve üzeri olan katılımcıların ve eşlerinden destek alanların duygu düzenleme toplam puanlarının yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmaların sonuçları ulus ötesi göç eden ebeveynlerin çocuklarıyla iletişimlerinde sosyal, kültürel etkilerin yanı sıra demografik değişkenlerin de ebeveyn ile ergen iletişimini etkilediğini göstermektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışma grubundaki annelerin %26.6'sı ilkokul mezunu, %16.5'i ortaokul mezunu, %36.7'si lise ve %20.3'ü üniversite mezunudur. Babaların ise %12.7'si ilkokul mezunu, %13.9'u ortaokul mezunu, %36.7'si lise mezunu ve %36.7'si üniversite mezunudur. Annelerin %50.6'sı ve babaların %93.7'si çalışmaktadır. Anne ve babaların %82.3'ü çalışmaya katılan çocuğun anne babası olarak evli ve birlikte yaşamaktadırlar. Eşlerin %20.3'ü akrabadır. Ebeveynlerin %79.7'si orta düzeyde ekonomik düzeydedir.

Çalışma grubundaki ergenlerin %41.8'i kız, %58.2'si erkektir. %29.1'i 12 yaşından küçük, %20.3'ü 13-14 yaşında, %19'u 15-16 yaşında ve %31.6'sı ise 17 yaşından büyüktür. Ergenlerin %44.3'ü 2 kardeştir ve %59.5'i ilk çocuktur. Ergenlerin %82.3'ünde kronik bir hastalık yoktur.

Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeğinden ebeveynlerin aldıkları puanlar 19.39 ± 3.30 aralığındadır. Bu ölçekten alınan en yüksek puan 30, en düşük puan 12'dir.

Ebeveynlerin psikolojik sağlık puanları anne ya da baba olma durumuna göre karşılaştırılmıştır ve anlamlı bir şekilde farklılaşma olmadığı görülmüştür ($p > 0.05$).

Ebeveynlerin psikolojik sağlık puanlarının yaşanılmakta olan ülkeye göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H testi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre psikolojik sağlık puanlarının yaşanılmakta olan ülkeye göre farklılaşmadığı görülmüştür ($p > 0.05$). Çalışma grubundakilerin çoğu Avusturya, Almanya ve Belçika'da yaşamaktadırlar.

Ebeveynlerin psikolojik sağlık puanlarının Türkiye'den göç edilen bölgeye göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H testi sonuçlarına göre ebeveynlerin psikolojik sağlık puanlarının Türkiye'den göç edilen bölgeye göre farklılaşmadığı görülmüştür ($p > 0.05$). Çalışma grubundakilerin %68.3'ü İç Anadolu bölgesinden göç eden bireylerdir.

Ebeveynlerin psikolojik sağlık puanlarının Türkiye dışında yaşamaya yönelik düşüncelerine göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H testi sonuçlarına göre; bir farklılaşma olmadığı görülmüştür ($p > 0.05$). Çalışma grubundakilerin %75.9'u ($n=60$) göç ettiği ülkede orta düzeyde mutlu

ve huzurlu olduğunu; %18.9'u ise (n=15) göç ettiği ülkede çok mutlu ve huzurlu olduğunu belirtmiştir.

Ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının Türkiye'den göç edilen süreye göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H testi sonuçları, test puanlarının Türkiye'den göç edilen süreye göre farklılaşmadığını ortaya koymuştur ($p>0.05$). Göç eden bireyler yurt dışındaki iş ortamının, sosyal ve kültürel ortamın, yaşam standardının ve gelir düzeyinin Türkiye'ye göre daha iyi olduğunu belirtmişlerdir.

Ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının başka bir ülkeye göç etme nedenlerine göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H testi sonuçları; test puanlarının başka bir ülkeye göç etme nedenlerine göre farklılaşmadığını ortaya koymuştur ($p>0.05$). Başka ülkeye göç etme nedenlerine odaklanan bazı araştırmalarda ise farklı sonuçlar saptanmıştır.

Ebeveynlerin psikolojik sağlamlık göç etme kararını alan birey değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla Kruskal Wallis H testi yapılmıştır. Sonuçlar, ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının göç etme kararını alan birey ya da bireylere göre farklılaşmadığını ortaya koymaktadır ($p>0.05$). Bireyler maddi sorunlar, ailevi durumlar, eğitim, farklı ülkelerde iş bulma umudu, rahat yaşam gibi pek çok sebep ile göç etmek istemektedirler. Aynı zamanda eğitim alma, ailenin dağılması ya da başka ülkede çalışan aile bireylerinin yanına yerleşilmesi, yatırım ve ticari amaçlı göçmenlik yapılabilir. Her aile farklı nedenlerle ulus ötesi göç kararı almıştır.

Ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının yaşanılan ülkedeki insanlar tarafından nasıl karşılandıklarına göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla Kruskal Wallis H testi yapılmıştır. Elde edilen verilere göre ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının yaşanılan ülkedeki insanlar tarafından nasıl karşılandıklarına göre farklılaşmadığı görülmüştür ($p>0.05$). Bazı ülkelerde “göçmen” değil daha çok “yabancı” olarak nitelendirilen bireyler, yabancı göçmenlere karşı oluşan “tehdit algısının” veya negatif yöndeki tutumların etkisini yaşamaktadırlar.

Ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının eşiyile olan akrabalık durumuna göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis

H testi sonuçlarına göre ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının akrabalık durumuna göre farklılaşmadığı görülmüştür ($p>0.05$). Çalışma grubundakilerin %20.2'si yakın akraba ve %18.9'u uzak akraba evliliği yapmıştır.

Ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının ailenin medeni durumu ve birlikte yaşanılan aile bireyleri açısından anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H testi sonuçları ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının ailenin medeni durumu ve birlikte yaşanılan aile bireylerine göre farklılaşmadığını ortaya koymuştur ($p>0.05$). Çalışma grubundaki ebeveynlerin %82.2'si evli ve eşyle birlikte yaşamaktadır.

Ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının ailenin ekonomik durumuna göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla Kruskal Wallis H testi yapılmıştır. Ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının ailenin ekonomik durumuna göre farklılaşmadığı görülmüştür ($p>0.05$). Çalışma grubundaki ebeveynlerin %79.7'si orta düzeyde mali gelire sahip olduklarını belirtmişlerdir. Ailenin ekonomik durumu psikolojik sağlamlığı koruyucu faktörler arasında değerlendirilmektedir.

Ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının anne ve babanın eğitim durumuna göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığı incelendiğinde, ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının eğitim durumuna göre farklılaşmadığı görülmüştür ($p>0.05$).

Ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının anne ve babanın çalışma durumuna göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan bağımsız örneklem t testi ve Mann Whitney U testi sonuçlarına göre; ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının anne çalışma durumuna göre farklılaşmadığı görülmüştür ($p>0.05$). Çalışma grubundaki annelerin yarısı çalışmaktadır.

Ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının çocuğun cinsiyetine göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan bağımsız örneklem t testi sonuçları incelendiğinde, ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının çocuğun cinsiyetine göre farklılaşmadığı görülmüştür ($p>0.05$). Çalışma grubundakilerin %58.2'sinin erkek çocuğu bulunmaktadır.

Ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının çocuğun yaşına göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi

(ANOVA) sonuçları incelendiğinde, ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının çocuğun yaşına göre farklılaşmadığı görülmüştür ($p>0.05$).

Ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının çocuk sayısına göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H testi sonuçları incelendiğinde, ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının çocuk sayısına göre farklılaşmadığı görülmüştür ($p>0.05$).

Ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının çocuğun travma yaşama durumuna göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan bağımsız örneklem t testi sonuçları incelendiğinde, ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının çocuğun travma yaşama durumuna göre farklılaşmadığı görülmüştür ($p>0.05$). Çalışma grubundaki ebeveynlerin %81'i, bu araştırmaya dahil olan çocuğunun önemli bir travma yaşamadığını belirtmiştir.

Ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının çocuğun kronik hasta olma durumuna göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H testi sonuçları incelendiğinde, ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının çocuğun kronik hasta olma durumuna göre farklılaşmadığı görülmüştür ($p>0.05$). Çalışma grubundaki ebeveynlerin %82.2'si çocuklarının kronik bir hastalığı bulunmadığını belirtmiştir.

Ebeveynlerin psikolojik sağlamlık puanlarının çocukla kurulan iletişim açısından anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H testi sonuçları incelendiğinde, ebeveynlerin psikolojik sağlamlık düzeyleri çocukla kurulan iletişimin niteliğine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($X^2(2)= 9.271, p<0.05$). Farklılığın kaynağını tespit etmek için yapılan Mann Whitney U testi sonuçlarına göre, çocuğuyla çok iyi iletişim kuran ebeveynlerin psikolojik sağlamlık düzeyleri çocuğuyla kısmen iyi iletişim kuran ebeveynlerden anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur ($z(72)=-2.386, p<0.05$). Çocuğuyla çok iyi iletişim kuran ebeveynlerin psikolojik sağlamlık düzeyleri çocuğuyla kurmuş olduğu iletişimi çok kötü olarak belirten ebeveynlerden de anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur ($z(36)=-2.471, p<0.05$).

Çalışma grubundaki katılımcılara “çocuğunuzda davranış problemleri olduğunu düşünüyor musunuz, varsa hangi davranışları size göre problemleri bir davranış?” sorusu yöneltilmiştir. Ebeveynler, çocuğu için 1'den fazla davranış problemi belirtmişlerdir.

Ebeveynler, ergenlik dönemindeki çocuklarında kaygı bozukluğu, uyku problemleri (%24), içe kapanıklık, özgüvensizlik (%21.5), şiddet ve saldırganlık (%17.7), karşı gelme bozukluğu (%3.9), öfkeli davranışlar (%11.3), sosyal fobi (%11.3), konuşma problemi (%10.1), sigara bağımlılığı (%8.8) ve daha az oranlarda kekemelik, erteleme, amaçsızlık gibi ifadeler kullanarak “davranış problemi” olduğunu ifade etmişlerdir.

Davranış bozukluğu, erkeklerde kızlara oranla 4 kat fazla görülmektedir. Ancak kızlarda belirtiler ergenlik döneminde davranış problemleri belirginleşmektedir.

Çalışma grubundaki ulus ötesi göç eden ebeveynler ile ergenlik dönemindeki çocuklarıyla aralarındaki iletişimin genel olarak sınırlı, kopuk, şeffaf olmayan, ima edici, yargılayıcı ve çözüm odaklı olmayan iletişim tiplerinin uygulandığı belirlenmiştir.

Araştırmadaki çalışma grubundan elde edilen verilere dayanarak aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

- Araştırmanın bazı sınırlılıklarından bahsetmek gerekirse, ulus ötesine göç eden ailelerin ergenlik dönemindeki çocuklarına odaklanan ya da bu çocukların davranış sorunlarının ebeveynlerini ne ölçüde etkilediğini detaylandıran araştırmaların bulunmaması, bulguların genellenebilirliğini azaltmıştır. Araştırmada göç eden ebeveynler ile yarı yapılandırılmış görüşmeler ve aynı zamanda Psikolojik Sağlık Ölçeğinin kullanıldığı nicel teknikler kullanılmış olup ilerleyen çalışmalarda yine bu tür karma desenli modellerin tercih edilmesi ancak daha fazla sayıda örneklem grubu ile çalışılması, daha ayrıntılı bulgulara erişilmesini sağlayabilir.
- Çalışmada sadece Türkiye’den ulus ötesine göç eden ebeveynlerden veri toplanmıştır ve çoğunluğu annedir. Her iki ebeveynin de bir arada olduğu örneklem gruplarının benzerlik ve farklılık gösteren özelliklerinin karşılaştırmalı olarak ele alınması, bulguların daha kapsamlı değerlendirilmesi bakımından incelenmeye değer görülmektedir.
- Araştırma 79 ebeveyn ile yürütülmüştür ve elde edilen bulguları desteklemek üzere daha geniş örneklemelerde ebeveynlerle ilgili yürütülecek çalışmalara ihtiyaç

duyulmaktadır. Böylece daha geniş katılımlı örneklem gruplarında araştırma bulgularının genellenebilirliği de arttırılabilir.

- Araştırma kapsamında özel gereksinimli çocuğu bulunan ebeveynlerin çocuklarına yönelik veri toplanmamıştır. Ayrıca araştırma kapsamında ebeveynlerin psikolojik sağlamlıklarını etkileyen bazı demografik özelliklerine yönelik (depresyon, bipolar bozukluk, şizofreni gibi akıl sağlığı bozukluğu olup olmadığı, ebeveynin çocukluk travmaları, cinsel problemleri gibi) ayrıntılı bilgi edinilmemiş olması da diğer bir sınırlılık olarak görülmektedir.
- Bu araştırma internet temelli bir araştırma olup, araştırma kapsamında sadece internete erişimi olan ve sosyal medya kullanan göçmen ebeveynlerden veri toplanmıştır. İnternet araştırmaları psikoloji araştırmaları özelinde ve sosyal bilimler genelinde sıklıkla kullanılan bir veri toplama yöntemi olmasına rağmen bu veri toplama yönteminin en önemli sınırlılığı, örneklemin evreni temsil ediciliğinin düşük olmasıdır. Bu nedenle bu araştırmanın dış geçerliliğinin düşük olduğu söylenebilir. Yapılacak başka araştırmalarda internet verileri yerine yüzyüze veri elde edilmesi önerilmektedir.
- Ulus ötesine göç etmiş ebeveyn olmanın başlıca zorlu yaşam olayı olarak görülerek bunun yanı sıra diğer zorlayıcı faktörlere yönelik bilgi edinilememesi de bir sınırlılık olarak ele alınabilir. Kendi sosyo-kültürel değerlerini taşımayan bir toplumda yaşayan bir ebeveynin davranış problemleri bulunan bir çocuğa sahip olması da hayatını zorlaştırıcı diğer faktörlerdendir ve ilgili değişkenleri etkileyebilir. Gelecekte ulus ötesine göç eden ebeveynler üzerinde yürütülecek olan araştırmalarda olumsuz aile ilişkilerini etkileyen tüm faktörler, ebeveynin zararlı alışkanlıkları, çocuklarının özel durumları gibi belli başlı zorlayıcı durumlar hakkında bilgi alınması ve incelenmesi önerilmektedir.
- Bu araştırma sınırlı sayıda bir örneklem grubuna uygulanmıştır, psikolojik sağlamlığın özellikle önem kazandığı meslek gruplarının (ruh sağlığı profesyonelleri, sağlık hizmeti verenler, emniyet mensupları vb) katılacağı ve daha geniş ölçekli gruplarda, farklı değişkenlerin (meslek, çocuk sahip olup olmama, kardeş sayısı, doğum sırası, anne-baba tutumları, bağlanma stilleri vb.) ele alınacağı çalışmaların yapılmasının alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

- Ayrıca psikolojik sağamlık ile birlikte umut, yaşam doyumunu, özyeterlilik, benlik imajı, duygu düzenleme gibi kavramlar arasındaki ilişki de ulus ötesine göç eden ebeveynler üzerinde incelenebilir.
- Elde edilen veriler kesitsel olduğu için değişkenler arasındaki yönler tam bir kesinlik ifade etmemektedir. Bu nedenle sonraki araştırmalarda boylamsal ve deneysel desenlerin kullanılması önerilmektedir.
- İlerleyen çalışmalarda bu verilerin de elde edilerek ilgili değişkenlere yönelik değerlendirmelerin yapılması daha geniş bir perspektiften sonuçların değerlendirilmesine olanak sağlayacaktır.
- Araştırmanın bazı sınırlılıklarına rağmen araştırma bulguları araştırmacılar ve ruh sağlığı uzmanları için önemli bilgiler sunmaktadır. Araştırma sonuçları ulus ötesine göç etmiş ebeveynlerin psikolojik sağamlık düzeylerinin düşük olduğunu ve ulus ötesinde yetiştirdikleri ergenlik dönemindeki çocuklarının davranış sorunlarına yönelik ebeveyn tutumlarında bilgi yetersizliğini gösterdiğinden, düşük psikolojik sağamlığa sahip bireyleri belirlemeye yönelik gerçekteştirilecek tarama çalışmalarında araştırmacılar düşük öz şefkat düzeylerine sahip ve yaşamda anlam bulmakta güçlük çeken yetişkin bireylere odaklanılabilir.

KAYNAKLAR

- Ager, A., & Strang, A. (2008). Understanding integration: A conceptual framework. *Journal of Refugee Studies*, 21(2), 166-191
- Ahern, N.R., Ark, P. & Byers, J. (2008). Resilience and coping strategies in adolescents. *Paediatr Nurs* 20, 32-36.
- Akıncı, B., Nergiz, A. & Gedik, E. (2015). Uyum süreci üzerine bir değerlendirme: göç ve toplumsal kabul, *Göç Araştırmaları Dergisi*, 1, 58-83.
- Aksel, Ş., Gün, Z., Yılmaz-Irmak, T. & Çengelci, B. (2007). Migration and psychological status of adolescents in Turkey. *Adolescence*. 42(167), 588-604
- Aktepe, E., Demirci, K., Çalışkan, A.M., Sönmez, Y. (2010). Çocuk ve ergen psikiyatrisi polikliniğine başvuran hastalarda belirti ve tanı dağılımları. *Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*. 23(2), 100-108
- Albert, W., Cheryl, C., George, S. & Everly J. (2020). Peer support and crisis communication strategies to promote institutional resilience. *Annals of Internal Medicine*, 172(12), 822-823
- APA- American Psychiatric Association (2013). Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorder (DSM-5) Fifth edition. Washington DC, Amerikan Psychiatric Association.
- Aras, N.Y., Topkaya, N. & Şahin, E. (2023). Yetişkin bireylerde psikolojik sağlamlığın yordayıcısı olarak cinsiyet, çocukluk çağı travmaları, yaşamda anlam ve öz şefkat. *İçtimaiyat Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 168-183
- Arslan, G. & Balkıs, M. (2014). The investigation of relationship between problem behaviors and family problems in adolescence. *SDU International Journal of Educational Studies*, 1(1), 11-23
- Arslan, E. (2021). Uluslararası göçe teorik bakış ve 21. yüzyıl göçleri: göç karşıtlığının yükselişi ve zorunlu göçlerin artması üzerine bir değerlendirme, uluslararası göç üzerine akademik çalışmalar-süreçler olgular uygulamalar, (Ed. E. Arslan), Eğitim Yayınevi, 1-33.
- Avrupa Komisyonu Teknik Raporu (2022). JRC Technical report. Measuring and understanding individual resilience across the EU. Joossens, E., Manca, A. R., Zec, S., Measuring and understanding individual resilience in the EU, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2022, doi:10.2760/434622, JRC130485.
- Aydın, H., Gundogdu, M. & Akgul, A. (2019). Integration of Syrian refugees in Turkey: Understanding the educators' perception. *Journal of International Migration and Integration*, 3, 1-12 <https://doi.org/10.1007/s12134-018-0638-1>
- Aydın, M. & Egemberdiyeva, A. (2018). Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeylerinin incelenmesi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 3(1), 37-53
- Aysu Köksal, Y. (2021). Mutluluk ekonomisi ve beyin göçü: Türkiye örneği. Yüksek lisans tezi. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Aydın.
- Azam, J.P., & Gubert, F. (2006). Migrants' remittances and the household in Africa: A review of the evidence. *Journal of African Economies*, 15(2), 426-462

- Baki, A. & Gökçek, T. (2012). Karma yöntem araştırmalarına genel bir bakış. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(42), 1-21
- Ball, R., & Chernova, K. (2008). Absolute income, relative income, and happiness. *Social Indicators Research*, 88(3), 497-529.
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388
- Bargal, D. (2006). Personal and intellectual influences leading to Lewin's paradigm of action research: Towards the 60th anniversary of Lewin's 'action research and minority problems' (1946). *Action Research*, 4(4), 367-388. <https://doi.org/10.1177/1476750306070101>
- Başak, B. E. (2012). Düşük gelirli ailelerden gelen üniversite öğrencilerinin özduyarlık sosyal bağlılık ve iyimserlik ile psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişkiler. Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir
- Beiser, M., Hou, F., Hyman, I., & Tousignant, M. (2002). Poverty, family process, and the mental health of immigrant children in Canada. *American Journal of Public Health*, 92, 220-227
- Bekman, M. (2022). Halkla ilişkiler uygulamalarında nicel araştırma yöntemi: ilişkisel tarama modeli. *Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 6(16), 238-258.
- Berry, J. W. (2011). Integration and multiculturalism: Ways towards social solidarity. *Papers on Social Representations*, 20(1), 2-1.
- Birkan, B. (2002). Çocuklarda davranış sorunları ve başa çıkma yolları. *Çocuk Çocuk*. 17, 18-21
- Brown, R., ve Zagefka, H. (2011). The dynamics of acculturation: An intergroup perspective. *Advances in Experimental Social Psychology*, 44, 129-184.
- Boccagni, P. (2012). Revisiting the "transnational" in migration studies: a sociological understanding", *Revue Europeenne des Migrations Internationales* 28(1), 1-14 <https://doi.org/10.4000/remi.5744>
- Bonnefond, C. & Clement, M. (2014). Social class and body weight among Chinese urban adults: The role of the middle classes in the nutrition transition. *Social Science and Medicine* 112, 22- 29. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2014.04.021>
- Bor, W. (2004). Prevention and treatment of childhood and adolescent aggression and antisocial behaviour: A selective review. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 38, 373-380
- Bülbül, ř. & Giray, S. (2011). Sosyodemografik özellikler ile mutluluk algısı arasındaki ilişki yapısının analizi. *Ege Akademik Bakış Dergisi*, 11(Özel Sayı), 113-123.
- Cirhinlioğlu, F.G. (2010). Çocuk gelişimi ve ruh sağlığı. Ankara: Nobel Yayıncılık; ss. 80-92
- Collyer, M. & King, R. (2015). Producing transnational space: International migration and the extra-territorial reach of state power. *Progress in Human Geography*, 39(2), 185-204. <https://doi.org/10.1177/0309132514521479>

- Cooper, C. (2011). Bridging multiple worlds. Culture, identities, and pathways to college. Oxford University Press, Oxford.
- Costello, E.J., Keeler, G.P., Angold, A. (2001). Poverty, race/ethnicity, and psychiatric disorder: a study of rural children. *Am J Public Health*, 91(9), 1494–1498
- Cox, P. & McDonald, J. (2020). Analysis and critique of ‘transforming children and young people’s mental health provision: a green paper’: some implications for refugee children and young people. *Journal of Child Health Care*, 24(3), 338–350 <https://doi.org/10.1177/1367493518786021>
- Cox, E., A. & Ureta, M. (2003). International migration, remittances, and schooling: evidence from El Salvador. *Journal of Development Economics*, 72(2), 429–461
- Creswell, J. W. & Miller, D. L. (2000). Determining validity in qualitative inquiry. *Theory into Practice*, 39(3), 124–130.
- Crone, M.R., Bekkema, N., Wiefferink, C.H., Reijneveld, S.A. (2010). Professional identification of psychosocial problems among children from ethnic minority groups: Room for improvement. *The Journal of Pediatrics*. 2010;156(2), 277–284 e1 <https://doi.org/10.1016/j.jpeds.2009.08.008>.
- Çataloğlu, S. & Bulut, M. (2018). Globalization, transnational migration and associations. *International Journal of Human Studies* 1(2) <https://doi.org/10.35235/uicd.487240>
- Çelik, Ç. & İçduygu, A. (2019). Schools and refugee children: The case of Syrians in Turkey. *International Migration*, 57(2), 253–267
- Çelik, C. (2008). Almanya’da Türkler: sürekli yabancılık, kültürel çatışma ve din, *Kültür ve Mitoloji Araştırmaları Dergisi*, 5(3), 105–142.
- Deniz, A. & Özgür, E. M. (2013). Antalya’daki Rus gelinler: Göçten evliliğe, evlilikten göçe. *Sosyoloji Dergisi*, 27(2), 151–175
- Deniz, O. & Erol, E. (2009). Kırdan kente göç ve göçmenlerin uyum süreci üzerine bir çalışma: Van örneği, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(2), 472–498
- Deniz, T. (2014). Uluslararası göç sorunu perspektifinde Türkiye. *TSA*. 18(1), 175–197
- Doğan, H. & Buz, S., (2022). Göç sürecinde ergen olmak. *ODÜSOBİAD* 12(3), 2797–2822 <https://doi.org/10.48146/odusobiad.1087253>
- Du, Y., Kou, J., & Coghill, D. (2008). The validity, reliability and normative scores of the parent, teacher and self report versions of the Strengths and Difficulties Questionnaire in China. *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health*, 2. Retrieved May 12, 2023, from [http:// www.capmh.com/](http://www.capmh.com/)
- Duman, T. (2019). Toplumsal uyum için eğitimin önemi: Türkiye’deki Suriyeliler örneği. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (41), 343– 368.
- Eckstein, S., & Barberia, L. (2002). Grounding immigrant generations in history: Cuban Americans and their transnational ties. *International Migration Review*, 36(3), 799–837
- Eisenberg, S., Spinrad, T. L., Fabes, R. A., Reiser, M., Cumberland, A., Shepard, S. A., Valiente, C., Losoya, S. H., Guthrie, I. K. ve Thompson, M. (2004). The relations

- of effortful control and impulsivity to children's resiliency and adjustment. *Child Development*, 75, 25-46
- Elsel, D. (2019). Yetişkin bireylerin özgüvenleri ile psikolojik sağlık düzeyleri arasındaki ilişki. Yüksek lisans tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun
- Ersoy, A.F. & Turan, N. (2019). Sığınmacı ve göçmen öğrencilerde sosyal dışlanma ve çeteleşme. *Third Sector Social Economic Review*, 54(2), 828-840 <https://doi.org/10.15659/3.sektor-sosyalekonomi.19.05.1103>
- Ekholm, K. ve Friedman, J. (2003). Eski Dünya Sistemlerinde "Sermaye" Emperyalizmi ve Sömürü", Dünya Sistemi, Der. Frank, G. Gills, B. İmge, Ankara
- Espin, O. (2006). Gender, sexuality, language and migration. In R. Mahalingam (Ed.), *Cultural psychology of immigrants* (pp. 241–258). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates
- Eroğlu, M. (2022). Çalışan kadınlarda kişilik özelliklerinin psikolojik dayanıklılık üzerindeki etkisi ve yaş, eğitim durumu, gelir düzeyi gibi özelliklerin rolü. *Uluslararası Temel Eğitim Çalışmaları Dergisi*. 1, 34-42
- European Commission. (2020). Action plan on Integration and Inclusion 2021– 2027. Brussels: European Commission. Retrieved July 27, 2022, from https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/pdf/action_plan_on_integration_and_inclusion_2021-2027.pdf
- Eyberg, S.M., Nelson, M.M., & Boggs, S.R. (2008). Evidence-based psychosocial treatment for children and adolescent with distructive behaviour. *J Clin Child Adolesc Psychol*. 37, 215-237
- Faist, T. (2010). Diaspora and transnationalism: What kind of dance partners? In R.Bauböck & T.Faist (Eds.), *Diaspora and Transnationalism: Concepts, Theories and Methods* (pp.9-34). Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Fandrem, H., Strohmeier, D., & Jonsdottir, K. A. (2012). Peer groups and victimisation among native and immigrant adolescents in Norway. *Emotional and Behavioural Difficulties*, 17(3-4), 273-285.
- Fang, J.K., Wang, Y., Du, Y.Y., Ma, F.L., Liu, M., Sun, W. Et all. (2020). Migrant adolescents' behavioral problems compared to host adolescents and adolescents in their region of origin: a longitudinal study. *BMC Psychiatry* 20, 472 (2020). <https://doi.org/10.1186/s12888-020-02872-x>
- Fletcher, D. & Hanton, S. (2003). Sources of organizational stress in elite sport performers. *The Sport Psychologist*, 17(1), 175-195.
- Fletcher, D. & Sarkar, M. (2013). Psychological resilience: A review and critique of definitions, concepts, and theory. *Eur. Psychol*. 18, 12–23
- Flick, U. (2014). An Introduction to qualitative research. New York: Sage.
- Forbes, J. & Sime, D. (2016). Relation between child poverty and new migrant child status, academic attainment and social participation: Insights using social capital theory. *Education Sciences*, 6(24), 1–15 <https://doi.org/10.3390/educsci6030024>

- Fraenkel, J. R., & Wallen, N. E. (2009). How to design and evaluate research in education, (7th ed.). McGraw-Hill
- Friborg, O., Barlaug, D., Martinussen, M., Rosenvinge, J.H., Hjemdal, O., (2005), Resilience in relation to personality and intelligence, *International Journal of Methods in Psychiatric Research*, 14(1), 29-42.
- Frick, P.J. & Morris, A.S. (2014) Temperament and developmental pathways to conduct problems 3. *J Clin Child Adolesc Psychol.* 3, 54-68. Retrieved from: <https://bit.ly/398tYfx>
- Fruja Amthor, R., & Roxas, K. (2016). Multicultural education and newcomer youth: Re-imagining a more inclusive vision for immigrant and refugee students. *Educational Studies*, 52(2), 155-176.
- Geçkil, E., Aldem, M. & Kaleci, E. (2017). Effects of migration on child health. *Journal of Human Sciences*, 14(1), 171-186 <https://www.j-humansciences.com/ojs/index.php/IJHS/article/view/4102>
- Georgiades, K., Boyle, M. H., & Duku, E. (2007). Contextual influences on children's mental health and school performance: The moderating effects of family immigrant status. *Child Development*, 78, 1572–1591
- Getaz, L., Silva-Santos, L., Wolff, H., Vitoria, M., Serre-Delcor, N., Lozano-Becerra, J.C. (2016). Persistent infectious and tropical diseases in immigrant correctional populations. *Rev Esp Sanid Penit.* 18, 57-66
- Gielis, R. (2009). A global sense of migrant places: Towards a place perspective in the study of migrant transnationalism. *Global Networks*, 9(2), 271-287. DOI: 10.1111/j.1471-0374.2009.00254.x
- Gizir, C. A. (2007). Psikolojik sağlamlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler üzerine bir derleme çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(28), 113-128
- Goldstein, S., Davis-Kean, P. & Eccles, J. (2005). Parents, peers, and problem behavior: A longitudinal investigation of the impact of relationship perceptions and characteristics on the development of adolescent problem behavior. *Developmental Psychology*, 41, 401-413
- Gonzales, A., Sierra, C., Martinez, B. Martinez-Molina, A., & Ponce, F. (2015). An in-depth psychometric analysis of the connor-davidson resilience scale: Calibration with rasch-andrich model. *Health Quality Life Outcomes*, 13, 154
- Göker, G. & Keskin, G. (2015). Haber medyası ve mülteciler: Suriyeli mültecilerin Türk yazılı basınındaki temsili. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi.* 41, 229-245
- Greene, J., Cohen, D., Siskowski, C., Toyinbo, P. (2017). The relationship between family caregiving and the mental health of emerging young adult caregivers. *J Behav Health Serv Res.* 44(4), 551–563
- Gupta, A.K., Mongia, M. & Garg, A. (2017). Descriptive study of behavioral problems in school going children. *Industrial Psychiatry Journal.* 26(1), 91–94
- Gül, S. (2020). Mutluluk ve uluslararası göç: genel bir bakış. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi.* 15(1),371 – 388

- Gülmez, S. & Öztürk, A. (2018). Göç yaşantısı çerçevesinde çocukta psikososyal uyum süreci üzerine bir inceleme. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 40(2), 449-481. <https://doi.org/10.21560/spcd.vi.466705>
- Güngör, D. & Perdu, N. (2017). Resilience and acculturative pathways underlying psychological well-being of immigrant youth. *International Journal of Intercultural Relations*, 56, 1-12 <http://dx.doi.org/10.1016/j.ijintrel.2016.10.005>
- Güvener, E. (2021). Türkiye'den ulusötesi göç etmiş ebeveynlerin özyeterlik inançları ve okul öncesi dönemdeki çocuklarının duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişki. Yüksek lisans tezi. KTO Karatay Üniversitesi Çocuk Gelişimi ABD. Konya.
- Hagen-Zanker, J. (2008). Why do people migrate? A review of the theoretical literature. *MPRA Working Paper*, No.28197.
- Haldane, V., Ong, S.-E., Chuah, F. L.-H., & Legido-Quigley, H. (2017). Health systems resilience: meaningful construct or catchphrase? *The Lancet*, 389(10078), 1513. [https://doi.org/10.1016/s0140-6736\(17\)30946-7](https://doi.org/10.1016/s0140-6736(17)30946-7)
- Havas, J., Bosma, H., Spreeuwenberg, C., & Feron, F. J. (2010). Mental health problems of Dutch adolescents: The association with adolescents' and their parents' educational level. *European Journal of Public Health*, 20(3), 258–264. <https://dx.doi.org/10.1093/eurpub/ckp172>
- Helliwell, J.F. (2003). How's life? Combining individual and national variables to explain subjective well-being. https://www.nber.org/system/files/working_papers/w9065/w9065.pdf
- Herrman, H., Stewart, D.E., Diaz-Granados, N., Berger, E.L., Jackson, B., Yuen. T. (2011). What is resilience. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 56(5), 258-265
- Hill, I. (2006). Student types, school types and their combined influence on the development of intercultural understanding. *Journal of Research in International Education*, 5 (1), 5–33.
- Hitaj E. (2016). Diplomatic asylum under international law: between administration of justice, diplomatic immunity and human rights protection. *International Journal of Law and Legal Jurisprudence Studies*, 4(2), 36-56
- Hoang, L.A. & Yeoh, B. (2015). Children's agency and its contradictions in the context of transnational labour migration from Vietnam. *Glob Networks*, 15, 180–197. <https://doi.org/10.1111/glob.12057>
- Hoerder, D. (2013). Translocalism. In I. Ness (Ed.), *The Encyclopedia of Global Human Migration* (pp.1-4). Wiley-Blackwell <https://dx.doi.org/10.1002/9781444351071.wbeghm540>
- Hoffmann, M.S., Pan, P.M., Manfro, G.G., et al. (2019). Cross-sectional and longitudinal associations of temperament and mental disorders in youth. *Child Psychiatry Hum Dev*, 50(3):374-383. doi: 10.1007/s10578-018-0846-0.
- Hong, Y., Benet-Martinez, V., Chiu, C., & Morris, M. W. (2003). Boundaries of cultural influence: construct activation as a mechanism for cultural differences in social perception. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 34(4), 453–464

- Infurna, F.J. & Jayawickreme, E. (2019). Fixing the growth illusion: New directions for research in resilience and posttraumatic growth. *Curr Dir Psychol Sci*, 28, 152-158
- Ingleby, D. & Watters C. (2002). Refugee children at school: Good practices in mental health and social care. *Education and Health*, 20 (3), 43–45
- International Organization for Migration-IOM (2022). IOM Cash-based Interventions Strategy 2022–2026. IOM, Geneva
- IOM-International Organization For Migration (2020). World migration report 2020. Geneva: International Organization for Migration.
- İnal, A. E. & Aktürk, A. İ. (2022). Examination of the psychological resilience, family resilience and life satisfaction of the parents of children with special needs and the parents of children with normal development, *Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi*, 8 (12), 21-45
- İnce, C. (2019). Göç kuramları ve Suriye göçü üzerine bir değerlendirme. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 11(18), 2579-2615. <https://doi.org/10.26466/opus.546737>
- İşigüzel, B. & Baldık, Y. (2019). Göçmen toplulukların eğitim sistemine katılımı sürecinde uygulanan eğitim ve dil politikalarının incelenmesi. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 9(2), 487-503
- Jaeger, F., Hossain, M., Kiss, L. & Zimmerman, C. (2012). The health of migrant children in Switzerland. *Int. J Public Health*, 57(4), 659-671. <https://doi.org/10.1007/s00038-012-0375-8>
- Jacobs, D., Phalet, K., Swyngedouw, M. (2006). Political participation and associational life of Turkish residents in the Capital of Europe. *Turkish Studies*, 7(1), 145-161. DOI: 10.1080/14683840500520659
- Joossens, E., Manca, A. R. & Zec, S. (2022). Measuring and understanding individual resilience in the EU, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2022, <https://doi.org/10.2760/434622, JRC130485>
- Jordan, L. & Graham, E. (2012). Resilience and well-being among children of migrant parents in South-East Asia. *Child Development*, 83(5), 1672–1688
- Joyce, S., Shand, F., Tighe, J., Laurent, S.J., Bryant, R.A. & Harvey, S.B. (2018). Road to resilience: A systematic review and meta-analysis of resilience training programmes and interventions. *BMJ Open*, 8, e017858
- Kaner, S. ve Bayraklı, H. (2004) Aile Yılmazlık Ölçeği: geliştirilmesi, geçerliği ve güvenilirliği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 11(2), 47-62
- Karaduman, S. (2010). Modernizmden postmodernizme kimliğin yapısal dönüşümü. *Journal of Yaşar University*, 17, 2886-2899.
- Karagülle, A.E. & Çaycı, B. (2014). Ağ toplumunda sosyalleşme ve yabancılaşma. *Tasarım Sanat ve İletişim Dergisi*, 4(1), 1-9
- Karakaya, C. (2020). Avrupa'ya işçi göçünde uyum ve uyum sürecinin kuşaklararası değerlendirilmesi. *Toplumsal Politika Dergisi*, 1(2), 116-133

- Kardeş, S. ve Akman, B. (2022). Problems encountered in the education of refugees in Turkey. *International Journal of Psychology and Educational Studies*, 9(1), 153-164. <https://dx.doi.org/10.52380/ijpes.2022.9.1.641>
- Karpat, K. (2010). Osmanlı'dan Günümüze Etnik Yapılanma ve Göçler. İstanbul: Timaş Yayınları
- Kemal, N. & Oğuz Duran, N. (2019). Türkiye’de yükseköğretimdeki Ahıskalı öğrencilerin mutluluk ve psikolojik sağlamlık düzeylerinin bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi. *Maarif Mektepleri Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 3(1), 1-15
- Khamis, V. (2019). Posttraumatic stress disorder and emotion dysregulation among Syrian refugee children and adolescents resettled in Lebanon and Jordan. *Child Abuse & Neglect*, 89, 29-39.
- Kındıroğlu, Z. (2018). Ebeveynlerin psikolojik iyi oluş ve psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile çocukların sosyal yetkinlik ve davranışları arasındaki ilişki. Yüksek lisans tezi. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Anabilim Dalı. İstanbul.
- Kim, J. H, Nicodimos, S, Kushner, S. E, Rhew, I. C, McCauley, E, Vander Stoep, A. (2018). Comparing mental health of US children of immigrants and non-immigrants in 4 racial/ethnic groups. *Journal School Health*, 88, 167-175
- Kim-Cohen, J., Caspi, A., Moffitt, T.E., Harrington, H., Milne, B.J., Poulton, R. (2003). Prior juvenile diagnoses in adults with mental disorder. Developmental follow-back of a prospective-longitudinal cohort. *Arch Gen Psychiatry*. 60(7), 709-717
- Klein, E.M., Müller, K.W., Wölfling, K., Dreier, M., Ernst, M., Beutel, M.E. (2020). The relationship between acculturation and mental health of 1st generation immigrant youth in a representative school survey: does gender matter? *Child Adolesc. Psychiatry Ment.* 14, 29.
- Klein, J. D., Schoen, C., & Simantov, E. (2000). Health-compromising behaviors: why do adolescents smoke or drink? identify underlying risk and protective factors. *Pediatrics and Adolescent Medicine*, 154(10), 1025–1033.
- Koç, M. (2004). ‘Gelişim psikolojisi açısından ergenlik dönemi ve genel özellikleri. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17, 231-256
- Koiuder, E.B., Koglin, U. & Petermann, F. (2014). Emotional and behavioral problems in migrant children and adolescents in Europe: A systematic review. *European Child & Adolescent Psychiatry*. 23(6), 373-391 <https://doi.org/10.1007/s00787-013-0485-8>
- Kokko, K., Tremblay, R. E., Lacourse, E., Nagin, D. S. ve Vitaro, F. (2006). Trajectories of prosocial behavior and physical aggression in middle childhood: Links to adolescent school dropout and physical violence. *Journal of Research on Adolescence*, 16, 403-428
- Kunt, V. (2003). Suç ve çocuk. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Kurban, S. (2021). Suriyeli göçmenlerin eğitim finansmanı ve küresel sorumluluk paylaşımı. *Milli Eğitim Dergisi*, 50(1), 1081-1104. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.930575>
- Küresel Eğitim İzleme Raporu (2019). Göç, yerinden edilme ve eğitim, duvarlar yerine köprüler Yılmaz, V., Telsaç, C. (2021). Göç Olgusu ve Türkiye'deki Suriyeli Göçmenlerin Kentlerdeki Sayısal Durumu, (Ed. E. Arslan), Bölgesel Gelişmeler Işığında Uluslararası Göç ve Türkiye, Nobel Yayınevi. inşa etmek. United Nations Educational Scientific and Cultural Organization.
- https://abdigm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_06/14154733_Kuresel_EYitim_Yzleme_Raporu_GEM.pdf
- Lawrence, J., Kaplan, I. & Collard, A. (2018). Perspectives of refugee children resettling in Australia on indicators of their wellbeing. *Child Indicators Research*, 12(3), 943–962. <https://doi.org/10.1007/s12187-018-9568-x>
- Lee, C. (2009). Sociological theories of immigration: Pathways to integration for U.S. immigrants. *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 19(6), 730–744. <https://doi.org/10.1080/10911350902910906>
- Lewicka, M. (2008). Place attachment, place identity, and place memory: Restoring the forgotten city past. *Journal of Environmental Psychology*, 28(3), 209-231. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2008.02.001>
- Leyendecker, B. (2011). Children from immigrant families – adaption, development, and resilience. current trends in the study of migration in Europe. *International Journal of Developmental Science* 5 (2011) 3–9 <https://doi.org/10.3233/DEV-2011-002>
- Li, M. (2015). Pre-migration trauma and post-migration stressors for Asian and Latino American immigrants: transnational stress proliferation. *Social Indicators Research*, 129 (1), 47–59. <https://doi.org/10.1007/s11205-015-1090-7>
- Liebkind, K. & Jasinskaja-Lahti, I. (2000). The Influence of experiences of discrimination on psychological stress: A comparison of seven immigrant groups. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 16, 1–16.
- Lochman, J.E. & Wells, K.C. (2003). Effectiveness study of Coping Power and classroom intervention with aggressive children: Outcomes at aone-year follow-up. *Behaviour Therapy* 34, 493-515
- Lynam, D.R., Caspi, A., Moffitt, T.E. et al (2007). Longitudinal evidence that psychopathy scores in early adolescence predict adult psychopathy. *J Abnorm Psychol*, 116, 155- 165. <https://doi.org/10.1037/0021-843X.116.1.155>
- Martin, R. (2012). Regional economic resilience, hysteresis and recessionary shocks. *Journal of Economic Geography*, 12(1), 1-32
- Masten, A. S. (2014). Global perspectives on resilience in children and youth. *Child Development*, 85(1), 620. <https://doi.org/10.1111/cdev.12205>
- McBrien, J. L. (2017). Refugees, asylum seekers, and other immigrants: Help for teacherswith problematic definitions. *Social Studies Research and Practice*, 12(2), 113-124

- McCubbin, H. I., McCubbin, M. & Thompson, A. I. (1993). Resiliency in families: The role of family schema and appraisal in family adaptation to crisis. In T. H. Brubaker (Ed.), *Family relations: Challenges for the future* (pp:153-177). Newbury Park, CA: Sage
- Measham, T., Guzder, J., Rousseau, C., Pacione, L., Blais-McPherson, M., & Nadeau, L. (2014). Refugee children and their families: supporting psychological well-being and positive adaptation following migration. *Current Problems in Pediatric and Adolescent Health Care*, 44(7), 208-215
- Martin, P. L. & Zürcher, G. (2008). Managing migration: The global challenge. *Population Bulletin* (Vol. 63). Washington, DC: Population Reference Bureau.
- Milkman, H. B. & Wanderg, K. W (2012). Adolescent development and pathways to problem behavior. In: H. B. Milkman & K. W. Wanderg (Orgs). *Criminal conduct and substance abuse treatment for adolescents: Pathways to self-discovery and change*. (pp 21-54). SAGE
- Mills, R., Scott, J., Alati, R., O'Callaghan, M., Najman, J. M & Strathearn, L (2013). Child maltreatment and adolescent mental health problems in a largebirth cohort. *Child Abuse & Neglect*, 37(5), 292-302. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu>
- More, H. W. & Shellman, M. S. (2004). Fear of persecution: forced migration, 1952-1995. *Sage Journals*, 48(5), 723-745. <https://doi.org/10.1177/0022002704267767>
- Motti-Stefanidi, F., Pavlopoulos, V., & Tantaros, S. (2011). Parent-adolescent conflict and adolescents' adaptation: A longitudinal study of Albanian immigrant youth living in Greece. *International Journal of Developmental Science*, 5(1-2), 57-71. <https://doi.org/10.3233/DEV-2011-11074>
- Mukherjee, K. (2022). Childhood trauma and its effects in adulthood. *International Journal of Innovative Research in Technology*. 8(12), 178-186
- Musa, M.A. (2019). Transnational social fields of Ethiopian migrants in Turkey. Doktora tezi. Hacettepe Üniversitesi Antropoloji Ana Bilim Dalı. Ankara.
- Nakeyar, C., Esses, V. & Graham, J. (2018). The psychosocial needs of refugee children and youth and best practices for filling these needs: A systematic review. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 23(2), 186-208. <https://doi.org/10.1177/1359104517742188>
- Nayir, F. & Sarıdaş, F. (2020). Çokkültürlü eğitim, kültürlerarası eğitim ve kültürel değerlere duyarlı eğitime ilişkin kavramsal bir inceleme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 13(70), 769-781
- Nock, M.K. (2003). Progress review of the psychosocial treatment of child conduct problems. *Clinical Psychology Science and Practice*. 10(1), 1-28
- Norris, F. H., Steven, S. P., Pfefferbaum, B., Wyche, K. F., & Pfefferbaum, R. L. (2008). Community resilience as a metaphor, theory, set of capacities, and strategy for disaster readiness. *American Journal of Community Psychology*, 41, 127150
- Odacı, H., Ülken, E. & Bülbül, K. (2022). Tek ebeveyn olan annelerin psikolojik sağlamlıkları ile yaşam doyumları arasındaki ilişkide umut ve affetmenin aracı rolü. *Ege Eğitim Dergisi*, 23(1), 1-17. doi: 10.12984/eggedf.939069

- Orellana, M. F., Thorne, B., Chee, A., & Lam, W. S. E. (2001). Transnational childhoods: The participation of children in processes of family migration. *Social Problems*, 48, 572–591
- Orozco, M. (2005). Transnationalism and development: Trends and opportunities in Latin America. In S.M. Maimbo & D.Ratha (Eds.), *Remittances: Development Impact and Future Prospects* (pp. 307-330). Washington, DC: World Bank.
- Osman, S.R., Khalaf, S.A., Omar, M.S, Ismail, T.A. (2019). Behavioral and emotional problems among adolescent students. *JHIPH*. 49(2), 82-89
- Özkul, D. (2012). Ulus-ötesi göç: Uluslararası göç yazınında yeni bir paradigma. S.G. Ihlamur-Öner, N.S. Şirin-Öner (Eds.), *Küreselleşme Çağında Göç: Kavramlar Tartışmalar içinde* (s.483-500). İstanbul: İletişim.
- Pai, N. & Vella, S.L. (2018). Can one spring back from psychosis? The role of resilience in serious mental illness. *Aust N Z J Psychiatry*. 52, 1093-1094
- Panter-Brick, C. (2014). Health, risk, and resilience: Interdisciplinary concepts and applications. *Annual Review of Anthropology*, 43, 431-448
- Patel, S. G., Staudenmeyer, A. H., Wickham, R., Firmender, W. M., Fields, L., & Miller, A. B. (2017). War-exposed newcomer adolescent immigrants facing daily life stressors in the United States. *International Journal of Intercultural Relations*, 60, 120–131. <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2017.03.002>
- Perera, H. (2013). Childhood predictors of adult mental disorders: Implications for prevention. *Journal of Psychiatry*, 4, 1-2. <http://doi.org/10.4038/sljpsyc.v4i1.5712>
- Perez, R. (2016). Effects of immigrations during adolescence on mental health and well-being. *Issues in Mental Health Nursing*, 37(10), 765-768. <https://doi.org/10.3109/01612840.2016.1142032>
- Perrotta, G. & Fabiano, G. (2021). Behavioural disorders in children and adolescents: Definition, clinical contexts, neurobiological profiles and clinical treatments. *Open J Pediatr Child Health* 6(1), 005-015. <https://dx.doi.org/10.17352/ojpc.000030>
- Pescaru, M. (2015). Consequences of parents' migration on children rearing and education. *Procedia Social and Behavioral Sciences*. 180, 674 – 681
- Pietralunga, S., Grattagliano, I., Lalla, M. & Bologna, M. (2020). Minori e attività sportive: una ricerca-intervento per la prevenzione primaria della devianza minorile. Il contributo della criminologia, *Rassegna Italiana di Criminologia*. 14, 122-125
- Plummer, F., Manea, L., Trepel, D. & McMillan, D. (2016). Screening for anxiety disorders with the GAD-7 and GAD-2: A systematic review and diagnostic metaanalysis. *Gen. Hosp. Psychiatry*, 39, 24–31
- Poureslami, I., Nimmon, L., N, K., Cho, S., Foster, S., & Hertzman, C. (2013). Bridging immigrants and refugees with early childhood development services: Partnership research in the development of an effective service model. *Early Child Development and Care*, 183(12), 1924-1942

- Raghavan, S. (2020). The relationship between cultural variables and resilience to psychological trauma: A systematic review of the literature. *American Psychological Association*. <https://doi.org/10.1037/trm0000239>
- Reddy, K.R., Biswas, A., Rao, H. (2011). Assessment of mental health of Indian adolescents studying in urban schools. *Malaysian Journal of Pediatrics and Child Health*. 17(1), 129-134
- Reynolds, A.J., Temple, J.A., Robertson, D.L., Mann, E.A. (2001). Long-term effects of an early childhood intervention on educational achievement and juvenile arrest: a 15-year follow-up of low-income children in public schools. *JAMA*. 285(18), 2339–2346
- Richardson, G. E. (2002). The Metatheory of Resilience and Resiliency. *Journal of Clinical Psychology*, 58(3), 307-321. <https://doi.org/10.1002/jclp.10020>
- Riresili, G., Filov, I., Rajchanovska, D., Stefanovski, P., Dejanova, B. (2015). Resilience and quality of life in breast cancer patients. *Open access Macedonian Journal of Medical Sciences*, 3(4), 727-731.
- Romano, E., Tremblay, R. E., Boulerice, B. ve Swisher, R. (2005). Multilevel correlates of childhood physical aggression and prosocial behavior. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 33, 565-578
- Rubinstein-Avila, E. (2017) Immigration and education: What should k-12 teachers, school administrators, and staff know. *Journal of Educational Strategies*, 90(1), 12-17, <https://doi.org/10.1080/00098655.2016.1234817>.
- Ruengorn, C., Awiphan, R., Phosuya, C., Ruanta, Y., Wongpakaran, N., Wongpakaran, T., Thavorn, K., Nochaiwong, S. (2022). Psychological resilience and adverse mental health issues in the Thai population during the coronavirus disease 2019 pandemic. *J. Environ. Res. Public Health*, 19, 13023 <https://doi.org/10.3390/ijerph192013023>
- Sabatier, C., & Berry, J. W. (2008). The role of family acculturation, parental style, and perceived discrimination in the adaptation of second-generation immigrant youth in France and Canada. *European Journal of Developmental Psychology*, 5(2), 159–185.
- Sadock, B. J., Sadock, V. A., & Ruiz, P. (2016). Kaplan & Sadock Psikiyatri: Davranış Bilimleri ve Klinik Psikiyatri (Ali Bozkurt Çev. Ed.). Ankara: Güneş Tıp Kitapev
- Salinari, G. & Santis, G. (2013). Population growth and migration in Northern and Western Africa. *Genus*, 69(1), 61-81
- Sam, D.L., Kosic, A., & Oppedal, B. (2003). Where is “development” in acculturation theories? *ISSBD Bulletin*, 44, 4-7
- Sargın, N. (2001). Çocuklarda ruh sağlığı. 1. Baskı. Ankara: Nobel Yayın-Dağıtım. 43-45
- Sayın, Ö. (2001). Gezegeneğimizin Küreselleşmesi, *Sosyoloji Dergisi*, Sayı:8–9, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İzmir.
- Saylık, F. Z. & Gezici-Yalçın, M. (2018). Otoriter veya demokratik ebeveyn tutumunun ve ebeveyne bağlanma biçiminin suçluluk ve utanç duygularına etkisinin yarı-

- deneysel yöntemle incelenmesi. *Psikoloji Çalışmaları*. 38(2), 95-127
<https://doi.org/10.26650/SP404167>
- Scheeringa, M.S., Zeanah, C.H., Cohen, J.A. (2011). PTSD in children and adolescents: toward an empirically based algorithm. *Depress Anxiety*, 28:770-782.
<https://doi.org/10.1002/da.20736>
- Sieh, D.S, Meijer, A.M., Oort, F.J., Visser-Meily, J., Leij, D. (2010). Problem behavior in children of chronically ill parents: a meta-analysis. *Clin Child Fam Psychol Rev*. 13(4), 384–397.
- Siyez, D. M. (2006). 15-17 yaş arası ergenlerde görülen problem davranışların koruyucu ve risk faktörleri açısından incelenmesi, Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. İzmir.
- Smith, B.W., Emerson M., Epstein, J., Paulette J., Christopher, and Erin M. Tooley. (2013). The Foundations of Resilience: What Are the Critical Resources for Bouncing Back from Stress? *In Resilience in Children, Adolescents, and Adults*. Springer, 167–187
- Southwick, S.M., Bonanno, G.A., Masten, A.S., Panter-Brick, C., Yehuda, R. (2014). Resilience definitions, theory, and challenges: Interdisciplinary perspectives. *Eur J Psychotraumatol*. 5, 1-14
- Staudenmeyer, A., Macciomei, E., Del Cid, M., & Patel, S. G. (2016). Immigrant youth life stressors. *Psychotherapy for Immigrant Youth*, 3-24.
- Stefanek, E., Strohmeier, D., van de Schoot, R., & Spiel, C. (2011). Bullying and victimization in ethnically diverse schools: Risk and protective factors on the individual and class level. *International Journal of Developmental Science*, 5, 73-84.
- Stillman, S., Gibson, J., McKenzie, D. & Rohorua, H. (2015). Miserable migrants? natural experiment evidence on international migration and objective and subjective well-being. *World Development*, 65, 79-93
- Suarez-Orozco, C. (2016). Immigrant families and their children: adaptation and identity formation. *Route Educational and Social Science Journal*. 3(5), 28-40
- Suresh, H. ve Guttag, J. (2020). A framework for understanding unintended consequences of machine learning. *ArXiv*, Available at <https://arxiv.org/pdf/1901.10002v3.pdf>.
- Şahin, C. (2001). Yurt dışı göçün bireyin psikolojik sağlığı üzerindeki etkisine ilişkin kuramsal bir inceleme. *G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 21(2), 57-67
- Tataru, G. F. (2019). Migration – an overview on terminology, causes and effects. *Logos Universality Mentality Education Novelty: Law*, 7(2), 10-29.
<https://doi.org/10.18662/lumenlaw/24>
- Thompson, K. L. & Gullone, E. (2008). Prosocial and antisocial behaviors in adolescents: An investigation into associations with attachment and empathy. *Anthrozoos*, 21, 123-137
- Thurston, W. E. (2003). Gendered Expectations: Migration and Stress Among Women. Presentation to the 8th International Metropolis Conference, Vienna, Austria, September 18

- Tilim, E. & Murat, M. (2019). Ergenlerde madde bağımlılığından korunmaya ilişkin özyeterlik ile akran baskısı, kendini ifade edebilme becerisi ve psikolojik sağlamlık arasındaki ilişki. *OPUS– Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 14(20), 929-955. DOI: 10.26466/opus.608229
- Tonyalı, A., Göker, Z. & Üner, Ö. (2019). Çocuk ve ergen davranım bozukluğu tedavisinde psikososyal müdahaleler. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*. 11(3), 289-301
- Topdemir Koçyiğit, O. (2017). Ulus ötesi deneyimler ve “Türk- Alman” olmanın anlamı. Doktora tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Tönbül, Ö. (2020). Koronavirüs (Covid-19) salgını sonrası 20-60 yaş arası bireylerin psikolojik dayanıklılıklarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Humanistic Perspective*, 2(2), 159-174
- Turjanmaa, E. & Jasinskaja-Lahti, I. (2020). A comparative study of parental knowledge and adaptation of immigrant youth. *Comparative Migration Studies*. 8(1), 47-60
- Tuvblad, C., Grann, M., Lichtenstein, P. (2006). Heritability for adolescent antisocial behavior differs with socioeconomic status: gene-environment interaction. *J Child Psychol Psychiatry*. 47(7), 734–743
- Türkiye Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (2018). Göç İdaresi Genel Müdürlüğü 2017 Faaliyet Raporu. <https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/evraklar/Stratejik-Yonetim/FaaliyetRaporlari/2017-Yili-Faaliyet-Raporu.pdf>
- Ulusoy, D., Özcan-Demir, N., & Görgün-Baran, A. (2005). Ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ve ergen problemleri: Ankara ili örneği. *Gazi Üniversitesi Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(3), 367-386
- UNICEF (2019). Köklerinden Koparılanlar, Mülteci ve göçmen çocukların maruz kaldığı kriz. NewYork. https://www.unicef.org/turkiye/media/2291/file/TURmedia_Uprooted-ES-Turkish.pdf%20.pdf
- United Nations (2017). Department of Economic and Social Affairs, Population Division. International Migration Report 2017: Highlights (ST/ESA/SER.A/404)
- UNESCO (2017). Institute for Statistics. Science, technology and innovation: Gross domestic expenditure on R&D (GERD), GERD as a percentage of GDP, GERD per capita Available: <http://data.uis.unesco.org/?queryid=74#>. Accessed: 9 April 2017.
- Ural, A. & Kılıç, İ. (2005). Bilimsel araştırma süreci ve SPSS ile veri analizi, Detay Yayıncılık, Ankara
- Ustabaşı-Gündüz, D. (2022). Göçmen refahına disiplinlerarası bakış. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Ünal, S. (2014). Türkiye'nin beklenmedik konukları: “öteki” bağlamında yabancı göçmen ve mülteci deneyimi. *Journal of World of Turks*. 6(3), 65-86
- Vella, S.L. & Pai, N.B. (2019). A theoretical review of psychological resilience: Defining resilience and resilience research over the decades. *Arch Med Health Sci*. 7, 233-239

- Verkuyten, M., & Reijerse, A. (2008). Intergroup structure and identity management among ethnic minority and majority groups: the interactive effects of perceived stability, legitimacy and permeability. *European Journal of Social Psychology*, 38, 106–127
- Vinkler, P. (2008). Correlation between the structure of scientific research, scientometric indicators and GDP in EU and non-EU countries. *Scientometrics*, 74, 237-254 <https://doi.org/10.1007/s11192-008-0215-z>
- Voigt-Graf, C. (2004). Towards a geography of transnational spaces: Indian transnational communities in Australia, *Global Networks*, 4(1), 25–49. Doi: 10.1111/j.1471-0374.2004.00079.x
- Wang, C., Pan, R., Wan, X., Tan, Y., Xu, L., Ho, C. S., & Ho, R. C. (2020). Immediate psychological responses and associated factors during the initial stage of the 2019 coronavirus disease epidemic among the general population in China. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(5), 1729
- Watson, D.S. & Floridi, L. (2020) The explanation game: A formal framework for interpretable machine learning. *Synthese*.
- Wickramage, K., Siriwardhana, C. & Peiris, S. (2015). Promoting the health of left-behind children of asian labour migrants: evidence for policy and action. *Issue in Brief*, 14, 1-16
- Williams, A. M. (2006). Lost in translation? International migration, learning and knowledge. *Progress in Human Geography*, 30(5), 588-607. doi:10.1177/0309132506070169
- World Migration Report (2022). International Organization for Migration (IOM), Geneva.
- Wright, M., Crawford, E. & Castillo, D. (2009). Childhood emotional maltreatment and later psychological distress among college students: The mediating role of maladaptive schemas. *Child abuse & neglect*, 33(1), 59-68
- Yakar, M. (2013). Türkiye'de yurtdışı doğumlu nüfusun gelişimi ve dağılışı. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 10(1), 494-523
- Yalçın, H. (2022). Göçmen refahına disiplinlerarası bakış kitabı 1.bölüm (Ed: Dilara Ustabaşı Gündüz). 1. Baskı. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Yavuz, S. (2013). Göç, entegrasyon ve din: Avrupa'da yaşayan Türkler bağlamında bir değerlendirme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(26), 610-621
- Yazıcı Çelebi, G. (2020). Kadınların kişilik özellikleri ile psikolojik sağlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Mavi Atlas*, 9(1), 132-146
- Yavuzer, Y., Liman, B. & Kılıçarslan, S. (2019). Kız ergenlerin anne-baba-ergen arasındaki çatışma durumlarına ve ebeveyn tepkilerine ilişkin görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 50, 90-109
- Yılmaz, V. & Telsaç, C. (2021). Göç olgusu ve Türkiye'deki Suriyeli göçmenlerin kentlerdeki sayısal durumu, (ed. E. Arslan), bölgesel gelişmeler ışığında uluslararası göç ve Türkiye, Nobel Yayınevi.

- Yörükoğlu, A. (1993), Çocuk ruh sağlığı, Özgür Yayın Dağıtım Ltd. Şti, Acar Matbaacılık, İstanbul, ss.32-34
- Yue-Quin, H. & Yi-Qun, G. (2008). Development of psychometric validity of the resilience scale for Chinese adolescents. *Acta Psychologica Sinica*, 4(8), 902-912
- Zhao, C., Wang, F., Zhou, X., Jiang, M. & Hesketh, T. (2018). Impact of parental migration on psychosocial well-being of children left behind: a qualitative study in rural. *International Journal for Equity in Health*. 15, 17(1):80 <https://doi.org/10.1186/s12939-018-0795-z>

EK 1. Kişisel Bilgi Formu

A.ANNE VE BABA İLE İLGİLİ BİLGİLER

Formu dolduran:

Anne Baba

Hangi ülkede yaşamaktasınız: .....

Türkiye'den hangi ilden göç ettiniz: .....

Türkiye dışında yaşamak nasıl bir duygu:

Çok mutlu ve huzurluyum Orta düzeyde mutlu ve huzurluyum
 Hiç memnun değilim

Türkiye'den kaç yıl önce göç ettiniz:

1 yıldan önce 3-5 yıl önce 6-10 yıl önce 11 yıldan fazla oldu

Başka bir ülkeye neden göç ettiniz:

Siyasi nedenlerle Ekonomik nedenlerle Diğer:
.....

Göç kararını aile de kim aldı

Eşim Ben Ailece Aile büyükleri

Yaşadığınız ülkedeki insanlar tarafından nasıl karşılanıyorsunuz?

Hor görülüyoruz Kimliğimizi saklıyoruz
 Hoş karşılanıyoruz Herhangi bir olumsuzluk yok

Eşinizle akrabalık durumunuz nedir?

Yakın akrabam Uzak akrabam Akrabam değil

Aile yaşamınız:

Çocuğumuzun anne babası olarak; evli ve birlikte yaşamaktayız
 Çocuğumuzun anne babası olarak; ayrı yaşamaktayız / Boşandık
 (bu araştırmaya dahil olan çocuğumuz için) Öz olmayan bir ebeveyn ile yaşamaktayız
 Eşim vefat etti

Aileniz ekonomik düzey bakımından hangi gruba girer?

Düşük Orta Yüksek

Annenin öğrenim durumu nedir?

İlkokul mezunu Ortaokul mezunu Lise mezunu
 Üniversite mezunu

Babanın öğrenim durumu nedir?

( )İlkokul mezunu ( )Ortaokul mezunu ( )Lise mezunu
( )Üniversite mezunu

Anne çalışıyor mu?

( )Evet ( )Hayır

Baba çalışıyor mu?

( )Evet ( )Hayır

B.ÇOCUK İLE İLGİLİ BİLGİLER

Çocuğunuzun cinsiyeti nedir?

( ) Kız ( ) Erkek

Çocuğunuzun yaşı kaçtır?

( )12 yaşından küçük ( )13-14 yaş ( )15-16 yaş ( ) 17
ve daha büyük

Çocuğunuzun doğum sırası nedir?

( )İlk çocuk ( )Ortanca Çocuk/Ortancalardan biri ( )Son
çocuk

Çocuğunuzun kardeş durumu

( )Tek çocuk ( )2 kardeş ( )3 kardeş ( )4 kardeş ve daha fazla

Çocuğunuzun kronik (uzun süredir) bir sağlık problem var mı?

( )Evet ( )Kısmen ( )Yok

Çocuğunuz ile iletişimini genel olarak nasıl değerlendirirsiniz:

( )Çok iyi ( )Kısmen iyi ( )Çok kötü

Çocukluk döneminde çocuğunuzun çok etkileyen ciddi bir travma yaşadığı mı? (Kaza, zorbalık, hastalık, engellilik vs vs)

( ) Hayır

(..)Evet, belirtmek isterim:

.....

C. GÖRÜŞME SORULARI

-Çocuğunuzda davranış problemleri olduğunu düşünüyor musunuz? Varsa hangi davranışları size göre problemleri bir davranış?

-Çocuğunuz ile problemleri davranışları hakkında konuşur musunuz? Ne şekilde konuşursunuz?

-Bir davranış probleminin çözümü için çocuğunuzla uzlaşma yapar mısınız? Çoğu zaman çocuğunuzun fikirleri mi yoksa sizin çözüm önerileriniz mi uygulanır?

-Çocuğunuza ne tür ceza verirsiniz?

EK 2. Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği

	Hiç uygun değil	Uygun değil	Biraz uygun	Uygun	Tamamen uygun
1. Sıkıntılı zamanlardan sonra kendimi çabucak toparlayabilirim.	1	2	3	4	5
2. Stresli olayların üstesinden gelmekte güçlük çekerim.*	1	2	3	4	5
3. Stresli durumlardan sonra kendime gelmem uzun zaman almaz.	1	2	3	4	5
4. Kötü bir şeyler olduğunda bunu atlatmak benim için zordur.*	1	2	3	4	5
5. Zor zamanları çok az sıkıntıyla atlatırım.	1	2	3	4	5
6. Hayatımdaki olumsuzlukların etkisinden kurtulmam uzun zaman alır.*	1	2	3	4	5

* Bu maddeler tersten kodlanmaktadır.

ETİK KURUL/KOMİSYON İZİNİ/MUAFİYETİ

T.C.
KTO KARATAY ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ
İLAÇ VE TIBBİ CİHAZ DIŞI ARAŞTIRMALAR ETİK KURUL KARARI

Toplantı Sayısı: 09

Toplantı Tarihi: 21.09.2022

Karar Sayısı: 2022/002: Doç. Dr. Hatice YALÇIN' ın "Türkiye' den Yurt Dışına Göç Etmiş Özel Gereksinimli Çocuğu Olan Ailelerin Psikolojik Sağlıklık Özellikleri" başlıklı araştırma projesi çalışması ile ilgili 29.08.2022 tarihli dilekçesi ve ekleri görüşüldü.

Görüşme sonucunda araştırma projesi çalışmasının Doç. Dr. Hatice YALÇIN sorumluluğunda yürütülmesinin uygun olduğuna oy birliği ile karar verildi.

Not: Çalışma ile ilgili gerekli izin ve yasal sorumluluk araştırmacılara aittir.

Sorumlu Araştırmacı: Doç. Dr. Hatice YALÇIN
Yardımcı Araştırmacı: Sümeyye KARAÇAYIR

Prof. Dr. Tamer ZİYLAN

İlaç ve Tıbbi Cihaz Dışı Araştırmalar
Etik Kurul Başkanı

Mevcut Elektronik İmzalar

TAMER ZİYLAN (İlaç ve Tıbbi Cihaz Dışı Araştırmalar Etik Kurul Başkanlığı - İlaç ve Tıbbi Cihaz Dışı Araştırmalar Etik

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Sümeyye KARAÇAYIR

EĞİTİM DURUMU

Lisans Öğrenimi : 2015, Fatih Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı

Yüksek Lisans Öğrenimi : 2023, KTO Karatay Üniversitesi Disiplinlerarası Aile Danışmanlığı

Bildiği Yabancı Diller :

Bilimsel Faaliyetleri :

İŞ DENEYİMİ

Stajlar : 2019 Enderun Koleji

Projeler :

Çalıştığı Kurumlar : KTO Karatay Üniversitesi Türkçe Okutman

Tarih: 25 Temmuz 2023